

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta humanitních studií

Anna Křečková

Bakalářská práce

Život na pražském sídlišti Lužiny očima jeho obyvatel od konce 80. let po současnost

Vedoucí práce: Mgr. Hana Pelikánová

Praha 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 17. 9. 2010

.....

podpis

Poděkování

Děkuji tímto všem svým narátorům, díky nimž mohla tato bakalářská práce vzniknout. Dále děkuji vedoucí své práce Mgr. Haně Pelikánové za cenné rady a velkou pomoc. Můj dík patří i Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslavu Vaňkovi, Ph.D. a Mgr. Janu Kašparovi, jejichž kurzy zaměřené na orální historii mi byly inspirací a poznatky z nich získané mi velmi pomohly při psaní mé práce.

Obsah:

1. Úvod	6
2. Metodologie	9
2.1. Teoretická část.....	9
2.1.1. Představení metody orální historie.....	9
2.1.2. Stručné dějiny orální historie	10
2.2. Praktická část.....	12
2.2.1. Výzkumný projekt.....	12
2.2.2. Výběr narátorů; prostředí výzkumu	13
2.2.3. Rozhovory; přepisy rozhovorů.....	15
2.2.4. Vyhodnocování a interpretace rozhovorů	17
2.2.5. Hodnocení kvality výzkumu	18
2.2.6. Etické a politické otázky orálněhistorického výzkumu.....	19
3. Sídliště.....	21
4. Městská část Praha 13	25
4.1. Historie Městské části Praha 13 od počátků osídlení do 19. století	25
4.2. Historie Městské části Praha 13 ve 20. století a současnost.....	26
4.3. Městská část Praha 13 v číslech a faktech.....	28
4.4. Bronzová ulice.....	30
4.5. Popis technologického celku	30
4.6. Vlastnické vztahy	32
5. Život na sídlišti Lužiny očima „domorodců“	33
5.1. Stěhování na sídliště.....	33
5.2. Infrastruktura a vzhled sídliště	35
5.3. Byty narátorů.....	39
5.4. Výhody a nevýhody bydlení na sídlišti	43
6. Závěr.....	47
7. Seznam použité literatury a dalších pramenů.....	48
7.1. Literatura	48
7.2. Kurzy.....	48
7.3. Výstavy.....	49
7.4. Rozhovory	49
8. Přílohy	50
8.1. Text prosby o spolupráci při zpracování bakalářské práce	50

8.2. Přepisy rozhovorů (dvě ukázky).....	51
8.3. Obrázky	75

1. Úvod

Název předkládané bakalářské práce zní „Život na pražském sídlišti Lužiny očima jeho obyvatel od konce 80. let po současnost“. Pro svůj výzkum jsem zvolila metodu orální historie¹ a uskutečnila jsem rozhovory se sedmi obyvateli Bronzové ulice na sídlišti Lužiny. Všichni narátoři zde bydlí po celé zmiňované období, tedy od konce 80. let, kdy byly byty kolaudovány, až dodnes.

K sídlišti Lužiny mám velmi osobní vztah, protože jsem zde strávila prakticky celý svůj život. Když mi Mgr. Hana Pelikánová toto téma navrhl, věděla jsem, že mě práce na takovém projektu bude těšit. Zároveň jsem se však snažila oprostít od skutečnosti, že na sídlišti Lužiny, potažmo v Bronzové ulici bydlím od svých pěti let. Při rozhovorech s narátory to pro mě bylo někdy těžké, protože jsem jim často pokládala otázky, na které jsem sama měla vytvořený vlastní názor. Doufám ale, že se mi v práci podařilo reflektovat pouze a jediné mínění narátorů.

Zajímaly mě názory konkrétních lidí na několik určitých oblastí, které se týkají života zde na sídlišti Lužiny. Právě z tohoto důvodu jsem si zvolila kvalitativní výzkumnou metodu orální historie. Tato metoda se zaměřuje na osobní názory, postoje a zkušenosti, které se liší člověk od člověka. S narátory jsem vedla polostrukturované rozhovory, které jsem poté interpretovala.

Moje práce je úzce vymezená, nesnažila jsem se o vyčerpávající sondu do života na sídlišti. Ostatně by to v rámci rozsahu bakalářské práce ani nebylo možné. Proto jsem se zaměřila na témata, která jsou podle mého názoru zajímavá pro čtenáře znalé tohoto obytného prostředí, potažmo sídlišť obecně, ale i pro ty, kteří na sídlišti nikdy nebydleli. Obecně bylo mým cílem zjistit, jak sídliště vnímají sami jeho obyvatelé, z jakých důvodů se sem přistěhovali, jak na ně sídliště v té době působilo a jak na ně působí nyní, jakým způsobem „vytvářeli“ svůj byt a co vidí jako pozitiva a negativa bydlení zde. Za klad takto prováděného výzkumu považuji subjektivní rovinu osobních zkušeností a zjištění individuálních strategií a motivací narátorů.

Rozhovory se všemi narátory byly pro mě většinou velmi příjemnou zkušeností, přestože jsem měla zpočátku velký strach z diktafonu. Dokonce soudím, že jsem ze začátku byla nervóznější než sami narátoři. To se ale postupně zlepšovalo a já jsem se na rozhovory

---

¹ V této práci budu používat termín *orální historie*, který je překladem anglického termínu *oral history*. Navrhované české ekvivalenty jako *vyprávěné dějiny* nebo *mluvená historie* se zatím nevžily.

vyloženě těšila. Jsem v orální historii úplným nováčkem a svých chyb při dotazování jsem si naprosto vědoma. Doufám, že se mi však přesto podařilo interpretovat názory narátorů na témata, o kterých jsme mluvili.

Moji práci tvoří následující kapitoly: metodologický úvod, následuje obecné pojednání o sídlištích, dále představení Prahy 13, sídliště Lužiny a Bronzové ulice a konečně pojednání o životě na sídlišti Lužiny od konce 80. let až po současnost.

Kapitola věnovaná metodologii je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou. Obě se věnují metodě orální historie. V teoretické části tuto metodu definuji a také krátce pojednávám o jejím vývoji. Praktická část se již zabývá konkrétním využitím orální historie v mé práci. Popisuji zde svůj výzkumný projekt, výběr narátorů a prostředí výzkumu, nahrávání, přepisování a vyhodnocování rozhovorů, dále hodnocení kvality výzkumu a etické otázky souvisejících s touto metodou. V této kapitole využívám převážně publikace *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy* od Miroslava Vaňka, dále publikaci *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie* od Miroslava Vaňka, Pavla Mückeho a Hany Pelikánové a také článek Pavla Mückeho *Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost*. Dále jsem čerpala i ze svého skeletového překladu knihy *The Oral History Manual* od autorek Barbary W. Sommer a Mary Kay Quinlan. Informace z těchto zdrojů jsem dále doplnila svými poznatky z kurzů věnovaných orální historii, které jsem v minulých letech navštěvovala na FHS UK.

Další kapitola mé práce se zabývá obecnou problematikou sídlišť. Pojednávám zde mimo jiné o důvodech vzniku panelových sídlišť, dále o typických rysech nové architektury i o nevýhodách rychlé výstavby. Zde jsem čerpala především z knihy *Lidé a sídliště* od Jiřího Musila a dále z publikace *Husákovo 3+1* od Lady Hubatové-Vackové a Cyrila Říhy.

V následující části své práce představuji sídliště Lužiny. Nejprve se zmiňuji o historii Prahy 13, pod kterou sídliště Lužiny spadá, poté se věnuji této městské části z hlediska čísel a fakt. Dále již popisuji konkrétně Bronzovou ulici a posléze ještě podrobněji jeden určitý technologický celek v této ulici, který je tvořen třemi vchody. Právě s obyvateli tohoto technologického celku jsem uskutečnila všechny rozhovory. Na závěr této kapitoly pojednávám ještě o vlastnických vztazích v rámci zmíněných tří vchodů. V této kapitole jsem využívala publikace *Praha 13 Město uprostřed zeleně* od Dagmar Broncové a *Knihy o Praze 13 a okolí* od Pavla Augusty. Část informací jsem získala také z oficiálních webových stránek MČ Praha 13 a z výstavy, kterou tato městská část právě v těchto dnech ve spolupráci s Muzeem hl. m. Prahy pořádá. Čerpala jsem i z časopisu *Stop*, který vydává MČ Praha 13.

V poslední kapitole se věnuji interpretaci rozhovorů, které jsem postupně nashromáždila. První část interpretace se zabývá okolnostmi nastěhování narátorů na sídliště Lužiny, konkrétně do Bronzové ulice. Druhá část se týká infrastruktury a vzhledu sídliště v době nastěhování i v současnosti. Třetí část interpretace je zaměřena konkrétně na byty jednotlivých narátorů – na jejich zařizování, stavební úpravy v nich prováděné apod. Poslední část se pak věnuje výhodám a nevýhodám života na sídlišti Lužiny z hlediska narátorů.

2. Metodologie

2.1. Teoretická část

2.1.1. Představení metody orální historie

Orální historie je kvalitativní výzkumnou metodou, která zaznamenává osobní vzpomínky a zkušenosti konkrétních lidí a tato jejich svědectví archivuje pro účely dalšího využití. Tato metoda mapuje tzv. „malé dějiny“, které se vyznačují velkou mírou subjektivity a jsou plnohodnotným doplněním dějin obecných („velkých“).² Díky orální historii získáváme nový pohled na minulost, který můžeme označit za „demokratický“. V jednotlivých rozhovorech na určité téma sledujeme individuální odlišnosti, protože každý člověk má jiný, neopakovatelný osud, vlastní postoje a prožitky. Zobecňování a kvantifikace na populační úrovni náleží kvantitativnímu výzkumu, který se vyznačuje numerickým šetřením.³ Ve společenskovědním výzkumu je v jistých případech ideální kombinovat oba přístupy – kvalitativní i kvantitativní. Orální historie je interdisciplinární metodou, kterou využívají různé společenskovědní a humanitní obory, jako např. historie, sociologie, antropologie, etologie, politologie, psychologie, muzikologie či dějiny umění.⁴

V orální historii existují dva základní přístupy: autobiografické vyprávění (životopisná zpověď, životní příběh) a interview. Prvně jmenovaný přístup se věnuje především celému běhu života jednotlivce, který se zpravidla podílel i na nějakých událostech tzv. velkých dějin. Většinou se jedná o minimálně dvě sezení; při tom prvním narátor obvykle mluví prakticky neomezeně o svém životě, zatímco při dalších sezeních již tazatel své dotazy konkretizuje, vrací se k nejasnostem, případně se snaží předchozí sdělení doplnit atd. Autobiografické (životopisné) vyprávění je vedeno chronologicky nebo strukturovaně. Chronologický postup je jednodušší a také častější. Sleduje narátorův život většinou od dětství až po současnost. Strukturovaný postup odděluje jednotlivé složky narátorova života, jako je např. rodina, zaměstnání, volný čas atd. Je vhodný spíše pro zkušenější narátory.⁵

---

² Letopisy. <http://www.letopisy.cz/index.php?id=oralhist> [staženo dne 30.1.2010]

³ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie: Metodické a "technické" postupy* (skriptum), Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filosofická fakulta 2003, s. 6-7

⁴ VANĚK, Miroslav, MŮCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 2007, s. 12

⁵ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie...*, s. 14-19

V případě interview⁶ se při rozhovoru věnujeme jen určitému tématu. Na jedné straně respektujeme charakter prožitků a postojů dotazovaného, na druhé straně ale klademe otázky tak, abychom ho u tématu udrželi a získali co nejvíce relevantních informací. Proto u tohoto typu rozhovoru vstupujeme do vyprávění častěji než v případě životopisné zповědi, a naše otázky jsou konkrétnější.⁷

Orální prameny byly často odmítány pro svou „přílišnou subjektivitu“ a tudíž faktografickou nespolehlivost. Orální historii se nakonec prosadit podařilo, její subjektivní povaha však samozřejmě zůstává nepopiratelným faktem. Orální prameny jsou ovlivňovány časovým odstupem, prostředím nahrávání i osobními motivy narátora. Pro badatele však jejich neobjektivita⁸ není negativem, ale nezbytnou součástí a kvalitou, kvůli níž rozhovory pořizuje. Dostává tak nový nebo obohacující pohled na dosavadní obraz dějin. Často se setká s přímými účastníky událostí, o kterých do té doby pouze četl nebo slyšel, a vytvoří s jejich pomocí zcela nový pramen.⁹ Badatel se při práci s narátory zaměřuje na názory a zkušenosti narátorů a srovnává jejich výpovědi s jinými prameny.¹⁰

Subjektivita jistě úzce souvisí i s nevyhnutelnými aspekty lidské paměti, jako je selektivita, zapomínání či zkreslování vzpomínek. Každý výzkumník se při své práci setká také s případem, kdy se narátor v rozhovoru určitým oblastem svého života záměrně vyhýbá. To vše musí badatel při své práci samozřejmě respektovat.¹¹

2.1.2. Stručné dějiny orální historie

K uchování obrazu minulosti sloužilo člověku dlouhou dobu pouze mluvené slovo. Nezaniklo ani s příchodem „kultury psaní“, protože znalost písma náležela jenom velmi malému počtu lidí. Mluvené a psané tak vedle sebe existovalo nezávisle po několik tisíciletí. Postupně se ale psaná historie stala výsadou „vyspělých národů“ (počínaje Řeky a Římany), které díky ní měly jakýsi pocit „civilizační převahy“ nad „bezdějinnými barbary“. O mluvená sdělení, která se přenášela z generací na generaci, se opírali i významní

---

⁶ Ve své práci jsem použila právě tento přístup.

⁷ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie...*, s. 16-17

⁸ Zde se, myslím, nabízí otázka, zda je v historii vůbec objektivita možná.

⁹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 20-68

¹⁰ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie...*, s. 6

¹¹ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 20-68

zakladatelé světové historiografie, např. Hérodotos, Thúkýdidés i jejich středověcí a novověcí následovníci.¹²

V 19. století se začala utvářet historie coby samostatná vědní disciplína a dějiny se pak postupně vymanily z žánru literatury. Vzhledem k subjektivní povaze orální historie byly závěry učiněné na jejím základě často zpochybňovány a i dnes bývají někdy nařknuty z nevědeckosti či nepravdivosti. Historici se o orální dědictví nezajímali a přenechali je vědcům jiných oborů. Až neklidné 20. století a vzestup sociálních věd přinesly zájem o prožitky přímých účastníků událostí.¹³

Moderní orální historie se zrodila ve Spojených státech amerických. Jejím „otcem zakladatelem“ je Allan Nevins, který roku 1938 přišel s myšlenkou zachycování rozhovorů s významnými představiteli americké společnosti.¹⁴ V roce 1948 založil první orálněhistorické centrum Columbia Oral History Office, které později sloužilo jako vzor dalším institucím. V r. 1967 byla na Kolumbijské univerzitě v USA založena americká Oral History Association (OHA) která byla v r. 1996 OHA přeměněna na „nadmárodní“ International Oral History Association (IOHA).¹⁵

Po bouřlivých diskusích mezi „radikálními aktivisty z terénu“ a konzervativními „archiváři“ z univerzit o podobě orální historie se vyvinuly tři základní modely. První model se zabývá zaznamenáváním dějin elit a funguje pod záštitou velkých institucí, jako jsou například univerzity. Druhý model se zaměřuje na obyčejné a spíše znevýhodněné skupiny (např. nižší třídy, ženy atd.) a konečně třetí model se věnuje regionálním institucím (např. muzea, náboženská sdružení atd.), označujeme jej též jako community history.¹⁶

Počátky české orální historie nalezneme až v období po druhé světové válce. Průkopníky orální historie u nás byli Jan Klepl a Karel Adolf Branald, se kterými je spojen projekt Archiv pro dějiny průmyslu.¹⁷ S výjimkou uvolněnějších šedesátých let nebylo období mezi roky 1948 a 1989 pro orální historii z důvodu potlačené svobody slova právě nejvhodnější, tato metoda se tedy mohla začít plně rozvíjet až s pádem komunistického režimu. Vznikla celá řada institucí a jednou z hlavních, která se zabývá výzkumem historie za

---

¹² MÜCKE, Pavel: *Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost*. In: *Naše společnost* 4, 2006, č. 1, s. 25-26

¹³ Tamtéž, s. 26.

¹⁴ Poznámky z kurzu Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D., zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK.

¹⁵ MÜCKE, Pavel: *Krok za krokem. Orální historie...*, s. 27

¹⁶ Poznámky z kurzu Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D., zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK.

¹⁷ MÜCKE, Pavel: *Krok za krokem. Orální historie...*, s. 29

použití orální historie, je Ústav pro soudobé dějiny AV ČR. Jeho prvním cílem bylo zmapovat „bílá místa“ našich nejnovějších dějin, které zanechala etapa totalitních režimů.¹⁸

1. ledna 2000 bylo jako jedno z oddělení Ústavu pro soudobé dějiny AV ČR zřízeno Centrum orální historie (COH). *Největší důraz jeho činnosti je kladen na základní výzkum nedávné minulosti vedený v rámci nejrůznějších projektů za pomoci orální historie, dále pak se COH zaměřuje i na vzdělávací činnost (systematická výuková činnost, jednorázové semináře, přednášky, výstupy na konferencích, v médiích apod.), archivaci a spravování sbírek rozhovorů a také na poskytování teoreticko-metodologických konzultací a servisních služeb badatelům a zájemcům o orální historii.*¹⁹ 8. ledna 2007 pak byla na ustavujícím valném shromáždění oficiálně založena Česká asociace orální historie (COHA).²⁰

Pro vývoj orální historie jsou dle vedoucího COH Miroslava Vaňka důležité tyto aspekty:

1. zájem o minulost, jejíž svědkové žijí,
2. zpochybnění dominance písemných pramenů,
3. zachycení prožitků,
4. teoretické, metodické, metodologické koncepty,
5. společenská poptávka,
6. hmotná materiální podpora.²¹

Metoda se zdárně vyvíjí a získává na popularitě ve vědeckých a amatérských kruzích i v českém prostředí, o čemž svědčí, že Praha byla letos pořadatelem mezinárodního kongresu IOHA, který se konal 7. – 11. července 2010.

2.2. Praktická část

2.2.1. Výzkumný projekt

Ve své práci zkoumám každodenní život a proměny pražského sídliště Lužiny očima jeho obyvatel v období od konce 80. let až po současnost. Sama zde s rodiči bydlím od roku

---

¹⁸ Tamtéž, s. 29-30

¹⁹ Centrum orální historie. http://www.coh.usd.cas.cz/pages_cz/centrum.htm [staženo dne 20.7.2010]

²⁰ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 60

²¹ Poznámky z kurzu Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, Ph.D., zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK.

1989 a mám tedy k tématu velmi osobní vztah. Vzhledem k tomu, že jsem ročník 1984, na sídlišti jsem prožila většinu svého života.

Cílem mého projektu bylo zjistit kdy, proč a za jakých okolností se lidé na sídliště přistěhovali, jak v té době nové sídliště vypadalo a jak se jeho vzhled a infrastruktura postupem času měnily. Zaměřila jsem se také na to, jak vypadalo vybavení bytu v době po nastěhování a zda (případně jak) se ho jeho obyvatelé snažili vlastními silami vylepšovat. Dále mě zajímalo, jakými výraznými změnami prošel byt v průběhu let. V neposlední řadě jsem zjišťovala, jak jsou obyvatelé na sídlišti spokojeni a co případně považují za pozitiva či negativa tohoto specifického obytného prostředí.

2.2.2. Výběr narátorů; prostředí výzkumu

Pro potřeby mé práce jsem uskutečnila rozhovory se sedmi narátory. Jednalo se o obyvatele panelového domu v Bronzové ulici (Městská část Praha 13, katastrální území Stodůlky, sídliště Lužiny).

Sama bydlím v jednom z vchodů v Bronzové ulici, který ještě s dalšími dvěma vchody tvoří jeden technologický celek. V zájmu zachování soukromí narátorů nebudu v práci uvádět čísla popisná, ale budu domy označovat jako vchod A, vchod B a vchod C.

Oslovila jsem všechny nájemníky těchto tří vchodů Díky bývalé předsedkyni našeho bytového družstva, které spravuje tento technologický celek, jsem získala emailové adresy téměř všech nájemníků. Do jejich emailových schránek jsem rozeslala prosbu o pomoc při zpracování bakalářské práce²². Stejný text jsem vylepila do všech tří domů. V žádosti jsem stručně nastínila záměr svého projektu a požádala případné narátory, aby se mi ozvali osobně, telefonicky nebo pomocí e-mailu. Podrobnosti jsem se zavázala vysvětlit osobně.

Podmínkou samozřejmě bylo, aby zde případní narátoři žili celé zmiňované období, čímž se okruh možných narátorů oproti celkovému počtu obyvatel zmíněných tří vchodů výrazně snížil. Pochopitelně se také nedalo počítat s tím, že by byl každý, kdo splňoval tuto podmínku, ochoten rozhovor poskytnout.

Téměř okamžitě reagovala paní Š. A.²³ tak, že odepsala na můj e-mail. Vyměnily jsme si dva e-maily a domluvily rozhovor na následující týden. Velmi rychle reagoval také pan J. V., a to na žádost vylepenou u nás v domě. Přišel osobně s tím, že by mi rád pomohl a

---

²² Text v příloze 8.1.

²³ V celé práci uvádím pouze iniciály narátorů především z důvodu možnosti volného stažení bakalářské práce na internetu.

ihned jsme domluvili rozhovor na následující den. Třetí den od rozeslání a vylepení prosby se mi prostřednictvím e-mailu ozvala paní M. S. s tím, abych se jí ozvala telefonicky. Rozhovor jsme domluvily na následující týden. Den před rozhovorem s paní M. S. se mi ozval pan L. N. e-mailem a omlouval se, že reaguje poněkud opožděně, protože se domníval, že se potkáme na chodbě. Když se tak delší dobu nedělo, rozhodl se mi napsat. Nabídla jsem mu své časové možnosti a druhý jsme již pomocí SMS zprávy domluvili rozhovor na následující den.

Dále již byly moje žádosti bez odezvy. Po určité době vyčkávání, kterou vyplňovaly především dříve domluvené rozhovory a jejich následný přepis, jsem o rozhovor požádala pana J. K. Rozhovor jsme uskutečnili následující den. Tip na poslední možnou narátorku mi dala moje matka, jednalo se o paní D. R. Zastavila jsem se u ní osobně a rozhovor jsem domluvila přes jejího manžela pana M. R. Nakonec jsem rozhovor uskutečnila s oběma manželi (o tom podrobněji níže).

Všichni nárátoři bydlí v Bronzové ulici. Co se týče jejich věku, bylo vzhledem k povaze otázek nutné, aby byli v době nastěhování již dospělí. Dále jsem považovala za vhodné, aby ve výzkumu byli rovnoměrně zastoupeni muži i ženy.

Věkové a genderové složení nárátorů bylo nakonec následující (dle pořadí rozhovorů): pan J. V. (*1945), paní Š. A. (*1964), paní M. S. (*1966), pan L. N. (*1961), pan J. K. (*1956), manželé R. - paní D. R. (*1948) a pan M. R. (*1945).

Narátorům jsem až na dvě výjimky poskytla k přečtení svou Metodologickou práci ke zkoušce Společenské vědy v interdisciplinární perspektivě, ve které byl popsán cíl a metoda projektu. Práci si předem nepřečetli pouze paní M. S. (byla tou dobou mimo domov, neměla možnost připojit se na internet a ani osobní předání kopie nebylo možné, protože rozhovor byl domluvený ihned po jejím návratu) a pan L. N. (zapomněla jsem mu ji poskytnout k přečtení). Domnívám se, že na kvalitu rozhovorů tato skutečnost neměla žádný zásadní vliv.

Na rozhovor bychom si vždy měli zajistit dostatek času, aby ani jedna strana neměla tendenci spěchat nebo rozhovor předčasně ukončit.²⁴ Pokud jde o místo nahrávání, rozhovor nejčastěji probíhá u nárátora doma. Obvyklou praxí sice bývá nabídnout nárátorovi i jiné možnosti (např. pracoviště nárátora, kavárna atd.), ale v tomto případě bylo i vzhledem k povaze mého výzkumu nejvhodnější právě jejich domácí prostředí. Zajímalo mě samozřejmě jejich byt jako takový, jejich věci, fotografie atd. Nakonec však toto nebylo vždy z různých důvodů možné. Tři rozhovory proběhly u nárátorů doma, dva proběhly v našem bytě a jeden

---

²⁴ Poznámky z kurzu Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, PhD, zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK.

v místě pracoviště narátorky. Nejdůležitější je, aby byl v místě nahrávání naprostý klid, který nebude narušovat hluk, rodina, domácí zvířata, telefon atd.

Zde bych ráda učinila krátkou poznámku týkající se posledního rozhovoru. Rozhovor jsem měla domluvený s paní D. R. přes jejího manžela pana M. R. Ten se těsně před rozhovorem dotázal, zda může být nahrávání přítomen. Nedokázala jsem odmítnout. Hned zpočátku se začal zapojovat do rozhovoru, čehož jsem se trochu obávala, ale postupně jsem usoudila, že jeho komentáře jsou velmi cenné. Nakonec tedy vznikl rozhovor s oběma manželi současně, přičemž se oba narátoři navzájem doplňovali a nahrávání tak pro mě bylo zase trochu jinou zkušeností než ty předchozí.

2.2.3. Rozhovory; přepisy rozhovorů

Uskutečnila jsem polostrukturované rozhovory se sedmi obyvateli²⁵ panelového domu v Bronzové ulici, kteří zde žijí od konce 80. let až doposud. Předem jsem si stanovila několik otázek, které jsem hodlala s každým z narátorů probrat.

Otázky:

1. Kdy a odkud se narátoři na sídliště přistěhovali?
2. Z jakých důvodů?
3. Jakým způsobem byt získali?
4. Jak na ně sídliště působilo po stránce funkční, sociální, estetické atd. v době nastěhování?
5. Jak na ně po těchto stránkách působí nyní?
6. Jak v době jejich nastěhování vypadala infrastruktura sídliště a jakým způsobem se s ní vyrovnávali?
7. Jak se infrastruktura postupně měnila?
8. Jak vypadal v po nastěhování jejich byt?
9. Jaké změny proběhly v jejich bytě dodnes?
10. Co považují narátoři za výhody bydlení na sídlišti?
11. Co považují naopak za nevýhody?

---

²⁵ Konkrétně podkapitola 2.2.2.

S každým narátorem proběhl jeden rozhovor, při kterém jsme vždy plynule probrali výše uvedené otázky. Při každém orálněhistorickém rozhovoru je důležité pokládat otevřené (vysvětlovací) otázky, nikoli zjišťovací (uzavřené) otázky. Většinou jsem tedy pokládala otevřené dotazy začínající tázacími zájmeny, např. „Jak...“, „Co...“, „Kdy...“ atd. Případně jsem se narátorům snažila pomoci formulacemi jako „Zmínil jste se o...“, „Mluvil jste o...“ apod. Dále jsem pamatovala na to, abych nepokládala více otázek najednou, ale ptala se vždy jen na jednu věc. Snažila jsem se také vyvarovat konfrontačních a potvrzovacích otázek a opravování narátorů.²⁶ V případě nejasností jsem se ke sporné informaci vrátila později, někdy dokonce až po přehrání rozhovoru. Narátory jsem nepřerušovala, další dotaz jsem pokládala až v okamžiku, kdy jsem cítila, že narátor již k předchozí otázce řekl vše, co chtěl.²⁷ Vesměs jsme se drželi daného pořadí otázek, přesto se však v některých případech informace prolínaly, narátoři se někdy k určitému tématu vraceli apod.

Při rozhovorech určitě hrálo jistou roli, že jsem sousedkou narátorů. V některých případech tak došlo k tomu, že jsem při probírání dílčích témat narátorům např. dávala za pravdu, sdělovala jim své vlastní dojmy atd. Byla jsem si však vědoma toho, že toto tazateli v rámci projektu orální historie nepřísluší a tyto tendence jsem, doufám, omezila na minimum.

Oprostit od skutečnosti, že sama bydlím na sídlišti Lužiny, jsem se musela ještě z jednoho důvodu. Ptala jsem se totiž narátorů na věci, které jakožto obyvatelka sídliště vím a které si navíc může zjistit prakticky kdokoli (např. jak nyní vypadá infrastruktura na sídlišti atd.). Navíc se může zdát, že na tuto otázku jsem musela dostat vždy totožnou odpověď. Zde je potřeba zdůraznit, že v orální historii nejde o objektivní fakta, ale osobní názor narátora. Pokud zůstanu u příkladu s infrastrukturou, může každý člověk na její stav pohlížet úplně jinak, např. z důvodu svých osobních nároků, míry informovanosti atd.

Rozhovory jsem nahrávala na diktafon, zvukový záznam jsem vždy následně stáhla do počítače, kde byl připraven k dalšímu zpracování, tedy přepsání a interpretaci. Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala zhruba od dvaceti do šedesáti minut, průměrná délka jednoho rozhovoru byla přibližně třicet pět minut.

Zpravidla ihned po pořízení rozhovoru jsem si vždy vypracovala Protokol o rozhovoru. V něm jsem zaznamenala název projektu, jméno narátora, datum a místo jeho narození, zaměstnání a vzdělání. V protokolu je také poznamenáno, od kdy narátor na sídlišti

---

²⁶ Nutno podotknout, že ne všechny tyto mé snahy se setkaly s úplným úspěchem. V oboru orální historie jsem naprostý začátečník, některých chyb při dotazování jsem se bohužel nevyvarovala.

²⁷ Poznámky z kurzu Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, PhD, zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK.

Lužiny bydlí a kde bydlel předtím. Dále v něm uvádím datum a místo konání rozhovoru a také jeho stručnou charakteristiku.²⁸ Vynechala jsem stručný obsah rozhovoru, protože ten prakticky koresponduje se strukturou připravených otázek. Žádný z protokolů není přílohou této bakalářské práce v zájmu anonymity narátorů.

V co nejkratším časovém úseku od pořízení jsem rozhovory přepisovala²⁹. Tuto část práce bylo důležité učinit co nejdříve, abych rozhovory měla ještě „v hlavě“. Pokud výjimečně došlo z nějakého důvodu k delšímu časovému odstupu (mám na mysli nejvýše několik dní), bylo pro mě přepisování složitější.

Přepis není redakcí rozhovoru.³⁰ To znamená, že styl narátorova sdělení jsem při přepisu nahrávky nijak neupravovala a nekorigovala. Mimoslovní zvukové projevy (např. smích, gesta atd.) jsem v textu vyznačila v hranatých závorkách. V případě nedokončení věty jsem použila tři tečky.³¹

2.2.4. Vyhodnocování a interpretace rozhovorů

Po přepsání rozhovorů přišla na řadu konečná fáze mého projektu, a to analýza (rozbor) a interpretace (výklad) rozhovorů. Na rozdíl od kvantitativních výzkumů, kde se uplatňuje dedukce (usuzování od obecného k jednotlivému), využívá kvalitativní výzkum naopak induktivní postup bádání (proces získávání poznání, který je založen na usuzování z jednotlivého na obecné). Bylo tedy důležité si uvědomit, že v rámci orální historie jakožto kvalitativní metody hypotézy netestujeme, ale vytváříme. To znamená, že jsem se musela oprostít od vlastních, předem stanovených závěrů.³²

Postupovala jsem dle pokynů v knize Miroslava Vaňka *Orální historie: Metodické a „technické“ postupy*, jež analýzu definují jako „postupy při zpracování rozhovoru (vyprávění), které rozčleňují, dělí a specifikují celek rozhovoru (vyprávění) na určité úseky, části či prvky, jež jsou obsaženy v rozhovoru samém.“³³ Při interpretaci potom „badatel na základě strukturované, analyzované výpovědi narátora vysvětluje smysl jak toho, co bylo v

---

²⁸ Postupuji dle doporučení uvedeném v knize VANĚK, Miroslav, MŮCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 187.

²⁹ Ukázka dvou přepsaných rozhovorů v příloze 8.2.

³⁰ Redakce rozhovorů nejsou součástí této bakalářské práce.

³¹ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie...*, s. 36

³² VANĚK, Miroslav, MŮCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 124

³³ VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie...*, s. 43

rozhovoru (vyprávění) sděleno výslovně, tak smysl, který v narátorově sdělení odkrývá či vysvětluje, případně zařazuje do kontextu, daného charakterem celého projektu.³⁴

Přestože analýza a interpretace byly poslední fází mé práce, musela jsem nad nimi začít zamýšlet již na úplném začátku mého projektu. Už samotný cíl výzkumného projektu určuje, kterými aspekty a problémy se bude budoucí analýza a interpretace zabývat.³⁵ V případě mé práce byly jasně určeny otázky, čímž byla analýza rozhovorů značně usnadněna. Důležitým předpokladem pro analýzu a interpretaci rozhovorů bylo také seznámení se s historickými fakty pomocí dostupných publikací na dané téma.³⁶

Nejprve bylo třeba rozhovory rozčlenit na tematické úseky, a to podle výše jmenovaných otázek. Předmětem obsahové analýzy u vyčleněných obsahových celků bylo i jejich porovnání s ostatními rozhovory, které jsem v rámci tohoto projektu vedla, a s historickými poznatky, fakty a hypotézami získanými z jiných zdrojů.

2.2.5. Hodnocení kvality výzkumu

Jak jsem již výše zmínila, orální historie je metodou kvalitativní, nikoli kvantitativní. Oblast mého výzkumu byla úzce vymezená. Pořádila jsem rozhovory se sedmi lidmi, kteří bydlí ve stejném domě. Moji narátoři nepředstavují statisticky reprezentativní vzorek a závěry z mého výzkumu nelze vztahovat na obyvatele panelových sídlišť obecně. Moje závěry se vztahují pouze a jedině na zkoumaný vzorek a nemají reprezentativní povahu.

Jak jsem již uvedla, nejde o získání objektivních faktů, ale o osobní postoje narátorů. Žádné vyprávění nemůže minulost věrně reprodukovat, jde tedy vždy spíše o interpretaci. To znamená, že badatel následně interpretuje již interpretované. Dva lidé nemohou nikdy na minulost nahlížet stejně a i kdybychom provedli dva rozhovory se stejným narátorem a se stejnými otázkami, těžko se dobereme totožných výsledků. Narátor totiž konstituuje své vyprávění v retrospektivě, ale ze své životní pozice v současnosti.

Otázka validity, reliability a generalizace byla v orální historii vždy poměrně problematická, je proto důležité otevřenost a přístupnost analyzovaného materiálu.³⁷ Všechny mnou pořizené nahrávky jsou uloženy v mém soukromém archivu, dále jsem si dala záležet na pečlivém přepisu všech rozhovorů a ke každému rozhovoru jsem vypracovala Protokol o

---

³⁴ Tamtéž.

³⁵ Tamtéž, s. 37

³⁶ Viz seznam literatury.

³⁷ VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti...*, s. 125 - 142

rozhovoru. Tyto orálněhistorické materiály pak mohou být zpřístupněny dalším potenciálním badatelům, kteří je třeba v budoucnu zpracují zcela jiným způsobem.

2.2.6. Etické a politické otázky orálněhistorického výzkumu

Kromě obecné znalosti zkoumané problematiky a metodologie je stejně důležitá etická a právně-legislativní stránka vedení orálněhistorického výzkumu. Jednou z nejdůležitějších zásad je respekt k narátorovi jako dárci životního příběhu³⁸. Povinností tazatele je narátora podrobně seznámit s cíli, účely a postupy orálněhistorického projektu, kterého se svým vyprávěním účastní. Také je třeba jej seznámit se způsobem uložení nahrávek a s možnostmi jejich využití. Narátor má právo autorizace, anonymizace, copyrightu atd. Jak jsem již zmínila výše, v případě mého projektu jsem se rozhodla všechny své narátory anonymizovat, používám pouze jejich iniciály. Stejně tak anonymizuji jakékoli osoby, které narátoři zmiňovali v rozhovorech. V prepisech rozhovorů (v příloze) i v interpretační části uvádím opět pouze iniciály jména nebo příjmení dotyčných osob.

Dle autorek knihy *The Oral History Manual* Barbary W. Sommer a Mary Kay Quinlan, shrnuje OHA³⁹ obecné etické zásady týkající se orálněhistorického rozhovoru takto: Primární právní rámec pro práci na poli orální historie spočívá v zavedeném legislativním předpokladu, že orálněhistorický rozhovor vytvoří dokument chráněný autorským právem ve chvíli, kdy se na konci sezení vypne magnetofon. Etický kodex dodržovaný OHA je založen na těchto premisách:

- Narátoři pozvaní k poskytnutí rozhovoru pro projekt by měli nestranně a po všech stránkách reflektovat rozebíraná témata nebo otázky.
- Narátor má nárok na respektování svého vyprávění, i kdyby se značně lišilo od obvyklých interpretací dané události.
- Narátor musí poskytnout plně informovaný souhlas k účasti na orálněhistorickém rozhovoru. Úplné informace zahrnují důkladný popis účelu projektu, stejně jako očekávané uspořádání a šíření materiálů.
- Tazatel by měl být dobře vyškolen, protože pouze kvalifikovaný tazatel, který se svědomitě připravil, bude schopen vést rozhovor, jenž přesahuje povrchní

---

³⁸ Zdrojem mé práce sice nejsou autobiografická vyprávění, ale strukturovaná interview, avšak etické zásady se zde nijak neliší.

³⁹ Oral History Association.

zpracování tématu, a jeho výsledkem bude sbírka nových informací trvalé hodnoty. Tazatel by měl plně zdokumentovat přípravu, postupy a okolnosti rozhovoru, protože jedině s těmito podklady si mohou budoucí uživatelé daného rozhovoru utvořit zasvěcené soudy o jeho obsahu. Prospěch a poznání, které z projektu orální historie vzejdou, by měly být sdíleny s narátory a jejich komunitami.

- Kdokoli vlastní finální výsledek, ať už je to jednotlivec nebo instituce, by měl stanovit ty nejvyšší profesionální standardy v otázce uchování orálněhistorických rozhovorů a jejich zpřístupnění ostatním.⁴⁰

Podle těchto zásad jsem se během svého výzkumu řídila, irelevantní je v mém případě pouze bod týkající se informovaného souhlasu k účasti na orálněhistorickém rozhovoru. Tento souhlas nebyl nutný, protože všichni mí narátoři jsou v práci ponecháni v anonymitě.

---

⁴⁰ SOMMER W., Barbara - QUINLAN, Mary Kay, *The Oral History Manual*, AltaMira Press, 2002, s. 14 (Skeletový překlad, Anna Křečková 02/2009, s. 17)

3. Sídliště

Dle sekundární literatury lze pojem sídliště definovat následovně: v archeologii jím označujeme místo trvalého pobytu určité populace, dříve se tak říkalo místu určenému k osídlení obecně a dnes si toto slovo spojujeme především s moderními čtvrtěmi na okrajích měst, které nemají městský charakter a skládají se výhradně z panelových domů – proto má v obecném povědomí více či méně pejorativní zabarvení.⁴¹ Pro tuto práci je relevantní třetí jmenovaný význam.

Ideový architektonický model, který se stal východiskem výstavby poválečných sídlišť v Československu, se vyvíjel postupně již od konce 19. století. Hlavními myšlenkami tzv. architektonické moderny se staly účelnost a převaha rozumu. Heslem pozdějšího purismu a konstruktivismu bylo, že „nepraktické nemůže být krásné“. Ve dvacátých letech kladli pokrokoví architekti důraz na standard a standardizaci, od kterého byl již jen krok k tezi o nutnosti sériové výroby bytů a domů s využitím průmyslových postupů.⁴²

V meziválečném období tyto myšlenky vyvrcholily ve funkcionalismu, který ještě více zdůrazňoval jednoduchost, prostotu a vyšší ekonomii, využití nové techniky a hygienu. Naopak kritizoval dosavadní vývoj architektury 20. století, tedy přílišný důraz na estetiku, malou pozornost věnovanou vědě a nedostatečné sociální uvědomění. Novými koncepcemi byly princip hromadné výstavby byty, racionalizace a hospodárnost bytových dispozic, používání ergonomických principů v řešení kuchyní, ale i bytů jako celku, racionalizace bytového minima, zdůraznění významu plynulého provozu a konečně vědomí souvztažnosti architektury, životního slohu a životního prostředí.⁴³

Mělo se začít s výstavbou nového typu obytných budov, které musí být velké, vysoké a volně stojící v zeleni. Jiří Musil ve své knize *Lidé a sídliště* uvádí, že „cílem bylo plánovitě vytvářet územní celky se základním vybavením, které by sloužilo dennímu životu domácností, celky, které by byly zároveň bezpečné, nerušené průjezdní dopravou a případně by navozovaly lepší sociální vztahy mezi obyvateli.“⁴⁴

Výstavba nových obytných bytů je jedním z nejvýraznějších znaků socialistické architektury.⁴⁵ V období po druhé světové válce až do šedesátých let nebyla vinou obecného

---

⁴¹ ZADRAŽILOVÁ, Lucie: *Domov na sídlišti: mýtus nebo realita?* In: HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákovo 3+1*, VŠUP, Praha 2007, s. 41

⁴² MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé a sídliště*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1985, s. 26-28

⁴³ Tamtéž, s. 29-31

⁴⁴ Tamtéž, s. 33-34

⁴⁵ Tamtéž, s. 13

nedostatku bytů výjimkou mnohočlenná rodina žijící v tehdy standardních dvoupokojových bytech. V objemu novostaveb patřilo Československo na dno pomyslného evropského žebříčku, nemluvě o kvalitě základní vybavenosti bytového fondu. Například koupelnu a WC měl pouze každý třetí byt, v ostatních bylo sociální zařízení pouze „na patře“, v horším případě vůbec ne. Navíc došlo v 70. letech k baby-boomu generace tzv. Husákových dětí. Bylo tedy nutné řešit bytovou krizi a minimálně udržet stávající bytový „standard“. V 70. letech je tak nárůst počtu bytů téměř dvojnásobný oproti létům šedesátým i osmdesátým.⁴⁶

Většina sídlišť se v Československu stavěla od 60. do 80. let 20. století a je pro ně typická poloha na okraji města.⁴⁷ Zatímco západní Evropa od tohoto druhu výstavby upustila už v 70. letech, pro země východního bloku byl typický až do pádu totalitních režimů.⁴⁸ Na sídlišti doposud žije více než třetina obyvatel České republiky a každý sedmý panelový dům se nachází na území hlavního města.⁴⁹

Je třeba zdůraznit, že sídliště v socialistických zemích nikdy neplnila omezenou funkci tzv. sociální výstavby. Jejich obyvatelé nepatřili do jedné sociální třídy nebo vrstvy, sídliště byla naopak typická sociální různorodostí obyvatelstva. V žádném případě se nejednalo o chudinské čtvrti a jejich obyvatelé nebyli nijak stigmatizováni.⁵⁰

Sídliště se od tehdejších způsobů zástaveb v mnohém výrazně lišila. Tou nejnápadnější stránkou byla zcela výjimečná architektura – především se jednalo o mnohem vyšší a větší budovy. V jednom domě tak mohlo bydlet až několik set lidí. Domy byly zvláštní i svými tvary a rovnými střechami. Kvůli uniformitě obytného prostředí je pro mnoho lidí doposud obtížné orientovat se v prostoru sídliště. Na sídlištích došlo také k zániku tradiční ulice, protože jednotlivé domy se umísťovaly volně do zeleně, čímž se uvolnily vztahy mezi domy a komunikacemi. Automobilová doprava byla oddělena od pěšího provozu novým komunikačním systémem. Novinkou bylo i pojetí občanské vybavenosti, kdy obchodní ulice nahradila jakási obchodní střediska (dnes bychom řekli nákupní centra).⁵¹

Změnily se i samotné byty. Oproti starším bytům z meziválečné a poválečné zástavby měly více obytných místností, které byly ale často menší než v minulosti. Zcela jistě se zlepšilo technické vybavení bytů (např. teplá voda, ústřední topení atd.). Výhodou bylo, že

---

⁴⁶ ŘÍHA, Cyril: *V čem je panelák kamarád*. In: HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákov 3+1*, VŠUP, Praha 2007, s. 18-20

⁴⁷ ZADRAŽILOVÁ, Lucie: *Domov na sídlišti...*, s. 42

⁴⁸ Archiweb. <http://www.archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=1363> [staženo dne 30.1.2010]

⁴⁹ ŘÍHA, Cyril: *V čem je panelák...*, s. 18

⁵⁰ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 60-61

⁵¹ Tamtéž, s. 14-15

mnohé byty měly vlastní lodžie. Většina domů poskytovala k užívání sušárny, kočárkárny nebo místnosti na schůze nájemníků.⁵²

Výstavba sídlišť byla rychlým řešením bytové krize. Stavěly se obytné celky o několika desítkách tisíc obyvatel, u Jihozápadního Města, na které je moje práce zaměřena, se počítalo dokonce s více než 100 000 obyvatel.⁵³ K tomu ale nakonec nedošlo, protože další rozšiřování Jihozápadního Města zastavila sametová revoluce.

V knize *Husákovo 3+1* uvádí Milan Salák, že „prioritou výstavby sídlišť v sedmdesátých a osmdesátých letech byl co největší počet postavených bytových jednotek.“⁵⁴ Lidé se stěhovali do hotových bytů, k těm ale často nevedly žádné komunikace, protože na ty již nezbývaly finance. Jejich vybudování se tedy odkládalo na později. Noví obyvatelé tak chodili po prknech, brodili se bahnem a kočárky přenášeli po kamení.⁵⁵ Vedle nedodělaných cest byl zpočátku často velkým problémem nedostatek obchodů a také kulturních, společenských a sportovních zařízení, zkrátka nebyla včas vyřešena občanská vybavenost. Stejně tak chyběla dostatečně rozvinutá veřejná doprava.⁵⁶

Rychlost výstavby panelových sídlišť šla bohužel ruku v ruce také s nedomyšleností, odbytou prací a nekvalitními materiály. Srovnáme-li panelový dům a klasickou starší cihlovou zástavbu, shodneme se, že panelové domy jsou sice novější, ale většinou jsou v horším stavu než často o mnoho starší domy cihlové.⁵⁷ V současné době probíhají rekonstrukce a zateplování panelových domů, které jsou velmi nákladné. Jde nejen o funkční stránku, ale také o stránku estetickou. Jistě přívětivěji působí barevné (ale zároveň sladěné) sídliště, než všudypřítomná šed', se kterou si sídliště spojujeme.

Asi každý již v souvislosti se sídlištěm zaslechl pojem „králíkárna“, který hanlivě označuje tento způsob bydlení. Lucie Zadražilová v knize *Husákovo 3+1* shrnuje obecné nedostatky panelových sídlišť takto: „Můžeme mít pochopitelně řadu výhrad k této formě zástavby, a to zcela oprávněných, dá se mluvit o monotónnosti, absenci estetické kvality, odbytých konstrukcích, nadměrné monofunkčnosti, nedostatku pracovních příležitostí v místě bydliště a špatné infrastruktuře obecně, absenci pouličního života či o nevyhovující urbanistické koncepci, vyznačující se především nejasnou definovaností ploch.“⁵⁸ Výrazným nedostatkem volného zastavění je také zrušení rozdílu mezi veřejným prostorem ulic a

---

⁵² Tamtéž.

⁵³ Tamtéž, s. 15

⁵⁴ SALÁK, Milan: *Husákovo pískoviště a dětský pokoj*. In: HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákovo 3+1*, VŠUP, Praha 2007, s. 171

⁵⁵ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.): *Praha 13 Město uprostřed zeleně*, MILPO MEDIA s. r. o., Praha 2006, s. 39

⁵⁶ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 21

⁵⁷ Peníze. <http://www.penize.cz/17322-patri-panelova-sidliste-do-srotu> [staženo dne 30.1.2010]

⁵⁸ ZADRAŽILOVÁ, Lucie: *Domov na sídlišti...*, s. 39

náměstí a polosoukromým prostorem uvnitř uzavřených bloků, vyhrazeným pouze okolním obyvatelům.⁵⁹

Bydlení v tomto prostředí však může mít i své výhody. Například podle historika architektury Rostislava Šváchy „sídliště mohou dodat pocit, že bydlíte v parku. Je tam obvykle hodně zeleně, která v historickém centru chybí. Může se to tak vnímat jako něco pozitivního. Záleží ale na tom, aby se zelené plochy dobře udržovaly. To je podmínka.“⁶⁰ Další výhodou může být také např. jednodušší parkování oproti centru či lepší dostupnost přírody.

Vedle funkční stránky sídliště existuje však ještě jedna, a to psychologická. Lidé si dle výsledků výzkumů publikovaných v knize Jiřího Musila *Lidé a sídliště* často stěžují na to, že na sídlišti mají pocit jakéhosi odcizení. Okolí je lhostejné, lidi nemají zájem o druhé ani v jednom domě, celkově zde tedy dochází k pocitu deficitu v sociální komunikaci.⁶¹ Dochází zde dle mého názoru k jakémusi paradoxu, kdy je člověk doslova obklopen lidmi, ale zároveň se může cítit osamocen.

---

⁵⁹ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 110

⁶⁰ Archiweb. <http://www.archiweb.cz/news.php?type=&action=show&id=1363> [staženo dne 30.1.2010]

⁶¹ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 17

4. Městská část Praha 13

Údaje uvedené v podkapitolách 4.1. – 4.4. jsem čerpala převážně z knihy Dagmar Broncové *Praha 13 Město uprostřed zeleně* a z publikace *Knihy o Praze 13 a okolí* od Pavla Augusty. Část informací jsem našla také na oficiálních webových stránkách MČ Praha 13 a dále na z výstavě MČ Praha 13 s názvem *Od jeskyně k modernímu městu – mozaika z dějin Prahy 13* konané ve dnech 7.9. – 31.10.2010. Několik doplňujících údajů jsem si vyhledala v časopise *Stop*⁶², konkrétně v článcích Jaroslava Fuglíka.

4.1. Historie Městské části Praha 13 od počátků osídlení do 19. století

O nejstarším osídlení území Prahy 13 vypovídají četné archeologické výzkumy prováděné od druhé poloviny 19. století. Nejvýznamnější kapitola archeologického výzkumu pod vedením Muzea hlavního města Prahy však začíná v roce 1974 s výstavbou Jihozápadního Města.

První lidé se na území dnešní Prahy 13 objevují snad již před 20 000 lety, tedy v období poslední doby ledové. O osídlení v následujícím období neexistují jednoznačné důkazy, pravděpodobně z důvodu nepříznivých podmínek pro uchování stop. Archeologické nálezy dokazují osídlení až v mladší době kamenné – neolitu, pozdní době kamenné – eneolitu a dále pak ve všech obdobích doby bronzové. Intenzivní osídlení oblasti plynule pokračuje i ve starší době železné – halštatu. V mladší době železné – laténské se území Čech dostalo pod nadvládu Keltů, v době římské pak celou střední Evropu osídlily germánské kmeny. Doba stěhování národů je pro nynější území Prahy 13 charakteristická postupným vymizením osídlení.

V druhé polovině 6. století a během 7. století navázali na četnost a hustotu pravěkého osídlení nejstarší Slované. Rozvoj slovanského osídlení pokračuje v 8. – 10. století a nazývá se dobou hradištní (podle nejmarkantnějších sídel). Kontinuita slovanského osídlení v mladší době hradištní v 11. a 12. století už vedla ke vzniku sítě dnešních osad. Území Prahy 13 tak tvoří řada starších obcí, dvorů a usedlostí, které kdysi ležely mimo Prahu. Jsou to Stodůlky, Lužiny, Háje, Vidoule, Třebonice, Velká a Malá Ohrada, Butovice a část Jinonic.

První zmínka o vesnicích Butovice a Jinonice pochází zhruba z roku 1088, kdy první český král Vratislav II. daroval kanovníkům „dvě popluží s číšníky Lubošem, Beníkem a

---

⁶² Název tohoto měsíčníku vznikl ze dvou slov – *Stodůlecký posel* a vydává jej MČ Praha 13.

Čajkou v Jinonicích a jedno popluží s číšníkem Mimoněm v Butovicích s rolí Kolvovou.⁶³ V následujících staletích vesnice své majitele změnily ještě mnohokrát. V roce 1849 byly obě vesnice spojeny v jednu politickou obec Jinonice, která pak byla v roce 1922 připojena k velké Praze.

Nejstarší písemná zpráva o Stodůlkách je z roku 1159. Od roku 1429 byly v držení nejvyššího purkrabství, v roce 1791 se staly zemským stavovským statkem a až po roce 1848 se staly samostatnou a samosprávnou obcí. Na stodůleckém katastrálním území stála ještě v roce 1870 samota s názvem Na Lužinách. V poslední čtvrtině 19. století vznikla osada Lužiny.

První zmínka o vsi Třebonice je zaznamenána roku 1279. I tato vesnice často měnila své majitele a většina dat s ní spojená se váže právě k tehdejšími „kupním smlouvám“. Z katastrálních obcí Třebonice, Chaby a Zličín byla roku 1864 utvořena místní obec Zličín, která pak byla roku 1891 rozdělena na obec Třebonice s osadou Chaby a na Zličín.

Osada Velká Ohrada je spojena s dějinami Řeporyj, do jejichž katastrálního území patřila. Vznikla v poslední čtvrtině 18. století. Vznik Malé Ohrady spadá do druhé poloviny 19. století.

4.2. Historie Městské části Praha 13 ve 20. století a současnost

Až do poloviny 70. let 20. století byla celá oblast nynější Prahy 13 zemědělským venkovem. V roce 1974 byly Stodůlky v rámci rozšiřování hranic hlavního města připojeny k Praze a krátce poté se začalo se stavbou Jihozápadního Města.

Rozhodnutí vybudovat v oblasti několik velkých sídlišť vydal v roce 1967 Národní výbor hlavního města Prahy. Základním impulzem byla tehdejší naléhavá potřeba rozsáhlé bytové výstavby, která se musela rozšířit za stávající hranice metropole. Celostátní anonymní urbanistickou soutěž vyhrál Ing. arch. Ivo Oberstein. Spolu s arch. Milanem Klímou a kolektivem projektantů inženýrských sítí a dopravního řešení vedeným Ing. Miroslavem Řihoškou pak rozpracovali podrobný územní plán, který byl roku 1970 schválen.

Po roce 1978 začala na stodůleckých polích a loukách výstavba Jihozápadního Města. Ta si vyžádala demolici více než 60 domů, včetně likvidace zahrad a rozsáhlých úprav terénu. Z obce se tehdy muselo vystěhovat 244 občanů do náhradních bytů na sídlištích v Letňanech, Bohnicích a Chodově.

---

⁶³ BRONCOVÁ, Dagmar (ed.): *Praha 13...*, s. 18-19

Ze sekundární literatury se dozvídáme, že „první domy byly dokončeny v roce 1983, čímž vzniklo sídliště Stodůlky. Postupně následovaly další lokality: Lužiny (kolaudováno postupně 1985–1992), Velká Ohrada (kolaudace 1990-1998), Nové Butovice (kolaudace 1989-1999).“⁶⁴ Tyto čtyři velké sídlištní komplexy tvoří tzv. Jihozápadní Město a spolu s blízkou obcí Třebonice se staly základem pro vznik nové městské části Prahy 13. Tento název vstoupil v platnost na podzim roku 1994.

Jihozápadní Město patří k tzv. třetí generaci pražských sídlišť. Jsou to rozsáhlé celky označované poněkud nepřesně jako „nová pražská města“ a mimo Jihozápadního Města k nim patří ještě Severní a Jižní Město. Tato sídliště byla stavěna od konce 60. či od počátku 70. let do roku 1989. Jihozápadní Město bylo poslední realizovanou zástavbou tohoto typu a rozsahu.

Urbanistické pojetí sídliště se mělo poučit z chyb (především nedostatek zeleně a klidových zón) Jižního a Severního Města. Architekt Ivo Oberstein využil do té doby nevídané prvky – kulaté rondely v Lužinách nebo čtvercové bloky, jejichž vnitřní prostor měl být vyplněn zelení a dětskými hřišti.

Významným mezníkem byl pro Prahu 13 rok 1994. Tehdy byla prodloužena trasa metra B z původní konečné stanice Nové Butovice do stanice Zličín, tj. o pět zastávek. Do té doby se z Nových Butovic jezdilo do ostatních částí Jihozápadního Města městskými autobusy. Zde je důležité zmínit, že trasa metra byla již v soutěžním návrhu Jihozápadního Města řešena jako kompoziční funkční osa vznikajícího „města“. Na historickou okolnost vedoucí k tomuto řešení vzpomíná architekt Oberstein: „V průběhu projektování trasy metra B byl v sedmdesátých letech podán „zlepšovací“ návrh na zmenšení počtu pěti stanic na území Jihozápadního Města na pouhé tři. Našemu návrhu pěti stanic, které jsme plánovali v centrech obytné zástavby, paradoxně pomohla tehdejší „naftová krize“. Spočítali jsme, že díky delším trasám autobusových linek ke třem stanicím, by se spotřebovalo zhruba o sto tisíc litrů nafty ročně víc, takže se nám nakonec přece jen podařilo původní návrh pěti stanic prosadit a stanice byly i realizovány.“⁶⁵

V roce 1994 tak Praha 13 přestala být „zapadákovem“ na konci světa, spojení s centrem se zkrátilo na 20 minut a tato část Prahy se stala lukrativním místem pro investice a podnikání. V letech následujících po výstavbě metra pak vznikala obchodní centra, benzinové pumpy, autosalony atd. Představitelé MČ Praha 13 se zaměřují i na životní prostředí, zejména na rozvoj a dotváření Centrálního parku, který se rozkládá od starých Stodůlek až

---

⁶⁴ Tamtéž, s. 39

⁶⁵ Tamtéž, s. 130

k Prokopskému údolí. Vzhledem k rostoucímu počtu mladých rodin byly postaveny další školky a školy. Dle autorky publikace *Praha 13 Město uprostřed zeleně* Dagmar Broncové počet obyvatel této městské části neustále roste.

V současné době probíhá na západ od Jeremiášovy ulice, mezi Stodůlkami, Třebonicemi a Řeporyjemi budování nové čtvrti – Západního Města. Jde o plochu přibližně 620 hektarů, na které by ve vzdálenější budoucnosti mohlo žít až 35 000 obyvatel. S výstavbou v této lokalitě se do budoucna počítalo již začátkem 70. letech 20. století, mělo jít o Jihozápadní Město II. (Pozn.: název Západní Město byl tehdy politicky nepřijatelný.) Po sametové revoluci se ale od těchto plánů upustilo.

4.3. Městská část Praha 13 v číslech a faktech

Městská část Praha 13 se nachází na jihozápadním okraji hlavního města Prahy, vzdušnou čarou přibližně 9 km od centra. Podle oficiálních webových stránek MČ Praha 13 leží na území o 1 323 hektarech a čítá téměř 58 000 obyvatel, jejichž věkový průměr je nejnižší v Praze.

Prahu 13 tvoří tzv. Jihozápadní Město a obec Třebonice. Jihozápadní Město se dále člení na čtyři ucelené lokality: Stodůlky, Lužiny, Nové Butovice, Velká Ohrada.

Stodůlky byly původně samostatnou obcí u Prahy. Do původní zástavby byly citlivě včleněny vícepodlažní bytové domy a rodinné domky. Nadále jsou zde zachovány vesnické prvky. Dominantou je kostel sv. Jakuba Staršího (Většího).

Lužiny jsou centrem Prahy 13. Panelová zástavba z konce 80. let je zajímavá tzv. rondely, což jsou kruhové bloky, uvnitř kterých se nacházejí dětská hřiště a zeleň. Významnou klidovou zónu tvoří také Centrální park s přirozeným vodním tokem (Prokopský potok) a dvěma vodními nádržemi.

Nové Butovice kombinují moderní panelovou zástavbu a luxusní futuristické stavby sloužící pro obchodně-administrativní účely. Jednou z nich je i Úřad městské části Prahy 13. Zajímavostí je Komunitní centrum sv. Prokopa, které je jednou z mála nových církevních staveb v Praze.

Velká Ohrada se striktně dělí na dvě části – Malou a Velkou Ohradu. Malou Ohradu charakterizuje původní zástavba rodinných domů, její dostavba pokračovala v tradičním duchu a místo si zachovává předměstský charakter. Velkou Ohradu tvoří bloky panelových

domů pravidelně uspořádané do čtverců, uvnitř kterých najdeme dvory se zelení a hřišti. Tato část Prahy 13 přímo sousedí s chráněnými krajinnými oblastmi Prokopské a Dalejské údolí.

Třebonice jsou samostatnou lokalitou s venkovským charakterem, které vévodí malebný kostelík Na Krtní. V těsné blízkosti Třebonic probíhá v současné době výstavba satelitního Západního Města s veškerou městskou infrastrukturou.

MČ Praha 13⁶⁶ sousedí v rámci hlavního města na severu se Zličínem, Řepami a Motolem, na východě s Jinonicemi a Hlubočepy a na jihu s Holyní a Řeporyjemi (s těmi tvoří od 1. 7. 2001 jeden správní obvod⁶⁷). Na západě jsou jejím nejbližším sousedem Chrášťany, které však již patří do okresu Praha-západ. Na území Prahy 13 začíná i končí dálnice D5 ve směru na Plzeň a dále do Německa.

Roku 1994 byla prodloužena trasa metra B do stanice Zličín⁶⁸. Díky stanicím Stodůlky, Luka, Lužiny, Hůrka a Nové Butovice se obyvatelé Prahy 13 bezproblémově dopravují do dalších částí Prahy. Městskou hromadnou dopravu zajišťuje také množství autobusů různými směry. Spojení s blízkými obcemi obstarávají četné příměstské linky.

V Městské části Prahy 13 se nachází deset základních škol, z toho čtyři fakultní. Mateřských škol je dvacet čtyři, z celkového počtu dvě soukromé (z toho jedna anglická), jedna církevní a jedna fakultní. Střední školy jsou zde čtyři – dvě gymnázia, soukromá obchodní akademie a Středisko praktického vyučování zlatnické. Nachází se zde soukromá vysoká škola Bankovní institut vysoká škola a Vysoká škola ekonomie a managementu.

Na území Prahy 13 najdeme tři kostely – pseudogotický Kostel sv. Jakuba Staršího ve Stodůlkách, Kostel sv. Jana a Pavla v Krtní a Komunitní centrum sv. Prokopa na Slunečním náměstí, které slouží nejen jako kostel, ale také jako místo pro setkávání a kulturní akce.

V místě je dostatek všech obchodů, nejvýznamnějším nákupním centrem je Galerie Butovice. Nalezneme zde zdravotnická zařízení, banky, pošty, restaurace, knihovny apod.

Ve znaku⁶⁹ má Praha 13 zelený štít se stříbrnou zdí ve spodní části a zlatou lasturou, atributem sv. Jakuba, patrona stodůleckého kostela, v části horní. Zelená barva představuje zemědělskou minulost území a přírodu, kvádrová zeď moderní výstavbu na „zelené louce“ a lastura symbolizuje zkameněliny z Prokopského údolí. Tento znak obdrželo Jihozápadní Město dne 13. května 1994 a po oficiálním vzniku městské části Praha 13 přešel automaticky na ni. Ve stejných barvách jako znak je také prapor městské části. Tyto dva základní atributy od roku 1998 doplňuje stříbrný starostenský řetěz, dále pečeti dlo vyrobené roku 1999 a také

---

⁶⁶ Městská část Praha 13 v rámci hlavního města v příloze 8.3.

⁶⁷ Správní obvod Praha 13 v rámci hlavního města v příloze 8.3.

⁶⁸ Tato stanice již patří do katastru stejnojmenné městské části.

⁶⁹ Obrázek znaku v příloze 8.3.

bronzové pamětní medaile z roku 2000. Praha 13 má od 28. října 1998 i vlastní slavnostní fanfáry, které zkomponoval obyvatel Stodůlek Prof. Josef Svejkský. Neobvyklým dokumentem je pak tzv. Odkazní glejt městský, který roku 1998 vyhotovil písmomalíř Jiří Švajkus a který je určen dalším generacím.

4.4. Bronzová ulice⁷⁰

Svůj název nese ulice podle doby bronzové (3000 - 1000 př.n.l.). Jedná se o historicko-kulturní období, kdy dochází k vytváření rozvinutých státních útvarů v důsledku hutnictví bronzu. Na místě dnešní ulice byly učiněny archeologické nálezy předmětů právě z této doby. Původně se ulice jmenovala Tarleho⁷¹, a to až do 1. listopadu 1991, kdy zastupitelstvo vzešlé z prvních svobodných voleb po sametové revoluci rozhodlo o změně názvů celkem dvaadvaceti ulic.

Bronzová ulice se nachází na sídlišti Lužiny v těsné blízkosti Centrálního parku a stanice metra Lužiny. U metra najdeme obchodní centrum se sítí obchodů, poštou, zdravotnickým zařízením, dvěma lékárnami, knihovnou atd. U metra se též nachází kruhové tržiště s několika obchůdky, pizzerií, cukrárnou, stánkovým prodejem zeleniny atd. Nejbližší autobusové zastávky jsou Amforova nebo Luka. Přímo v ulici je základní škola, ke které patří zimní stadion.

Bronzovou ulici tvoří dva domy uspořádané do jakýchsi půlkruhů stojících proti sobě. Tak vzniká tzv. rondel, uvnitř kterého se nachází klidová zóna se třemi dětskými hřišti, zelení, lavičkami a chodníky. Bronzová ulice čítá sedmnáct vchodů vždy po jedenácti patrech. V prvním domě najdeme devět vchodů (č. p. 2010 až 2018), ve druhém domě je osm vchodů (č. p. 2019 – 2026).

4.5. Popis technologického celku

Narátoři, s nimiž jsem v rámci své práce natáčela rozhovory, bydlí v Bronzové ulici ve vchodech A a B. Tyto dva vchody tvoří ještě s vchodem C jeden technologický celek (celkem devadesát tři bytů), který spravuje jedno bytové družstvo.

---

⁷⁰ Mapa bezprostředního okolí Bronzové ulice v příloze 8.3.

⁷¹ Jevgenij Viktorovič Tarle, 1875 - 1955, sovětský historik.

Ve vchodě A se nachází celkem dvacet čtyři bytů, z toho dvacet jedna bytů 3+1 a tři byty 2+kk. V přízemí je jeden byt 3+1, jeden byt 2+kk a dva nebytové prostory. Dále je v každém patře po dvou bytech 3+1. To neplatí pro 4. a 8. patro, kde je vždy jeden byt 3+1 a jeden byt 2+kk. Zbytek prostoru v těchto dvou patrech vyplňují sušárny a průchody do vedlejšího vchodu. Všechny byty kromě bytu 2+kk v přízemí mají lodžii, byty v ohybech (celkem deset bytů) mají lodžie dvě. Zbylé dvě lodžie v ohybu jsou ve 4. a 8. patře a náleží společným prostorám domu. Na každém patře (neplatí pro přízemí) patří k bytům tzv. sklípek. Jedná se o podlouhlou místnost společnou vždy dvěma bytům, ze které se ještě vchází do dvou samostatných sklepních kójí. V suterénu domu jsou další sklepní kóje a také dva nebytové prostory.

Ve vchodě B je třicet pět bytů, z toho dvacet dva bytů 3+1 a třináct bytů 2+kk. V přízemí se nacházejí dva byty 3+1 a nebytový prostor. Dále jsou v každém patře dva byty 3+1 a jeden byt 2+kk. To neplatí pro 4. a 8. patro, kde jsou vždy dva byty 2+kk. Zbývající prostor v těchto patrech zaujímají opět průchody do vedlejšího domu a sklepní kóje. Další najdeme v suterénu, kde je dále pět nebytových prostorů. Sklípky na patrech v tomto vchodě nejsou. Lodžie mají v tomto domě všechny byty 3+1 a byty 2+kk ve 4. a 8. patře. Zbylé byty 2+kk lodžie nemají.

Ve vchodě C najdeme celkem třicet pět bytů, z toho dvacet jedna bytů 3+1, jeden byt 2+1 a třináct bytů 2+kk. V přízemí je byt 3+1, byt 2+1 a nebytový prostor. V každém patře vždy dva byty 3+1 a jeden byt 2+kk. To opět neplatí pro 4. a 8. patro, kde je jeden byt 3+1 a dva byty 2+kk. V těchto patrech je vždy jeden nebytový prostor, v suterénu jsou další tři. Zde se nacházejí i sklepní kóje. Ani v tomto vchodě nejsou sklípky na patrech. V tomto domě mají všechny byty 3+1 lodžie, nikoli však byty 2+kk.⁷²

Všechny domy v Bronzové ulici mají dva vstupy, jeden z rondelu a další z druhé strany. U druhého jmenovaného vstupu jsou zvonky. Ve všech domech je výtah určený pro šest osob.

Všichni moji nárátoři obývají byty 3+1. Pan J. V., paní M. S. a pan L. N. bydlí ve vchodě A v bytě v ohybu, tzn. jedná se o byty se dvěma lodžiami, malou a velkou předsíní, komorou, třemi pokoji, kuchyní, koupelnou a odděleným WC. Celková výměra bytu bez lodžií činí 82,89 m², větší lodžie měří 6,78 m², menší lodžie v ohybu má 3,27 m².

Pan J. K. a manželé D. a M. R. bydlí také ve vchodě A, a to v bytě s jednou lodžii, předsíní, komorou třemi pokoji, kuchyní, koupelnou a odděleným WC. Byt má celkem

---

⁷² Informace o bytech v této kapitole čerpány z nákrešů společnosti Homostudio, s. r. o., nákrešy v příloze 8.3.

72,79 m² bez lodžie, která měří 6,78 m². Paní Š. A. bydlí ve vchodě B, její byt je totožný bytem pana J. K. a manželů D. a M. R. Na základě stavebního povolení je před velkou předsíní přidělaná ještě menší předsíň na úkor chodby domu. Jako jediná z narátorů nemá paní Š. A. k dispozici sklípek na patře.

4.6. Vlastnické vztahy

Byty ve vchodech A, B a C dostala na konci 80. let od obce k dispozici armáda, která je přidělovala svým zaměstnancům. Všichni původní obyvatelé (vč. mých narátorů) tedy pracovali v době získání bytu u armády, a to buď jako vojáci nebo civilní pracovníci. Přidělování bytů bylo podmíněno odpracováním určitého počtu let v armádě. Po sametové revoluci však tato podmínka zanikla a z bytů se staly klasické obecní byty.

V roce 2006 obec nabídla nájemníkům technologického celku Bronzová A - C odkup bytů. 31. ledna 2007 pak k tomuto účelu vzniklo bytové družstvo. Vlastníkem bytů je družstvo od 19. července 2007. Vzhledem k tomu, že byt v plné výši splatila jen část nájemníků, muselo si družstvo na zbytek bytů vzít úvěr. Dům (zde míněno technologický celek Bronzová A - C) je v katastru nemovitostí rozdělen na jednotlivé bytové jednotky pomocí tzv. „Prohlášení vlastníka“. To znamená, že každý byt náleží určité osobě.

V roce 2009 si družstvo vzalo další úvěr a to na revitalizaci domu. Úvěr se splácí z fondu oprav. Družstvo také požádalo o státní dotace Program Panel a Zelená úsporám. Z tohoto důvodu není v současné době možné převést byty do osobního vlastnictví. Až do uznání nebo zamítnutí dotací totiž musí existovat stejný právní subjekt (tedy bytové družstvo), který o ně požádal. Teprve poté bude možné založit právní subjekt společenství vlastníků a byty se převedou do osobního vlastnictví. Bytové družstvo bude nadále fungovat tak, že bude členem společenství vlastníků, protože určitý počet lidí bude nadále družstevníky, neboť nemají plně splacený družstevní podíl.⁷³

---

⁷³ Všechny tyto informace jsem získala od bývalé předsedkyně bytového družstva, dále od členky revizní komise a také od referentky správy nemovitostí ze společnosti IKON spol. s r. o., která spravuje technologický celek Bronzová A – C.

5. Život na sídlišti Lužiny očima „domorodců“

Moje práce mapuje život a proměny sídliště Lužiny od konce 80. let až do současnosti. V rámci výzkumu jsem se zaměřila na několik tematických okruhů a mluvila o nich se sedmi lidmi. Nejde tedy o vyčerpávající sociologický výzkum života na sídlišti⁷⁴, ale o narativní sondu do dějin každodennosti obyvatel tohoto sídliště.

Pro všechny své narátory jsem si připravila jedenáct otázek.⁷⁵ Po pečlivém přepsání a několikerém pročtení rozhovorů jsem se rozhodla interpretační část práce rozčlenit na čtyři obecnější okruhy, které vždy obsahují několik otázek:

1. Stěhování na sídliště

- získání bytu, důvody a okolnosti stěhování

2. Infrastruktura a vzhled sídliště

- jak sídliště na narátory v době nastěhování působilo po stránce funkční a estetické a jak je tomu nyní

3. Byty narátorů

- vzhled bytu, nedostatky v bytě po nastěhování, zařizování bytu, stavební a jiné úpravy až dodnes

4. Výhody a nevýhody bydlení na sídlišti

5.1. Stěhování na sídliště

Kolaudace výše zmíněných bytů v Bronzové ulici proběhla v roce 1988. Všichni narátoři se do svého bytu stěhovali koncem roku 1988 nebo začátkem roku 1989. Před rokem 1989 existovalo několik možností jak byt získat. Buď se čekalo na přidělení bytu od státu, další možností byl vstup do bytového družstva, které bylo vlastníkem postavených bytů, a konečně existovaly také podnikové byty, kdy člověk mohl získat byt od podniku v němž pracoval. Poslední možností bylo postavit si vlastní dům.

Část bytů v Bronzové ulici měla od obce k dispozici armáda a přidělovala je svým zaměstnancům – vojákům i civilním zaměstnancům. Toto bylo ovšem podmíněno tím, že se člověk armádě zavázal, jak uvádí pan L. N.: „*Musel jsem bohužel podepsat na (...) No to bylo*

⁷⁴ Rozsáhlým sociologickým výzkumem na téma sídliště je např. publikace Lidé a sídliště, kterou uvádím v použité literatuře.

⁷⁵ Viz podkapitola 2.2.3.

do nějakých těch sedmapadesáti let. No naštěstí to padlo (díky sametové revoluci, pozn. autorky).⁷⁶

Možnosti vybrat si nějakou určitou lokalitu byly velmi omezené a člověk se musel spokojit s tím, co mu bylo nabídnuto. Pan J. V. to vysvětluje takto: *„Ne, já jsem musel jít jenom tam, kam jsem dostal byt. Kdyby mi řekli, půjdeš na Jižní Město, tak řeknu, nechci, tak už jsem nikdy nedostal v Praze byt. Takhle to bylo postaveno. Hned by mi vzali odlučné a řekli, á, ty ses nechtěl stěhovat, tak už nikdy nedostaneš byt.⁷⁷ Pokud vůbec existovala nějaká možnost výběru, bylo nutné myslet dopředu: „Takže já jsem po něm šáhnul (myslí byt na Lužinách, pozn. autorky) a když jsem si moh' zdánlivě vybrat mezi Barrandovem a Lužinami, tak už dopředu jsem věděl, že Barrandov nebrat a radši brát Lužiny, protože ty jsou daleko lepší, protože budou mít daleko lepší infrastrukturu než Barrandov.⁷⁸*

Pro část narátorů znamenalo přidělení bytu stěhování do Prahy, část již v Praze předtím bydlela. Takto vzpomíná pan J. V.: *„Působíště před příchodem do Prahy bylo jihočeské město Tábor, kde jsme s rodinou byli osm let. Když jsem dostal služební zařazení do Prahy, tak jsem požádal o byt, tehdy jsem byl voják z povolání a tudíž jsem cestou těch úřadů, které spravovaly byty, požádal o přidělení bytu (...) My jsme to tenkrát brali jako jedinou možnost bydlet společně jako rodina. A bydlet v paneláku v Táboře nebo v Praze je úplně stejně.⁷⁹*

Naopak například paní Š. A. se s rodinou stěhovala jen z jedné pražské části do jiné, ale zase pro ni byl panelák novinkou: *„Takže oba s manželem pocházíme z Prahy a vlastně jsme asi výjimka v Praze, protože jsme generačně, i naši rodiče a prarodiče jsou Pražáci a na sídliště jsme se dostali tím způsobem, že jsme vlastně už měli jedno dítě a bydleli jsme v bytě třetí kategorie s jedním dítětem (...) Cihlový dům bez výtahu, druhý patro. Nebo třetí? To je jedno. Jedna místnost bez kuchyně, koupelna a záchod dohromady a předsíňka. Takže v koupelně jsme i vařili.⁸⁰*

Spokojenost s přiděleným bytem tedy hodně závisela i na typu předchozího bydlení. Na základě rozhovorů lze tvrdit, že si většina narátorů polepšila jak velikostně, tak kvalitativně, ale byly i výjimky. To potvrzuje pan J. K., který se s rodinou stěhoval ze správcovského bytu ve vile na Ořechovce: *„V našem případě jsem ho (myslí dekret na byt v Bronzové ul., pozn. autorky) dostal téměř jako povinně, protože ten správcovský byt na*

---

⁷⁶ Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

⁷⁷ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

⁷⁸ Tamtéž.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

Ořechovce se musel vyklidit pro někoho jiného, jejichž vila byla v rekonstrukci, šla do rekonstrukce a my jsme museli ten byt uvolnit pro tyhle ty lidi (...) V prvních chvílích samozřejmě to byla změna, že jo. Oproti vile nebo bytu ve vile se zahradou v klidný vilový čtvrti na Ořechovce. I když to tam nebylo nějak luxusní, ale pořád to bylo se zahradou okolo a v krásném prostředí a kdežto sídliště je sídliště se všema záporama, že jo, výtah a tak dále, no.⁸¹ Žádný velký rozdíl však nepocítily manželé D. a M. R., kteří se přistěhovali z Týniště nad Orlicí z činžáku z 50. let. Pan M. R. k tomu říká: „No prostě byli jsme zvyklý na to, tak nám to nevadilo. Určitě, kdybychom šli třeba z rodinného domku třeba, tak bychom asi byli nespokojený.“ A jeho paní jej doplňuje: „... tamto byl cihlovej, ale kdyby ho nahodili, tak to bylo to samý.“⁸² Jako výhodu snad pocítovali to, že budou bydlet v hlavním městě: „No, byla jsem ráda, že jsem v Praze.“⁸³

Jistě záleželo i na věku narátorů, pro některé mladší ročníky to bylo první samostatné bydlení a z toho plynulo i pochopitelné nadšení, o kterém mluví například paní M. S.: „*Je samozřejmě jiný, když tady sem přicházeli lidi jako třeba paní R. (sousedka, pozn. autorky) nebo tady V. (sousedé, pozn. autorky), který už byli samozřejmě starší manželé a měli zkušenosti s jinejma bytama, tak samozřejmě na tyhle ty byty nahlíželi jiným způsobem než my. Že když jsme sem přišli v těch dvaadvaceti a teď jsme říkali, a to je všechno naše a budem' tam dělat, co chcem' a nikdo nám do toho nebude mluvit. A kdybysme tady skákali po zdi a odráželi jsme se ušima, tak nikdo nám nic neřekne, je to prostě naše.*“⁸⁴

U všech narátorů souviselo jejich přestěhování na sídliště Lužiny s jejich tehdejším zaměstnáním u armády, přičemž podmínkou získání bytu bylo zavázat se armádě na určitý počet let. Co se týče lokality, neměli narátoři příliš na výběr. Starší ročníky mohly porovnávat s předchozím bydlištěm, pro některé mladší narátory to bylo první samostatné bydlení. Obecně narátoři hodnotili své přestěhování na Lužiny kladně, většinou si polepšili především velikostí bytu.

5.2. Infrastruktura a vzhled sídliště

V době nastěhování narátorů na Lužiny (všichni koncem roku 1988 nebo začátkem roku 1989) bylo toto sídliště již zčásti funkční - kolaudace prvních domů proběhla v roce

---

⁸¹ Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

⁸² Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

1985. Slovy pana J. V.: „*No tak já když jsem byl seznámen s tím, o který byt se jedná, kde to bude, tak jsem na pracovišti nebo potkal jsem své známé, kteří bydleli úplně někde jinde (myslí v jiné ulici na sídlišti Lužiny, pozn. autorky)... protože toto sídliště bylo typické v tom, že přistavovalo. To znamená, že se udělala jedna část, několik rondelů, pak zase dalších pár rondelů...*“⁸⁵

MHD v rámci sídliště bylo zajištěno autobusovými linkami, kterými bylo možné dostat se za několik minut na stanici Dukelská (dnes Nové Butovice) na trase metra „B“. Fungovalo několik mateřských a základních škol, potraviny se nakupovaly ve více či méně vzdálených obchodech. Do vyhovující občanské vybavenosti mělo však sídliště na konci 80. let podle většiny narátorů ještě daleko. Takto vzpomíná paní Š. A.: „... *jediná samoobsluha byla v té době v prostorách dnešních Luka*⁸⁶ *a co vlastně třeba, protože já jsem byla matka malejch dětí, tehdy se nemohlo do samošky s kočárkem. A teď si představte, že máte jako miminko a k tomu dvouletý dítě, já už ani snad si nepamatuju, jak jsem ty děti pobrala. Prostě musela jsem je nějak naskládat do toho košíku nebo držet a s nima teda nakupovat tehdy bylo docela hrozný. Jo, manžel možná chodil taky, já už fakt si to nepamatuju úplně. Takže co se týká jakoby služeb a všeho, tak to bylo dost hrozný teda. A dopravy, metro tady končilo tuším už na Butovicích*⁸⁷, *takže autobusem se dojíždělo na sídliště. Ale tím, že jsme... jaksi člověk si zvykne. Dneska když to metro mám za barákem, tak jsem spokojená, ale předtím jsem to nepovažovala za nějakou přítěž, prostě to byl fakt.*“⁸⁸

Co se týče obchodů s potravinami a jiným sortimentem denní potřeby, doplňovaly je v té době malé obchůdky, které profitovaly na tom, že samoobsluh bylo na sídlišti málo, často byly pro lidi daleko a brzy zavíraly. Z těchto takzvaných večerek jich dodnes zůstal jen zlomek, nemohly konkurovat přibývajícím supermarketům. Pan M. R. k tomu říká: „*No a je i pravda, že v té době začaly frčet, protože ta vybavenost ta obchodní nebyla ještě na takový úrovni, že začaly v těch barácích vznikat ty malinký obchůdky soukromý, že jo v těch kočárkárnách tyhle ty naše večerky (...)* *Takže ta doba poznamenaná... takovejch malejch obchůdků, které vlastně suplovaly jako nedostatek těch krámů. Tak to je jakýsi takový vývoj, že jo, toho obchodu no a postupně, jak vznikaly ty velký krámy, tak prakticky zanikly a zůstalo*

---

⁸⁵ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

⁸⁶ Neoficiální název části Lužin, oficiálně se tak nazývá zastávka metra a autobusu a obchodní centrum.

⁸⁷ Narátorka má na mysli stanici metra Nové Butovice.

⁸⁸ Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

*teda to Lato⁸⁹ nebo jak se to jmenovalo, tady to jedno, to přečkalo prakticky celou dobu, že jo.*⁹⁰

Zpočátku se lidé pohybovali v prostředí stavby, sídliště se totiž stavělo až do roku 1992. Navíc se zde již koncem roku 1988 začalo s prodlužováním trasy metra „B“, což znamenalo další rozsáhlé stavební práce. Nebyly ještě dokončeny všechny komunikace a k životu tedy patřilo i všudypřítomné bahno. Velmi výmluvně to na konkrétním případě ilustruje paní D. R.: *„... já když jsem přišla v tom březnu, tak jsem se šla předvíst do Vodičkovy ulice do práce a já tady tudy musela k autobusu a takhle kozačky úplně od bahna (...) Vím, že jsem tenkrát ve Vodičkovy musela nejdřív na záchod a umejt si kozačky.*⁹¹

Postupně se dostavěly komunikace a zlepšila se infrastruktura. V tomto směru bylo pro obyvatele Bronzové ulice důležité obchodní centrum UNImarket, které se bylo postaveno začátkem devadesátých let. Pan J. V. to shrnuje takto: *„A to až někdy devadesát dva nebo tak nějak, odstup dvou tří let. Takže do té doby jsme byli odkázáni vyloženě na město a nebo na Luka. A těšili jsme se, až to bude otevřené tady. Takže ta infrastruktura byla a nebyla. Díky tomu, že už tady několik domů stálo, tak vlastně bylo kam chodit, ale nebylo to tak blízko.*⁹²

Velkým milníkem byla také již zmíněná dostavba metra „B“ v roce 1994. Pro obyvatele Bronzové ulice to znamenalo výborné spojení se zbytkem Prahy, protože metro měli najednou téměř u domu. „Jejich“ stanice dostala název Lužiny. Na nové konečné stanici trasy metra „B“ Zličíně – z Lužin jsou to tři zastávky metrem - bylo v roce 1998 postaveno jedno z prvních velkých obchodních center v Praze, později přibývaly v okolí další. Pan M. R. k dnešní infrastruktuře říká: *„... jak se vybuďovala ta infrastruktura, ty nákupní centra kolem, takže když člověk chce něco koupit, tak buď skočí na metro a jednu, dvě stanice popojede a nakoupí tam všechno a prostě všude autem. Což ve městě tak možné jako není samozřejmě.*⁹³

Pro každého člověka je ale vedle funkční důležitá také estetická stránka bydlení. Vzhled samotného domu a jeho bezprostředního okolí je pro jeho obyvatele stále důležitější úměrně s tím, jak se zvyšuje úroveň bytů.⁹⁴ V době nastěhování bylo sídliště rozestavěné, což mu na vzhledu jistě nepřidalo. Paní Š. A. na otázku, jak na ni sídliště tehdy působilo, se smíchem odpovídá: *„No, dost hrozně, protože já vlastně dětství jsem strávila taky v činžáku v Nuselskym údolí a můj manžel je z vilky z Hodkoviček, takže vlastně opravdu (...) Ale zase tím, že vlastně jsme opravdu předtím žili v tý malý místnosti, tak jsme byli za ten byt vděční.*

⁸⁹ Obchod z potravinami v nebytovém prostoru domu v ul. Sezemínská, cca 200 m od Bronzové ulice.

⁹⁰ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

⁹¹ Tamtéž.

⁹² Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

⁹³ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

⁹⁴ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 95

*Byli jsme rádi, že prostě máme tak velkej byt, protože už jsem tehdy čekala druhý dítě. Takže to bylo dobrý řešení, ale my jsme se stěhovali v zimě, tak možná to bylo trochu skrytý pod tím sněhem, že to nebylo tak vidět, jak je to nedostavěný, ten šok přišel k nám až na jaře.*⁹⁵ Z její odpovědi ale vyplývá, že pro ni, jakožto mladou maminku, byl důležitější stav bytu jako takového, než jeho okolí. Tento názor koresponduje i s výsledky výzkumů uvedených v knize *Lidé a sídliště* od Jiřího Musila. Uvádí se zde, že pro většinu lidí je nejpodstatnější vlastní byt a okolí je až na druhém místě.

Naopak velmi spokojení s prostředím byli manželé D. a M. R.. Pan M. R. vzhled sídliště v době nastěhování komentuje takto: „... *tvrdím, že určitě tohle bylo z nejhezčích sídlišť, který jsme viděl už v tý době před dvaadvaceti lety. Je pravdou, že nemělo ještě dodělanou úplnou infrastrukturu, ale bylo krásné okolí. Už bylo víceméně zařízeno to prostranství mezi barákami, což jako běžně, jak se říká, nebejvalo (...)* Takže byli jsme, jak se říká, mile překvapeni, jak tím prostředím, že jo, pokud pominu tu hromadu samozřejmě tady ještě tý skládky, která se časem vyčistila. Ale mezi barákama už to bylo hezky upravený, byli jsme spokojený a mile překvapený (...) Tady se už říká, že skutečně tady se ty urbanisti už vyřádili. Když se člověk podívá na plánek toho našeho města, tak už jenom ty rondely jak jsou hezky prostě dělaný, mezi tím protéká potůček, že jo, nějaký ty nádrže. Takže už je to dělané s citem. A tvrdím, že je to asi jedno z nejhezčích sídlišť, těch velkých“⁹⁶

V současné době (červenec - září 2010) probíhá rekonstrukce domu, kde všichni narátoři bydlí. V červenci proběhla výměna oken, nyní se pracuje na zateplení. Předělají se a zasklí lodžie, dům bude mít zcela novou fasádu, nové bezpečnostní vchodové dveře apod. Nutno dodat, že těchto úprav je v okolí stále více a je jisté, že se tím vzhled sídliště výrazně změní. Pan L. N. trochu rezignovaně komentuje estetickou stránku sídliště: „*No jo, no. Když je tolikhle bytů na jednom místě... vylepší se to támhle tím* [ukazuje z okna na nově zrekonstruovaný panelový dům] *zateplením, s těma barevnejma odstínama různějma se to vylepší, to rozhodně jo. Ale panelák zůstane panelákem.*“⁹⁷ A pan J. K. si o vzhledu sídliště v podstatě myslí totéž: „*A celkově to, myslím, co se týče sídlišť ještě po nějaký úpravě fasád a zateplení, tak by to mohlo vypadat jako aspoň přijatelně, když už ne pěkně, no.*“⁹⁸

Mnohem více nadšení projevovali narátoři při popisování okolí sídliště Lužiny a prostředí jako takového. Pan M. R. si chválí možnosti vycházek v okolí: *Je kam chodit, když*

---

⁹⁵ Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

⁹⁶ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

⁹⁷ Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

⁹⁸ Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

člověk chce, že jo (...) Prokopský údolí, Dalejský údolí...“⁹⁹ A jeho manželka paní D. R. jej doplňuje: „A teďka než já tady odsad’ seběhnu do toho Centrálního parku, že jo a než to obejdu všechno, no fakt dobrý.“¹⁰⁰ Centrální park chválí i paní M. S.: „A musím říct, že třeba dnešní podoba, ten park, to je nádherný, to se mi strašně tady líbí. Proti tomu, co máme my v Německu¹⁰¹, to se nedá srovnat.“¹⁰²

Co se týče infrastruktury na sídlišti v době nastěhování, narátoři se shodli, že zčásti sice existovala, ale k dokonalosti měla ještě daleko. Doufali ve zlepšení, které během několika málo let skutečně přišlo. Byly dokončeny komunikace, vznikaly obchody i celá obchodní centra, kousek od domu měli brzy metro. V současnosti si v ohledu občanské vybavenosti nestěžují.

Nezdálo se mi, že by pro narátory vzhled sídliště hrál při nastěhování tu nevýznamnější roli. Spíše je zajímavá již zmíněná občanská vybavenost a také byt jako takový (o tom níže). Přesto se našly i výjimky, kterým se sídliště líbilo hned od začátku (manželé D. a M. R.). Další narátoři na mě působili dojmem, že sídliště na ně nikdy nepůsobil nijak zvlášť krásně, ale ani je vyloženě neodpuzovalo. Se svým bezprostředním okolím jsou narátoři nyní vesměs spokojeni. Vítají také probíhající četné rekonstrukce domů, které vzhled sídliště vylepší.

5.3. Byty narátorů

Moje práce je zaměřena na obyvatele bytů 3+1. Narátoři se stěhovali do bytu, jehož součástí byla tzv. investorská kuchyně se sporákem, dřezem a pracovní deskou. Ta byla napojena na rozvody v bytovém jádře. Bytová jádra, která měla uvnitř koupelnu a WC, se stavěla do konstrukce nad sebe, čímž se výstavba domů podstatně zlevnila a zrychlila, byl to tzv. ekonomický panelový systém.¹⁰³ Nedávná výstava pořádaná VŠUP nazvala tento druh bytu „Husákovo 3+1“.

Byt je rozdělen na obývací pokoj, kuchyni, ložnici a dětský pokoj. Ten byl v původní dispozici „3+1“ tou nejmenší místností, většina rodičů jej však vyměnila za prostor ložnice.¹⁰⁴

⁹⁹ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha 14. 7. 2010

¹⁰⁰ Tamtéž.

¹⁰¹ Paní M. S. bydlí od roku 1999 se svým druhým manželem v Německu ve Schwäbisch Hallu; do Prahy jezdí velmi často, protože zde v jejím bytě zůstala její maminka a syn. V Německu bydlí také v panelovém domě, ale nejedná se o sídliště.

¹⁰² Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

¹⁰³ TICHÁ, Jindra: *Rozhovor s Lenkou Žižkovou...*, s. 249

¹⁰⁴ SALÁK, Milan: *Husákovo pískoviště...*, s. 173

Součástí bytu je také předsíň, do které se vstupuje vchodovými dveřmi, dále koupelna, samostatné WC a lodžie.

Někteří narátoři měli dokonce lodžie dvě, dům je totiž v jakémsi ohybu, který dal vzniknout menším trojúhelníkovým lodžím. Pro pana J. V. a jeho rodinu to byl první byt s balkonem: *„No, takže byt za ta léta, co jsme se stěhovali s rodinou po všech možných končinách, tak poprvé se nám podařilo, že jsme dostali byt s balkonem, s lodžii. A dokonce tím, že je to v tý zalomený sekci, tak dokonce tam je ještě další balkůnek, což bylo pro zejména ženu velikánský haló, protože ona vždycky toužila po tom, aby měla nějaký balkon a tady se jí to splnilo.“*¹⁰⁵

Jak jsem již uvedla, většina narátorů si polepšila velikostně. Pan L. N. se stěhoval z bytu 2+kk a ten rozdíl hodnotí jako značný: *„To jsem byl úplně u vytržení, přijel jsem sem s tou E. (dcera, pozn. autorky), který byly tři roky před těma Vánocema osmdesát osm (...) No a ta byla úplně... tady lítala na tý takový tý odstrkovací umělohmotný kachně. Tak to byla paráda, no. S balkonem, s dvouma dokonce, jak jsme v zatáčce. Tak to jsme byli šťastný. Pak jako než jsem to dostal, než jsem dostal ten dekret, tak jsem musel podepsat. Říkám, nedá se nic dělat, bydlení potřebujem’, v tý dvougarsonce to nešlo. Tak jsem podepsal.“*¹⁰⁶

Narátoři se na konci 80. let stěhovali do novostavby, s čímž mohla být spojena možnost určitých „nedokonalostí“. Například paní M. S. mluví o závadě u balkonových dveří: *„... ale nám co se stalo první zimu, nám byla strašná zima, ale hrozná, prostě nám stála záclona, strašná zima bylo v tom bytě. Takže i když jsme topili. No a pak jsme zjistili, že nám chybí kus prahu. Jo, takže takovejhle kus [ukazuje asi 30 centimetrů] pod balkonovejma dveřma tam prostě nebyl. No a odtamtud nám vlastně fičelo do toho bytu a byla tam strašná zima. Ale spravili nám to, jako dobrý, v pořádku to bylo.“*¹⁰⁷

Pan J. V. popisuje dokonce tři velké vady, které v novém bytě objevil: *„Pravdou je, že my jsme měli nějaké kolaudační závady, které trošku po tom nastěhování nás nutily se s tím ze začátku smiřovat, pak to bylo nesmiřitelné zcela a se musely odstranit. Typické bylo to, že se to stavělo tenkrát také v zimě a ty panely mají v sobě díry k odlehčení. Takže ten stropní panel, když se tenkrát dával, tak zřejmě to bylo v zimě, kdy tam zamrzla voda, tudíž tam byl led. Byt v létě začal se oteplovat, ten led začal tát a nám tekla neustále voda v kuchyni a v obýváku dolů a my jsme nevěděli proč. Jsme říkali, tam přece žádný potrubí nemůže vést. Až potom, když jsem to dvakrát urgoval, tak přišel nějaký pán a říkal, ,hm, zase, šlendrián!’ (...)*

---

¹⁰⁵ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

¹⁰⁶ Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

¹⁰⁷ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

*Další oříšek byl v tom, že tam, kde je lednička, tak tam byla zásuvka. A ta zásuvka byla na holé zdi a nebyl k ní přívod elektrického proudu. On tam nedal kabel (...) Oni normálně tu zásuvku na holou zeď takhle namontovali [plácne rukou o zeď] (...) Takže to byl taky jeden velký oříšek, který jsme museli překonávat, a snad třetí takový problém, který se postupně ukázal, byla netěsnost v koupelnách mezi vanou a tím umakartem, mezi tou stěnou. To stačilo se osprchovat a nebyť ve vaně ve stoje, tak ta voda začala stékat. Protože to těsnění mezi vanou a tou stěnou nebylo ideální, tak my jsme vlastně skoro vytápěli pod náma. A nám se stalo, že taky jsme byli jako zeshora jakoby vytopení. Ale nebylo to vytopení, byla to vyloženě špatně udělaná práce v těch koupelnách a záchodech.*¹⁰⁸

Ostatní narátoři žádné nedostatky neuvádějí. Snad pouze to, že bylo po řemeslnících nutné byt pořádně uklidit. Poté již přišlo na řadu samotné stěhování. Narátoři si do nového bytu buď přestěhovali své vybavení z předchozího bydlení nebo kupovali vybavení nové. Většinou však šlo o kombinaci obou způsobů.

Typické vybavení obývacího pokoje představovala tzv. skříňová stěna, sedací souprava a konferenční stolek.¹⁰⁹ Velmi rozšířený byl také sektorový nábytek Universal, který se vyráběl od roku 1971 do roku 1999. Je možné jej použít v obýváku, dětském pokoji i ložnici (mimo to jej dodnes najdeme i v kancelářích, nemocnicích, školách a jinde). Byl oblíbený pro svou snadnou variabilitu, cenovou dostupnost a v neposlední řadě i kvůli skutečnosti, že na trhu neexistoval velký výběr.¹¹⁰ Narátoři v tomto ohledu nebyli výjimkou, paní Š. A. uvádí: „... děti skutečně měly v pokojíku Universal tehdy.“¹¹¹ Paní M. S. ho svému synovi do dětského pokoje pořídila také a to v Domě bytové kultury na Budějovické.: „Jo, Universal máme dodneška [smích]. Universal byl v dětském pokoji samozřejmě, pak jsme měli v ložnici jsme měli to byly jediný takový ty velký skříně až do stropu, kdy jsme si to mohli sestavovat. To se prodávalo v Domě bytové módy (má na mysli Dům bytové kultury, pozn. autorky) nebo...na Budějovický.“¹¹²

Narátoři k vybavení bytu nejčastěji používali novomanželské půjčky. Zmiňuje se o ní např. pan L. N.: „Byt jsme si zařizovali tak, že jsme měli novomanželskou půjčku třicet tisíc.

---

¹⁰⁸ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

¹⁰⁹ HUBATOVÁ-VACKOVÁ, Lada: *Interiér panelového bytu: lidový sloh 70. let, jeho zrna a plevy*. In: HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákovo 3+1*, VŠUP, Praha 2007, s. 109

¹¹⁰ ŠPIČÁKOVÁ, Barbora: *Universal*. In: HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákovo 3+1*, VŠUP, Praha 2007, s. 147

¹¹¹ Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

¹¹² Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

Koupili jsme nábytek sem (myslí obývací pokoj, pozn. autorky), ten vlastně máme, my máme původní nábytek. Do ložnice, no postupně. ¹¹³

Nemalé finanční prostředky byly potřeba nejen na zařízení bytu, ale také na různé stavební úpravy. Většina narátorů se zmiňuje o prováděných rekonstrukcích, nejčastěji se jedná o vyzdění jádra, což zmiňuje pan J. K.: *„Tak první krok byl ten, že se vybouralo to původní jádro - koupelna záchod - v ještě úplně prázdným bytě, v naprostým holobytě. No, a takže se vybouraly všechny ty papundekly a vybuřovalo se, vyzdilo se, vykachlíkoval, že jo, obložilo, obklady, dlažba a to vlastně tady vydrželo přes dvacet let* ¹¹⁴. ¹¹⁵

Většina narátorů rekonstrukci jádra však provedla až později v průběhu let, někdy i proto, že neměli zájem dávat peníze do tehdy ještě státního bytu, jak uvádí pan J. V.: *„... a dokud jsme bydleli ve státním bytě, tak jsme řekli, budem si možná tím, že jsme sami, budem si možná hledat menší byt a nemá cenu tady dávat peníze do státního, složitě si tady žádat o kde co, takže co s tím uděláme? Pomohli jsme si a jedině, co jsme udělali za vlastní peníze ve státním bytě bylo to, že jsme nechali zasklít ten balkon v té zalomené sekci ten malinkej balkůnek, protože tam chodili ti holubi. Tak proti těm holubům, to jsme řekli, to investujeme.* ¹¹⁶

Zasklívání lodžii probíhá nyní hromadně v rámci zmiňované revitalizace domu. Paní M. S. je jedna z těch, kteří si lodžii nechala zasklít před lety na vlastní náklady a je nyní poněkud rozčarovaná: *„Já jsem říkala, proč by mně měli zateplovat balkon, když už ho mám zasklonej a nepotřebuju s tím nic dělat? Tak mi to připadalo takový trošku plejtvání peněz, protože vím, že v tom Německu jsem se s tím setkala. Tam prostě ten, kdo měl zadělanej balkon, tak už s tím nic nedělali. Prostě je zadělanej a tím on je zateplenej, tak jsme hned koukali s manželem a on říkal, škoda, že neumím česky, já bych jim to všechno vysvětlil. Tady opravdu, tady máte třináct balkonů takhle zasklonejch jako máme my, já jsem říkala, proč nezasklej všechno ostatní a nedaj to do jednoho rázu, ale proč sundávaj' to zasklení, který tam je? Protože já jsem tenkrát před těma patnácti lety za to dala třicet tisíc a to zasklení dneska možná bude stát víc. A připadá mi to zbytečná investice, protože tím ty lidi zbytečně zatěžujou.* ¹¹⁷

Co se týče dalších úprav v bytě, nejčastěji dle narátorů docházelo ke strhání původních tapet, výměny koberců za plovoucí podlahu nebo nainstalování nové kuchyňské linky.

---

¹¹³ Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

¹¹⁴ Po dvaceti letech proběhla další rekonstrukce koupelny a WC.

¹¹⁵ Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

¹¹⁶ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

¹¹⁷ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

Například manželé D. a M. R. byt předělali kompletně, takto to shrnuje pan M. R.: „*Všechno se vyházelo, v kuchyni nezůstalo nic, že jo, jádro se celé předělávalo, podlahy se dělaly, štuky se dělaly, nějaký rozvody vody se dělaly horizontální. Prakticky... a postupem času jsme nakonec vyměnili veškerý nábytek. Vlastně my tady v bytě nemáme nic, s čím jsme přišli jako. Absolutně nic.*“¹¹⁸

Toto je ale spíš výjimka, narátoři většinou uváděli, že změny probíhají postupně a v jejich bytech bychom našli nové i starší vybavení, někdy i umakartové jádro, jak uvádí pan L. N.: „*No jádro nemáme ještě, že jo. To je taková pižka na kráse. Ale zatím slouží, vytopili nás jen párkrát lehce, tak doufám, že tam těch plísní moc není. Zatím to funguje, daleko horší to maj' lidi nebo s kterejmá jsem mluvil, že to maj' prohnutý různě, tak tohle je dobrý.*“¹¹⁹

Co se týče vlastnoručních úprav, narátoři obecně nejsou tzv. domácí kutilové. Domnívám se, že po revoluci, která přišla velmi krátce po jejich nastěhování, již nebyl problém cokoli sehnat a tudíž ani nebylo nutné vyrábět si něco vlastními silami. Pan M. R. k tomuto tématu říká: „*Ne, v tomto smyslu asi ne, že bych si udělal nějaký poličky, ale co je třeba z elektřiky a těchhle věcí, to si udělám samozřejmě. Ale že bych vytvářel něco jako, poličky...*“¹²⁰

Narátoři byli obecně s novým bytem spokojeni, především si chválili lodžii (v některých případech dvě) a velikost bytu. Všichni dělali a dodnes dělají ve svém bytě větší či menší úpravy, jde jim zkrátka o to, aby se v bytě cítili dobře.

5.4. Výhody a nevýhody bydlení na sídlišti

Závěr interpretační části mé práce je věnován výhodám a nevýhodám bydlení na sídlišti. Všimla jsem si, že narátory uváděné výhody souvisejí většinou konkrétně se sídlištěm Lužiny, zatímco nevýhody bychom mohli aplikovat na bydlení na sídlištích obecně.

Pan J. K. jako jediný nevidí na bydlení na sídlišti téměř žádné výhody. Pouze v porovnání s jinými domy uvádí menší koncentraci lidí ve vchodě a také sklípek na patře, který nebývá příliš běžný: „*Prostě je to velký sídliště o několika desítkách tisíc obyvatel, že jo. Ty domy jsou poměrně velký, ale zase v tom vchodu není tolik bytů ve srovnání třeba, nevím, s domem, kde bydlí moje máma, tak tam je těch partajů jako výrazně víc a i když je to jenom devítipatrovej dům, tak těch bytů je na patře podstatně víc, takže je tam asi větší frekvence,*

---

¹¹⁸ Rohovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

¹¹⁹ Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

¹²⁰ Rohovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

teda větší pohyb osob, více výtah v provozu. Tady jsou dva byty na každém patře, velká výhoda je sklípek na patře mezi bytama teda třeba dvěma, takže se nemusí pro jakoukoliv maličkost běžat až do sklepů v suterénu, ale je to... dva metry od bytových dveří je vchod do sklípku, kde teda máme věci tolik, že kdyby ten sklípek nebyl, tak si nikdo neumí představit, kam by se to všechno dalo či vešlo.“¹²¹

Většina narátorů vidí jako výhodu bydlení na sídlišti Lužiny pěkné prostředí, především si cení čistého vzduchu, zeleně a dostupnosti přírody. Vyzdvihují také kompletní občanskou vybavenost a samozřejmě blízkost metra. Paní Š. A. to shrnuje takto: „*No, já upřímně řečeno, když si odmyslím to, že žiju v panelákovém bytě, tak jako prostředí už bych neměnila. Mně se prostě tam líbí, protože dneska blízko je metro, veškerý služby, veškerý obchody. Na druhou stranu velmi blízko do přírody, my jezdíme na kole, to jste hnedka venku z té Prahy.“¹²²*

Pan J. V. se zase domnívá, že výhodou je západní poloha sídliště: „*Tady je výhodná poloha, že je to na západě Prahy. Při úvaze když je převládající směr větru v České republice obecně, tudíž to platí i pro Prahu, jsou západní větry, tak nám sem jde v podstatě stále čerstvý vzduch. Ano, tím, že jsme na kopečku, tak jsou někdy ty větry silnější, proto jsou tady postavené rondely. A ty jsou vytvořeny proto, aby ten vítr, který je k nám unášen, tak aby se roztránil právě o ty rondely. To je architektonické řešení proti větrům.“¹²³*

Někteří narátoři považují dokonce za výhodu to, co by jiní mohli považovat za velké negativum týkající se bydlení na sídlišti. Paní M. S. říká: „*Nemá to zahrádku. [smích] Pro mě je to strašná výhoda, protože já nejsem žádný zahradník. Protože já jsem už dvakrát v životě odolávala tomu, že manžel mě tlačil do baráku, a proto my máme panelák i v Německu, protože tím, že cestujeme a že ještě máme chatu, tak prostě jsem říkala, já nikdy nechci barák, protože bych musela tam kolem těch kyttek a kolem té zahrady furt běžat.“¹²⁴*

Stejný názor má i pan M. R.: „*Kdo je kutil, jak jste se ptala, tak toho zákonitě musí tahat baráček. Protože, jak se říká, nejsem kutil, ani z toho důvodu bych to nechtěl. Ale zase na druhou stranu od rána do večera furt někde bejt ohnutej, něco spravovat, prořezávat. Takže se raději toulám po té naší vlasti a obdivuju ty krásy, než abych se...“¹²⁵*

Jak už jsem zmínila výše, nevýhody bydlení na sídlišti uváděné narátory byly spíše obecnějšího rázu. Asi všichni mluvili o velké koncentraci lidí, se kterou je spojena

---

¹²¹ Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

¹²² Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

¹²³ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

¹²⁴ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

¹²⁵ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

rozmanitost životních stylů a z ní plynoucích problémů. Pan J. V. říká: „... každé sídliště má jednu velkou nevýhodu v tom, že je tam velká koncentrace lidí a že si člověk nemůže vybírat, s kým chce na tom sídlišti bydlet. Že to musí vzít jako nějaké status quo.“¹²⁶ Dodává ale, že tento problém vzniká při jakékoli větší koncentraci osob: „Ne, ne, to není problém paneláků, to je problém koncentrace osob a koncentrace osob různé úrovně. I estetické, názorové, fyzické, těch úrovní je prostě několik, které já zahrnuju, a stačí když někdo z toho normálu vybočuje, tak už je rušivý element a zahrne tím i větší skupinu lidí. Jedno patro, dvě patra nebo celej barák.“¹²⁷

S velkým množstvím různých typů lidí je na sídlišti bohužel spojen také problém vandalismu, který je do jisté míry podporován anonymitou tohoto prostředí. Narátoři shodně mluví hlavně o mladých lidech, kteří si neváží společného majetku. Například paní M. S. říká: „Co se mi nelíbí? Nelíbí s mi vandalismus. Nelíbí se mi prostě to, co tady ty mladý lidi dělaj, že kdykoliv... prostě mě to strašně rozčiluje, když tady jdu a vidím krásně nastříkanej panelák a jdete za čtrnáct dní a ty stěny jsou postříkaný.“¹²⁸

Destruktivní vztah k veřejnému majetku, který někdy ústí v přímý vandalismus, souvisí minimálně nepřímo s nudou, omezenými možnostmi her a společenských aktivit.¹²⁹ Paní Š. A. vadí, že se na sídlištích tvoří tzv. partičky teenagerů, ale zároveň k tomu chápavě říká: „... hrozně tam chybí prostě nějaký místa, kde by se mohly scházet takový ty náctiletý děti. Oni potom samozřejmě seděj na schodech v domě a tak, ale jako kam vlastně maj ale jít?“¹³⁰ Na sídlištích obecně je totiž dostatek hřišť pro malé děti, ale chybějí sportovní hřiště pro mládež.¹³¹

S velkou koncentrací lidí souvisí také občasný hluk, ale většina narátorů se shodla, že jejich sousedé hluční nejsou, a tento problém tedy není nijak významný. Samozřejmě je nutné dodržovat určitá pravidla, ale to se netýká jen panelového domu. To dokládá pan L. N., když mluví o svých známých, kteří bydlí v rodinném domě: „Oni jsou tam tak natěsno nebo dokonce přilepený baráky, takže já říkám, ty když večer – jsme muzikanti – když si budeš chtít zahrát na trubku, tak to sousedovi vadí zrovna jako u mně, akorát já jich tam mám nad sebou a pod sebou. Ty máš vedle sebe a z druhý strany, takže ty rozdily se mažou.“¹³²

---

¹²⁶ Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

¹²⁷ Tamtéž.

¹²⁸ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

¹²⁹ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 192

¹³⁰ Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

¹³¹ MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé...*, s. 192

¹³² Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

Jako velkou nevýhodu bydlení na sídlišti uváděli téměř všichni narátoři otázku parkování. Pan M. R. to ale nevidí jako nevýhodu bydlení na sídlišti, ale spíše obecný problém hlavního města: „*A negativum zatím ještě nevyřešené ty parkovací místa, protože těch aut je prostě tolik. A dovedu si představit, jak každý se večer rozčiluje, když nemůže zaparkovat a podobně. Takže to je další negativum, ale to není negativum vůči centru města, protože tam to parkování je ještě komplikovanější.*“¹³³

Pan J. K. k tomuto problému říká: „... *otázka parkování je velký problém, teda i na tý Velký Ohradě to přetrvává doted*“¹³⁴. *Hledají se nové způsoby, že jo, podzemní parkoviště nebo nové parky se budují tady naproti třeba.* [ukazuje z okna nalevo od domu]“¹³⁵

Výjimečně mají narátoři garáž, ale ta je zase od domu daleko, na což poukazuje paní M. S.: „*Garáže tu chyběj’. Garáže, to jsou nevýhody toho. Ted’ka už v těch novech barákách to stavěj’, ale v těchhle těch starejch nejsou podzemní garáže, takže jediná taková nevýhoda. To vždycky manžel nadává, my máme tadyhle kousek odsad’ garáž a on musí večer nebo ráno klusat pro auto. Tak to je jediná nevýhoda, to jsem říkala, už tenkrát měli myslet na to, měli udělat podzemní garáže. Ale jako říkám, tady bylo pět, šest aut z kraje. Možná asi ty garáže by zely prázdnotou, kdyby tady byly.*“¹³⁶

Narátoři v pohledu na pozitiva a negativa bydlení na sídlišti vesměs shodovali, nejčastěji jako nevýhodu označovali velkou koncentrací lidí a s ní spojené problémy (např. vandalismus, nedostatek parkovacích míst atd.) a jako výhody uváděli hezké prostředí a rozvinutou infrastrukturu. Místo svého pobytu by již neměnili, pouze pan J. K. má v plánu odstěhovat se v důchodu na venkov.

---

¹³³ Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

¹³⁴ Na Velké Ohradě je problém s parkováním asi největší, kapacita nedostačuje a vyvstává dokonce otázka, jak by v případě většího neštěstí projeli např. hasiči atd.

¹³⁵ Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

¹³⁶ Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

6. Závěr

Problematika bydlení na sídlišti je určitě stále aktuální a ještě asi dlouhou dobu bude. Přestože měly být panelové domy pouze rychlým řešením bytové krize a původně byly projektovány pro životnost přibližně 40 let, některé z nich slouží již přes půl století.¹³⁷ Jejich životnost se prodlužuje rekonstrukcemi a opravami.

Natočila jsem rozhovory s byvateli sídliště Lužiny, konkrétně Bronzové ulice. Moji narátoři bydlí na sídlišti Lužiny již téměř dvacet dva let, což je významná část jejich života. Prostřednictvím jejich slov jsem se pokusila poukázat na dynamiku rozvoje sídliště, na jeho výhody i nevýhody. Mluvili jsme také o tom, jaké okolnosti sem na Lužiny narátory přivedly a jak jsou spokojeni s okolím i se samotným bytem.

Díky metodě orální historie jsem získala různé názory na život na sídlišti Lužiny očima jeho obyvatelů; narátoři se přirozeně v některých postojích shodovali, jindy se jejich názory různily. Všichni narátoři byli přímými svědky vývoje sídliště téměř od jeho vzniku až dosud a nutno říci, že jsou s jeho změnami a současným stavem vesměs spokojeni. Většina z nich se také velmi snaží o zvelebování svého bytu, chtějí zkrátka bydlet v pěkném prostředí. V dohledné době neplánují změnu bydliště, kromě pana J. K., který by se rád v důchodu odstěhoval na venkov. Výjimkou je ještě paní M. S., která žije střídavě v Německu.

Každý z nich si je vědom nedostatků bydlení na sídlišti, ale já jsem měla celou dobu pocit, že pozitiva u nich převládají. Většina z nich by místo bydliště již neměnila. Narátoři však zdůrazňují, že na některých jiných pražských sídlištích by skutečně bydlet nechtěli. Myslím si, že je pro ně zkrátka jejich byt v Bronzové ulici domovem, místo ve kterém dosud bydleli asi nejdéle, na které si zvykli a snad si je i zamilovali.

Práce byla pro mě velmi zajímavou a cennou zkušeností. Poprvé jsem si vyzkoušela metodu orální historie a troufám si tvrdit, že to nebylo naposledy. A poprvé jsem si vlastně také vyslechla názory na život na sídlišti od lidí, kteří jsou mými sousedy. Dříve jsem spíše slýchávala názory těch, kteří na sídlišti nikdy nebydleli, a mohli se tak tedy opírat jen o otřepané fráze, jako že sídliště je „králíkárna“, že je vhodné maximálně na přespání nebo že lidé zde žijí nějakým zvláštním životem na konci světa prakticky mimo Prahu. Přestože to nebylo mým primárním cílem, podařilo se mi možná částečně vyvrátit tyto domněnky a dokázat, že na sídlišti žijí běžní lidé, kteří zde bydlí rádi.

---

¹³⁷ Archiweb. <http://www.archiweb.cz/news.php?type=1&action=show&id=8836> [staženo dne 20.7.2010]

7. Seznam použité literatury a dalších pramenů

7.1. Literatura

AUGUSTA, Pavel (ed.): *Kniha o Praze 13 a okolí*, MILPO, Praha, 2000

BRONCOVÁ, Dagmar (ed.): *Praha 13 Město uprostřed zeleně*, MILPO MEDIA s. r. o., Praha 2006

HUBATOVÁ, Lada - ŘÍHA, Cyril (ed.): *Husákovo 3+1*, VŠUP, Praha 2007

KOLEKTIV AUTORŮ: *Ilustrovaný encyklopedický slovník*, ACADEMIA, Praha, 1982

MUSIL, Jiří a kolektiv: *Lidé a sídliště*, Nakladatelství Svoboda, Praha 1985

SOMMER W., Barbara - QUINLAN, Mary Kay, *The Oral History Manual*, AltaMira Press, 2002 (Skeletový překlad, Anna Křečková 02/2009)

VANĚK, Miroslav a kolektiv: *Orální historie: Metodické a "technické" postupy* (skriptum). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filosofická fakulta 2003.

VANĚK, Miroslav, MÜCKE, Pavel, PELIKÁNOVÁ, Hana: *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, Praha, 2007

FUGLÍK, Jaroslav: Výlet do minulosti. In: *Stop*, únor 2007

MÜCKE, Pavel: *Krok za krokem. Orální historie, věda a společnost*. In: *Naše společnost* 4, 2006, č. 1

7.2. Kurzy

Smysl rozhovoru a úskalí jeho přepisu, Mgr. Jan Kašpar, zimní semestr ve školním roce 2007/2008, FHS UK

Orální historie ve výzkumu, Doc. PaedDr. et Mgr. Miroslav Vaněk, PhD, zimní semestr ve školním roce 2008/2009, FHS UK

7.3. Výstavy

Výstava MČ Praha 13 Od jeskyně k modernímu městu – mozaika z dějin Prahy 13 (konaná ve dnech 7.9. – 31.10.2010)

7.4. Rozhovory

Rozhovor s panem J. V., Praha, 26. 5. 2010

Rozhovor s paní Š. A., Praha, 1. 6. 2010

Rozhovor s paní M. S., Praha, 2. 6. 2010

Rozhovor s panem L. N., Praha, 3. 6. 2010

Rozhovor s panem J. K., Praha, 17. 6. 2010

Rozhovor s manželi D. a M. R., Praha, 14. 7. 2010

Všechny rozhovory jsou uloženy u tazatelky.

8. Přílohy

8.1. Text prosby o spolupráci při zpracování bakalářské práce

Milí obyvatelé Bronzové ulice (vchody A – C),

ráda bych vás tímto způsobem požádala o spolupráci na mé bakalářské práci nesoucí pracovní název „Život na pražském sídlišti Lužiny očima jeho obyvatel od 80. let po současnost“.

Pro mou práci jsou důležití ti z vás, kteří se do této ulice nastěhovali na samém počátku vzniku tohoto sídliště (tedy koncem 80. nebo začátkem 90. let), a byli v té době již dospělí. Pokud máte zájem, ozvěte se mi, prosím, na tel. číslo xxx xxx xxx (stačí sms, já zavolám zpátky) nebo na email xxx@xxx.cz

Půjde o jedno sezení, při kterém se pobavíme o různých aspektech života zde, o problémech i výhodách spojených s tímto typem bydlení, o změnách, které za ta léta proběhly atd.

Veškeré detaily vysvětlím osobně.

Předem děkuji a budu se velmi těšit na setkání s vámi!

Anna Křečková

8.2. Přepisy rozhovorů (dvě ukázky)

Přepis rozhovoru – narátor č. 1 - pan J. V. (26. 5. 2010, Praha)

A.K.: Na začátek úplně bych se vás jenom zeptala, jestli byste mi řekl něco o sobě, vlastně třeba takový stručný životopis, jestli by to šlo.

N1: Stručný životopis, takže já jsem se narodil na Moravě a v podstatě od svých jedenácti let jsem bez domova, navštěvoval jsem různé školy mimo své trvalé bydliště. Byl jsem v Čechách, na Slovensku a po ukončení všech studií jsem se dostal do Západních Čech, kde jsem působil celkem čtrnáct let, odtamtud do Jižních Čech, kde jsem působil osm let, posléze v roce osmdesát osm jsem se dostal služebně do Prahy a v osmdesátém devátém jsem se s rodinou přistěhoval do Prahy.

A.K.: No tak to můžeme teda už rovnou už navázat, to vlastně se hodí ta otázka: kdy jste se sem nastěhovali a odkud přímo?

N1: Působišťe před příchodem do Prahy bylo jihočeské město Tábor, kde jsme s rodinou byli osm let. Když jsem dostal služební zařazení do Prahy, tak jsem požádal o byt, tehdy jsem byl voják z povolání a tudíž jsem cestou těch úřadů, které spravovaly byty, požádal o přidělení bytu. Okolnosti mi napomohly k tomu, že jsem dostal v závratně krátké době byt. Bylo to tím, že tenkrát se uvažovalo o rozšíření různých státních úřadů včetně Ministerstva obrany, a protože k tomu rozšíření nedošlo, takže zbylo hodně bytů i pro občanské pracovníky a i pro ty, kteří nedělali přímo v armádě. Já jsem tenkrát pracoval na ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a tudíž jsem byl v civilním sektoru a i pro ty ty byty zůstaly a byl mi byt nabídnut. Takže já jsem po něm šáhnul a když jsem si moh zdánlivě vybrat mezi Barrandovem a Lužinami, tak už dopředu jsem věděl, že Barrandov nebrat a radši brát Lužiny, protože ty jsou daleko lepší, protože budou mít daleko lepší infrastrukturu než Barrandov. A co bylo rozhodující v rámci té infrastruktury, bylo to, že tady měl vést trasa metra. To už tenkrát se vědělo. A tudíž když jsem se rozhodoval, jestli Barrandov nebo Lužiny, tak jsem vždycky řekl jediné Lužiny. Když mi řekli, ano tam jsou a my pro vás máme připravený takový a takový to, jestli s tím souhlasíte, tak jsem si vybírat nemohl. Jenom jestli chci víc nahoru nebo víc dolů. Tak jsem řekl výš, nahoru, aby byl výhled. Takže, nakonec to dopadlo tak, že po krátkém mém působení na svobodárnách v Praze během dvou tří měsíců mi byl přidělen byt a začal jsem postupně na něm pracovat. To spočívalo v tom, že po převzetí klíčů jsem zrušil svobodárnu, nastěhoval jsem se do bytu a začal jsem postupně provádět úklid tak, že než se rodina nastěhovala koncem února, to bylo v pololetí, protože děti chodily ještě do školy, tak jsem to orientoval k tomu pololetí, že vlastně byt byl uklizenej a mohli jsme se přímo nastěhovat. Že to nechtělo žádné nějaké uklízení práce těsně před. Já jsem si tady dal nafukovací matračku, nezbytné jídelní nádobí a trávil jsem večery tím, že jsem uklízel byt a seznamoval jsem se s okolím, což bylo nutné.

A.K.: Když jsme teďka nakousli to okolí, tak mě by zajímalo, jak to tady vypadalo v tu dobu.

N1: No tak já když jsem byl seznámen s tím, o který byt se jedná, kde to bude, tak jsem na pracovišti nebo potkal jsem své známé, kteří bydleli úplně někde jinde... protože toto sídliště bylo typické v tom, že přistavovalo. To znamená, že se udělala jedna část, několik rondelů, pak zase dalších pár rondelů, takže toto sídliště bylo vlastně... na levé části, kde dneska je metro, tak už bylo postavené a stavělo se v té době na pravé části metra – U Jezera a Bronzová a Sezemínská¹³⁸. A přístup sem, protože mezi autobusovou zastávkou tam U

---

¹³⁸ Ulice v okolí.

Šimáčků¹³⁹ a touto novostavbou, bylo staveniště, zbořeniště. A mně se při první návštěvě podařilo, že jsem tady šel v době, kdy bylo po dešti. Bylo to v listopadu nebo v prosinci, nebyla žádná zima a bylo to jedno velké bahniště. Já, když jsem chtěl vidět, kde to je, ještě nebyly označené vchody, já jsem tušil, kde to asi bude, tak jsem se sem vypravil od těch Šimáčků až k dnešním tady tomu nákupnímu středisku¹⁴⁰. Tam to bylo ještě tak nějak zastavěno, ale pak už byla pustina a rozestavěnost metra. Já jsem to nějak obcházel a tak jsem si zadělal boty a kalhoty, že jsem potom měl problémy, co říknou lidi. Když jsem se vracel, tak jsem čekal, až bude tma, aby mě neviděli. A těsně před metrem jsem šel do nějaký trávy a snažil jsem si očistit ty boty, ale měl jsem špinavý kalhoty. Byla to typická ukázka toho, že nebyly vůbec udělaný komunikace, že ti stavbaři tam jezdili ještě po neudělaných cestách. A teprve potom, když se měly začít už byty předávat, tak byly naznačeny asi tak cesty, jak budou vypadat. Tady..... okolo jak je parkoviště, tak potom tam byl tvrdý kámen, vyznačeno žádný chodníky, nic, taková nepřístupná oblast. V samotném baráku to bylo všecko v pořádku, ale pak se do něj dostat, znamenalo podstoupit strašný martyrium. To si asi nepamatuješ?

A.K.: Já si pamatuju matně strašně.

N1: Takže to ve mně zanechalo silný dojem a pak jsem si říkal už tam víckrát nepůjdu do té doby, než se to trochu víc upraví.

A.K. : To chápu, no. Tak já si chci zeptat, jak se to potom teda vlastně měnilo, jak dlouho to trvalo, než se tady dalo nějak existovat tak, abysme se nezašpinili, abysme si mohli dojít nakoupit a tak dále?

N1: Jak jsem říkal, když se to dělalo po částech to sídliště, tak tady už nějaká infrastruktura byla. To znamená, že například na Luka¹⁴¹ byla jedna velká samoobsluha, kde bylo jedenáct pokladen a nejbližší místnost, kde nakoupit v místě bylo jít na Luka. Jenže neexistovaly pořádné cesty, takže se chodilo nějakýma takovýma vychozenýma cestičkami, v zimě potom, když napadl sníh, tak to bylo jakoby lepší a do doby, než jsme se nastěhovali, do toho konce února osmdesát devět, tak jsem si radši všechno vozil z města. Tudíž lidi, kteří měli možnost si vozit potraviny a nákupy z města, tak radši to vozili z města a jen ti, kteří to nestačili, tak potom obcházelí vlastně jediné tady nejbliž ty Luka a jedna prodejna byla udělaná jak je U Šimáčků, dneska je tam ten vysoký dům u Prokopského údolí, tam byla udělaná základová deska betonová a takový dřevěný domek, kde se prodávaly potraviny. To znamenalo tam vystoupit z autobusu a potom s tím nákupem projít tou zastavěnou oblastí do nezastavěné a nebo jet až na Luka a na Luka nakoupit a zase jít kus po té rozbředlé cestě. Takže to bylo obtížné. V tomto byla chyba, že nebyly už do předání bytů udělaný komunikace. Takže ono se to vylepšovalo čím dál tím víc, takže od doby, kdy já jsem dostal dekret v prosinci osmdesát osm do doby nastěhování v únoru osmdesát devět, tak to bylo období, které jsem vytrpěl spíš já, to jsem tady bydlel sám. A jak se nastěhovala rodina, tak už se to trochu zlepšovalo. Tím, že se tu stavělo to metro, tak jednou se chodilo tudyma, podruhý tudyma a čekalo se, až se otevře tady to velké obchodní centrum.

A.K.: UNImarket, a to bylo...

N1: A to až někdy devadesát dva nebo tak nějak, odstup dvou tří let. Takže do té doby jsme byli odkázáni vyloženě na město a nebo na Luka. A těšili jsme se, až to bude otevřené tady. Takže ta infrastruktura byla a nebyla. Díky tomu, že už tady několik domů stálo, tak vlastně bylo kam chodit, ale nebylo to tak blízko.

A.K.: A bylo málo... nebo špatně se chodilo.

N1: Špatně se chodilo, protože nebyly dobudovány ty přístupové komunikace.

---

¹³⁹ Restaurace U Šimáčků v ul. Na Hvížd'álce, asi 1 km od Bronzové ulice.

¹⁴⁰ Obchodní centrum UNImarket na Lužinách (nyní přímo u metra Lužiny).

¹⁴¹ Neoficiální název části Stodůlek, oficiálně se tak nazývá zastávka metra a autobusu, dále obchodní centrum Luka.

A.K.: Teď bych se chtěla zeptat přímo na ten byt, to bylo úplně prázdný, že jo, když jste ho dostali.

NI: No, takže byt za ta léta, co jsme se stěhovali s rodinou po všech možných končinách, tak poprvé se nám podařilo, že jsme dostali byt s balkonem, s lodžii. A dokonce tím, že je to v tý zalomený sekci, tak dokonce tam je ještě další balkůnek, což bylo pro zejména ženu velikánský haló, protože ona vždycky toužila po tom, aby měla nějaký balkon a tady se jí to splnilo. Byt byl velký na poměry, ve kterých jsme žili v předcházejících bytech. Takže my jsme s tím byli spokojeni, protože kluci mohli mít pořádně větší pokojíček sami pro sebe, měli jsme halu a dva balkony. Takže my jsme s tím byli spokojeni a ten standard, který tenkrát byl pro ty byty - my jsme si nemohli vybírat. Pravdou je, že my jsme měli nějaké kolaudační závady, které trochu po tom nastěhování nás nutily se s tím ze začátku smířovat, pak to bylo nesmiřitelné zcela a se musely odstranit. Typické bylo to, že se to stavělo tenkrát také v zimě a ty panely mají v sobě díry k odlehčení. Takže ten stropní panel, když se tenkrát dával, tak zřejmě to bylo v zimě, kdy tam zamrzla voda, tudíž tam byl led. Byt v létě začal se oteplovat, ten led začal tát a nám tekla neustále voda v kuchyni a v obýváku dolů a my jsme nevěděli proč. Jsme říkali, tam přece žádný potrubí nemůže vést. Až potom, když jsem to dvakrát urgoval, tak přišel nějaký pán a říkal, hm, zase, šlendrián!

A.K.: Takže když říkal zase, to znamenalo, že to nebylo poprvý...

NI: Nebyli jsme sami, kdo byli tímto takhle postižení. A vzal vrtačku normálně, navrtal díru a vyteklo několik litrů vody a říkal, počkejte až to zaschne a pak si to zatřete nějak, a tím to skončilo. To byl jeden velký problém, kdy jsme řekli, ano, byl to šlendrián, který se potom ukázal pro nás být takový trochu neřešitelný oříšek. Další oříšek byl v tom, že tam, kde je lednička, tak tam byla zásuvka. A ta zásuvka byla na holé zdi a nebyl k ní přívod elektrického proudu. On tam nedal kabel. A když jsem na to přišel, tak jsme to do doby, než se to vyřeší, tak jsem vzal prodlužovačku a tam z fungující zásuvky jsem přes celou kuchyni natáhl kabel., abysme nezakopávali o kabel proto, aby nám běžela lednička. Protože než oni zase přišli, těch reklamačních závad bylo asi víc. Tak přišel potom elektrikář a říkal, dyť tady nejde proud proto, protože k tomu není přiveden ani jeden drát. Oni normálně tu zásuvku na holou zeď takhle namontovali [plácne rukou o zeď].

A.K.: Takovej jako maketa...

NI: Finta, finta, jo. A takže se potom muselo udělat to, že se z nejbližší zásuvky udělal... dal se tam drát, protáhlo se to pod linem a tam se to prostrčilo do míst, kde se předpokládala ta zásuvka z obýváku do kuchyně - z obýváku do kuchyně udělat díru, aby nám ta zásuvka fungovala. Takže to byl taky jeden velký oříšek, který jsme museli překonávat, a snad třetí takový problém, který se postupně ukázal, byla netěsnost v koupelnách mezi vanou a tím umakartem, mezi tou stěnou. To stačilo se osprchovat a nebýt ve vaně ve stoje, tak ta voda začala stékat. Protože to těsnění mezi vanou a tou stěnou nebylo ideální, tak my jsme vlastně skoro vytápěli pod náma. A nám se stalo, že taky jsme byli jako seshora jakoby vytopení. Ale nebylo to vytopení, byla to vyložene špatně udělaná práce v těch koupelnách a záchodech. Pak jsme říkali, tak za prvé se nesmíme sprchovat vestoje, musíme být na to opatrní, dát na to pozor a řekli jsme, že budem s tím muset potom něco udělat. Můj přístup k nějakým těm pracem, to řeknu asi v další otázce s tím vylepšováním bytu, to potom souvisí s tím vylepšováním bytu. Ale tyto věci, tyto tři okolnosti ve mně zanechaly ten pocit, že ta práce nebyla odvedena zcela kvalitně. Byla to taková rychlovýroba a nutně s sebou nesla i ty negativní věci, že pracovali tady lidé vlastně z celé republiky, že tu práci mnohdy odflákli a čekali, co se z toho vyvine a tím, že člověk byt převzal, tak oni se stali nepostižitelní, no. A těžko se to dalo vzít nějak to... tudíž ta správcovská firma na sebe musela vzít to břemeno, aby ty závady se postupně odstraňovaly.

A.K.: No, tak to bysme se teda zase dostali zase plynule krásně k těm vylepšovákům, co si asi lidi všichni v panelákách sami dělali.

N1: No, tak já jsem měl k tomu speciální přístup, že záhy, když nám odešly děti z domova, vyrostli, ten mladší vlastně když... ten tady ani pořádně nebydlel a odešel pryč s babičkou. Ten starší tady byl, pak taky šel se svou přítelkyní do jejího bytu. Zůstali jsme tady sami a jsme říkali, necháme to tak nebo ne?

A.K.: Jenom se zeptám, to bylo kdy?

N1: To už je tak patnáct let, před patnácti lety. Protože to už bylo sice po sametu pochopitelně a dokud jsme bydleli ve státním bytě, tak jsme řekli, budem si možná tím, že jsme sami, budem si možná hledat menší byt a nemá cenu tady dávat peníze do státního, složitě si tady žádat o kde co, takže co s tím uděláme? Pomohli jsme si a jediné, co jsme udělali za vlastní peníze ve státním bytě bylo to, že jsme nechali zasklít ten balkon v té zalomené sekci ten malinkej balkůnek, protože tam chodili ti holubi. Tak proti těm holubům, to jsme řekli, to investujeme. Pak s tím byly problémy, protože se zjistilo před privatizací, že jsme to na to nevyžádali stavební povolení, tak se to dodatečně muselo všechno dělat a platit a pokuta a všechno možný. Takže my jsme s tím ještě měli dost velké problémy, obstrukce, že jsme si dovolili do státního bytu bez souhlasu města udělat nějakou úpravu. Takže jsme byli pochopitelně tak nějak smíření s tím, že to tady dotlučeme do té doby, než najdeme menší byt. Jednu dobu jsme uvažovali, že půjdem na chalupu do důchodu. Jsme říkali, proč bychom do toho vráželi peníze, když můžem vrážet peníze do chalupy. Takže se plánovitě do chalupy vrážely peníze, střecha, támhle tohle, jo, což vyžadovalo nějaký částky. Ale postupně žena docházela k názoru, že asi tu chalupu si necháme teda, to je pravda, ale proč bychom se stěhovali z bytu, kde se ukázalo, že je to na výborném místě postaveno, že je tady klid, že tu není žádný špatný životní prostředí, je tu kousek do města a jsme na výpadovce na Plzeň, kam jezdíme na chalupu.

A.K.: To je pravda a máte výborný sousedy.

N1: [smích] No a dyť my jsme tady na patře dvě partaje.

A.K.: To je docela neobvyklý, že jo?

N1: Neobvyklé a vůbec celej ten barák byl jako velice soudržný. Protože my jsme se navzájem neznali, ale vypadalo to, že jsou to prostě slušní lidi a že je s nima vždycky domluva. To ve vedlejších domech to tak není, protože tam jsou na patře taky čtyři pět partají. A tím ta komunikace je tam ztíženější. A takže jsme řekli, budem uvažovat o tom, že to tady budeme postupně vylepšovat. Do toho přišla ta privatizace, to jsem byl ještě v pracovním procesu, to znamená, že jsme řekli, ano, my to teda koupíme. A když jsme na to sehnali prostředky všechny a zaplatili, tak jsme řekli, tak když budem ve svém, tak se vyplatí tady dělat nějaké větší úpravy. Za prvé jsme řekli, začít musíme tady od koutu koupelna - záchod. Takže první, co šlo do úprav, předtím ještě kluk udělal tapety, bílý vymalování a to všecko ve svém pokojíčku a v té jedné předsíni, takže tam to vypadalo, jako by to bylo zrenovované. Takže jsme jako první udělali koupelnu – záchod, umakart, všechno pryč, dala se tam příčka, za pět dnů bylo všecko hotovo. Hrubá stavba za tři dny hotová. Byli na tom jeden zedník, jeden elektrikář, jeden instalatér a ten zedník ten prostě třeba první den třeba měl sundaný... vybouraný jádro. Druhý den... do večera téhož dne měl postavený příčky, čelní stěnu, další den to ohazoval a tak dále. A pak přišel elektrikář, instalatér, dalo se tam všechno, on to obložil a my jsme byli za čtyři dny hotoví. Kdyby se nestalo to, že nám tam dali vanu, která byla klepnutá a musela se vyndat, tak my jsme měli skutečně i s vymalováním za pět dnů všechno. I s vymalováním! A že ten malíř chěl jít až nakonec. To byla dobrá parta, která nebyla drahá, materiál si vozili z velkoskladu, takže nebyl i ten materiál... kdybych já ho kupoval, tak mě přijde draž, tím, že ho kupovali oni ve velkoskladu, všechno přišlo levnějš. Takže my jsme s tím byli spokojení. Tak jsme řekli, tak v druhé fázi strháme tapety v kuchyni a v té malé předsínce, co je při vstupu do bytu. A zase – já jsem si sundal tapety a on přišel ten zedník a ten jeden den udělal normálně všechny zdi, oštukoval a další den se to vymalovalo. To bylo všechno hotovo hned. Akorát žena si potom vzpomněla, že chce taky, to

viděla tady [ukazuje na naši podlahu v kuchyni] dlaždičky v kuchyni a obložit a všechno, tak řekla, že když je to takhle rozdělaný, ať teda nám to udělá. A on říká, ne, já vím, jak dlouho to trvá, já jsem řekl, že tady budu den, já k vám přijdu až to. Tak trvalo to tři čtyři měsíce, než řekl, mám volno, tak jsme zase všechno dali zpátky, aby měl přístup. A vyměnili jsme desku, dlaždičky na zemi, dlaždičky támhle [ukazuje na naši stěnu v kuchyni], všechno, zase – za dva dny všecko hotový. Prostě to byla parta, která dělala, která se neflákala. Jedinou přestávku, šli na oběd nebo on šel na oběd do Bunkru¹⁴² a dělal od rána od osmi třeba do šesti hodin. Za ním byla vidět furt práce. Takže to byl další takový krok, kdy jsme řekli, že musíme s tím něco dělat, ale my jsme byli – to už jsem v tu dobu byl v důchodu – tak jsme museli být taky vázáni tím, že prostě se nedostávaly finanční prostředky. Tím, že jsme kupovali byt, tak jsme se dost vyčerpali a průběžně ještě stále na chalupě taky něco děláme, takže museli jsme vždycky čekat nějakou dobu, než něco našetříme. Proto jsem dělal a ještě dělám, abychom měli na opravy toho bytu nějaké peníze. Takže náš teďka čekají zase ještě v obýváku naštukovat a v ložnici to ještě nemáme. Postupně si ten byt předěláváme k našemu obrazu, protože je to naše. Ale díky tomu, že to přišlo dost pozdě, kdy už nejsme ekonomicky činní, tak musíme k tomu přistupovat s rozvahou, s rozmyslem v tom, že na to nemáme, abychom si udělali radikální změny a koupili novou kuchyňskou linku a podobně. Renovace ano, ale abychom nakoupili nový nábytek a podobně, dneska už na to ne. Žena už je jedenáctý rok v důchodu, není aktivní absolutně. Já, co jsem byl, co jsem našetřil, teď jsem potřeboval auto. Tak to se musí tak nějak skutečně řešit úzce ekonomicky. Protože úpravy ano, jsou vhodné, ale musí člověk na to mít. To je základ. Teďka, když čekáme, že se budou vyměňovat okna, bude se dělat zateplení, tak zase musíme, až se to vymění, tak zase – obýváček půjde. On řekl, když si to sundáte, ty tapety, není problém, za den já to mám hotový. Jak vymění okna v obýváku, tak zase – rychle tapety dolů, on přijde, naštukuje, za den to je hotový. Jestli budem dělat nějaký nový podlahy, to záleží na tom, jestli na tom budeme mít, jestli ještě budu mít nějakou práci, třeba se k tomu člověk dostane. My už dneska neuvažujeme, kdo tam půjde do toho bytu, je to naše, kdyžtak to děti zdědí. Protože mají vztah nějaký k tý Praze, nevíme, jestli tam zůstanou a jak to bude a co bude. Takže kardinální otázka, byla zodpovězena tím, zda tu zůstaneme nebo nezůstaneme, řekli jsme, zůstaneme a když jsme to koupili, tak s tím souvisí potom možnosti nějaké té rekonstrukce.

A.K.: Jasně, rozumím. A to se teda vlastně taky zeptám, jak se teda vyvíjely ty vlastnický vztahy? Když jste se nastěhovali, tak to byl teda ten státní byt...

NI: To byl vojenský byt. Protože tady ten vchod to byl tuším celý vojenský, že na to dávala dekrety vojenská správa. Kromě snad jednoho toho, kde bylo to správčovství v přízemí, úplně dole. S tím disponoval nějak ze začátku Ikon¹⁴³. Ale postupně, když docházel k předávání těch vojenských bytů obecním úřadům, tak to bylo vyjmuté z toho fondu vojenského a byl to byt obecní. Předtím to byly státní byty, pak, když to dostal obecní úřad, tak to byl obecní byt, dostali jsme nový výměr, protože první výměr byl od vojáků, druhý výměr byl od obecního úřadu a dneska jsme v situaci tím, že jsme zaplatili byt, že jsme v družstvu s tím, že náš podíl za byt je splacen. A řeší se teďka, že těch lidí, kteří mají zaplacený byt, je v tom našem technologickém celku¹⁴⁴ poměrně dost, že by mělo vzniknout společenství vlastníků jednotek bytových. Takže už by dávno vzniklo, ale díky tomu, že teďka rozjednáno výměna oken a celkové zateplení toho technologického celku, tak se nemůže měnit ten právní subjekt. To je družstvo. A bytové družstvo má na sebe úvěry, oni se už teďka vyvázali z toho, že nezodpovídají za splácení úvěrů těch, kteří je nezaplatili, ale se to převedlo, aby si to spláceli spořitelně oni, ti, co nesplátili. Ale nemůže vzniknout společenství vlastníků proto, protože úvěr na zateplení si vzalo družstvo. Takže musí se to rozjet a teprv až bude zateplení hotovo,

¹⁴² Restaurace u metra Lužiny.

¹⁴³ Ikon, spol. s r. o. – společnost zajišťující správu nemovitostí.

¹⁴⁴ Narátor má na mysli tři vchody, které tvoří jeden technologický celek.

se bude jednat o tom, kdo bude platit úvěr na to zateplení, jestli družstvo nebo společenství vlastníků. Proto jsou teďka ty vlastnické vztahy trochu jakoby pro mnoho lidí nepochopitelné, ale je to dáno tím, že to družstvo se pustilo s pomocí těch podpůrných programů Zelená úsporám, Nový panel, Panel a podobně tím, že tam jsou dotace. Ta dotace spočívá v tom, že oni nepřispívají na vlastní zateplení nebo na okna a podobně, ale na to, že ty úroky, které jsou od té spořitelny, tak že ty zaplatí vlastně, ty úroky zaplatí právě ta státní podpora. A dokud nebude toto vyřešeno, doděláno, ujasněno, tak stále bude fungovat družstvo a bude taky fungovat i paralelně se společenstvím vlastníků, kde součástí toho společenství vlastníků bude bytové družstvo, jako jeden subjekt. Takže společenství vlastníků bude mít svého předsedu, bude mít své jeden dva členy, nějakou komisi a jedni z těch členů toho společenství vlastníků bude zástupce bytového družstva. Protože tam jsou ty vztahy trochu jiná. Zákon říká, že když společenství vlastníků se rozhodne provést nějaké úpravy, třeba i tu nějakou modernizaci toho bytu, zateplení, tak že tam musí s tím souhlasit minimálně sedmdesát nebo osmdesát procent těch, kteří tam jsou. Dokonce jednu dobu to bylo sto procent! Stačil jeden když se postavil proti, tak se nekonal. A teď se to zmírnilo. U družstva je to tak, že musí padesát procent souhlasit. Tudíž je to lepší pozice k tomu, aby se mohly ty úpravy provádět. A když je to společenství vlastníků, tak oni to snížili z těch sto procent na asi sedmdesát. Tudíž, když bude někdo proti, tak se přehlasuje. U družstva je to jinak, u společenství vlastníků taky jinak. Když budeme my společenství vlastníků, budeme si platit my všichni daň z nemovitosti, že je to naše. Teď je to družstva a tu daň z nemovitosti platí družstvo. My na to přispíváme z toho fondu oprav, to jde všechno z družstevních peněz. Jsou to naše společné peníze. Ale až budeme společenství vlastníků, tak my budeme zapsáni na katastru nemovitostí jako vlastníci nemovitosti Bronzová dvacet dvacet čtyři lomeno tolik a tolik a budeme finančnímu úřadu splácet daň z nemovitosti. To jsou věci, které ty lidi mnohdy neví, je to o něčem jiném, ale zase výhoda je v tom, když já budu si chtít vzít půjčku nějakou, tak mohu ručit vlastním bytem. Teď to nejde. Družstvo ne, protože družstvo je teďka tím, že má úvěr, tak vlastně každý náš byt je zatížený tím úvěrem. Každý byt.

A.K.: Rozumím. Dobře, tak co jsme ještě nepokryli? Ještě bych se teda chtěla zeptat, co vlastně, to už jste trochu říkal, ale jestli byste to mohl nějak rozvinout, co považujete za výhody tady toho bydlení. Já nevím, jak jste vlastně bydleli předtím přesně, v jakých bytech, jaký tam byly nešvary, co třeba vám teďka víc vyhovuje?

N1: No my jsme vlastně na třech místech bydleli tak, že to byly cihlové baráky dvouposchodové. Míň lidí, dva lidi na patře a tak dále. Až v tom Táboře jsme se přestěhovali do paneláku a tam jsme byly sice tři partaje na poschodí, ale bylo to pro nás novum. A naučili jsme se tam žít, protože to zase byly vojenské byty celej ten vchod, nebyly absolutně žádné problémy s tím, že bychom měli nějaké kolize typu vzájemného soužití. Ale zase – byl to také panelák, který prvně otevřen na sídlišti, které se dobudovalo. My jsme s sebou nesli obdobnou zátěž v tom, že komunikace nebyly, obchody nebyly, tak my jsme si na to zvykli. My jsme nebyli až tak překvapení tím, že jak jsme sem vlezli a byla to novostavba, my jsme vždycky šli do novostavby. Tohle byla taky novostavba, ale s tím to prostě nese i ty nějaké negativní efekty – infrastruktura i dostupnost a všecko. My jsme to tenkrát brali jako jedinou možnost bydlet společně jako rodina. A bydlet v paneláku v Táboře nebo v Praze je úplně stejně. Ta vzdálenost z Tábora do Klatov, kde máme chalupu a z Prahy do Klatov je úplně stejná – sto třicet, sto dvacet pět kilometrů. Takže my jsme si tím dojezdem do Klatov vůbec nic nepohoršili. Šli jsme do nového a čím větší město, tím větší jsou možnosti. Žena v Táboře rok byla bez práce, protože nesehnala práci a to bylo za totáče.

A.K.: No, to se divím, právě...

N1: No a všude jí řekli, podívejte se, vy nejste sociální případ, vy máte muže důstojníka a vy jako nemusíte pracovat, vy máte dost peněz. Tak se k tomu tenkrát jako přistupovalo. Tady přišla, tady jsem viděla nějaký inzerát a od prvního nastupovala třeba. My jsme se v únoru

nastěhovali a v květnu žena nastupovala do práce. Já neberu bydlení v paneláku za to, že si to člověk vybral.

A.K.: A vlastně z toho Tábora sem jste šli kvůli čemu ještě jednou?

N1: Kvůli práci, já jsem tady dostal práci. Takže pokud jsem chtěl mít rodinu pohromadě a nechtěl jsem nějak dojíždět, tak jsme řekli, ano, změním působiště. A tím, že jsme dostal byt, tak bylo rozhodnuto. Tak se čekalo na vhodnou příležitost, my když jsme šli do Tábora, tak jsme taky čekali, až skončí školní rok, teď jsme čekali až skončí pololetí. A hned jsme se sloučili – rodina – abychom nežili odděleně a nemohli jsme si vybírat. Prostě kdyby člověk řekl, jedu do Prahy, chci do baráku, tak na to musí mít. Já jsem šel do státního bytu, mně to nestálo vůbec nic, i to přestěhování jsem měl zapláceno. Tady nemůžu vůbec říct proti panelákům nebo proti sídlišti kam jsem šel. Ne, já jsem musel jít jenom tam, kam jsem dostal byt. Kdyby mi řekli, půjdeš na Jižní Město, tak řeknu, nechci, tak už jsem nikdy nedostal v Praze byt. Takhle to bylo postaveno. Hned by mi vzali odlučné a řekli, á, ty ses nechtěl stěhovat, tak už nikdy nedostaneš byt.

A.K.: Takže buď brát nebo nic.

N1: Buď brát nebo... ano. Takže pro mě to byla otázka, buď máš byt nebo nemáš byt. Tak já jsem řekl, tak já to teda беру, šéfe.

A.K.: Janě, ale asi nelitujete, ne?

N1: Ne, tak já jsem se smířil se vším. A kdybych měl nějaký negativistický postoj k těmhle těm věcem, tak to je vlastně i negativistický postoj k životu. Protože já kdykoliv, Aničko, a to je do života i třeba, že když je člověk postaven před nějaký problém, tak má dvě možnosti: buď se k tomu postavit kladně nebo záporně. Já když jsem se dozvěděl, že mám jít někam jinam, kde jsem si už zvykl, tak jsem k tomu přistoupil tak, že jsem vlastně říkal, vždyť mi nic jiného nezbyvá, já tam stejně musím. Tak jsem k tomu přistoupil kladně v tom smyslu, že jsem se tam těšil. A řekl jsem, tam to bude lepší v tom, v tom, v tom, bude tady lepší toto. Ostatní jsem přesvědčil, udělala jsem, vyvolal jsem takovou atmosféru, že vlastně tam všichni chceme. A kdybych řekl, zase tam musíme a tam nechci a tam bude to ta to a děti by řekly, já tam nemám kamarády a to, jo. Pro ně to byla vždycky zátěž, protože oni šli do zcela neznámého kolektivu, do zcela neznámé oblasti. Hledat zaměstnání, hledat kamarády, hledat školu, možnosti uplatnění a tak dále, takže pro tu rodinu to byla daleko větší zátěž, než moje, kde já jsem šel za lepším jakoby. Vždycky jsem šel jakoby za lepším. Bylo potom na mě, abych já tu rodinu přesvědčil, že jdeme za lepším, že se všichni budeme mít lépe. Takto jsem k tomu přistupoval.

A.K.: No a kdybyste měl říct něco, co vám tady nevyhovuje vyloženě, co by tady třeba, přímo jako myslím, co se týče sídlišť, co je jejich nevýhoda?

N1: No, je, každé sídliště má jednu velkou nevýhodu v tom, že je tam velká koncentrace lidí a že si člověk nemůže vybírat, s kým chce na tom sídlišti bydlet. Že to musí vzít jako nějaké status quo. To znamená, ano, byli tady zpočátku nějaký ty Romové, kteří tady rušili noční klid, rušili pořádek a všechno. Byli tady rušivým elementem. Ono se to postupně upadalo, že oni byli postupně vystěhováni jako neplatiči a tak dále. A jsou teďka tady takové víceméně organizované a neorganizované skupiny těch mladých pubertáků, kteří tady zase ničí to okolí, ničí baráky, vždyť když půjdeš do vedlejšího vchodu a uvidíš ten výtah a ty sklepy pomalované a všechno zničené, vylámané, hasičáky vystříkané a všechno. Jo, to je prostě banda, která si nedá říct a kde na ně rodič nestačí a nemají ani zájem s tím něco dělat. A je to všecko v lidech. Takže někde mohou být tři partaje a stačí, když jedna z nich vybočuje z normálu a všichni ostatní se maj taky špatně. A čím víc těch lidí tam je v tom baráku, tak tím je to... tím je větší riziko, že tam bude někdo z nich to... celkový dojem bude narušovat. Takže to je velká neznámá, když člověk někam jde, jaké tam bude mít lidi, s kým bude muset

nějaké problémy trpět. Když tady byli ti L.,¹⁴⁵ tak to byl typický případ lidí, kteří prostě neměli absolutně žádný vztah tady k tomu baráku. Nevytvořili si žádný nějaký dobrý kontakty, ale hleděli ten byt vybydlet. Oni do něj nevrazili ani korunu. A kde mohli, tak to ničili, buď vědomě nebo nevědomě. Ta holka ta K.¹⁴⁶ ta vlastně tady tahala furt ty děti. Tím, že plivala věčně po celém baráku, vyhazovala použité kapesníčky a všechno, to bylo vidět, to všechno skončilo. Chovali se vulgárně, všude malovali, nás dvakrát vytopili. Ob jedno patro!

A.K.: To byli teda v devítce.

NI: V devítce byli. Paní Š.¹⁴⁷ několikrát vytopili, až nás vytopili už po rekonstrukci. Věčně nechávala otevřené dveře. Rozmnožili klíče od vchodu, aby nemuseli pro nikoho chodit, a ty děcka si otevíraly samy a nezamykaly za sebou. Otevřely dveře, scházely se tam, vylamovaly tam věci, k nim chodily taky, to si ten pán taky stěžoval, že je někdo vykradl. On nemá ponětí, co to je, když je někdo vykradenej. Bodejt', když ony ty děcka tam kdekoho pustily. Jo, prostě byla to velice problémová rodina a narušila tady veškeré vztahy v baráku. A my jsme sami usilovali o to, já jsem osobně dal podnět nebo prostřednictvím ženy, aby družstvo jim odňalo souhlas, respektive majitelům bytu, to znamená, to byli ti L.¹⁴⁸, aby družstvo odňalo souhlas k užívání bytu, k pronájmu. Protože to představenstvo má právo, ono dává souhlas k tomu, jestli se to může pronajmout a komu. Jako s tou paní H.¹⁴⁹ Tam taky chtěli nějaký Rusáci, víš o tom?

A.K.: No, moc nevím.

NI: Protože se dalo realitce, tomu Chirši¹⁵⁰, že je tady vhodná ta kočárkárna a oni prostě řekli, že ano, že by si tam chtěli zřídit svoji kancelář, nějaká firma a že budou tam mít každý den výplatní den, že ty dělníky, který tady sdružují tam na Západním Městě, takže jim budou denně vyplácet peníze. Že by mohli chodit do baráku tím pádem a že by tam pro ně, aby nemuseli daleko chodit, mohli zřídit nějakou kantýnu, že by tady mohli taky to. A když to potom došlo k nějakému, k úvahám o podpisu nějaký smlouvy nebo k projednávání smlouvy, tak se ukázalo, že ten, kterej to chtěl, tak že neměl ani naše občanství a že nebyl schopen ani vyčarovat nějaký doklady o tom, že je někdo a že chce něco. Takže zcela legálně chtěl někdo nelegálně se tady zmocnit tadyhle toho nebytového prostoru. Tím bychom si sami zavařili, že bychom si tady z toho vytvořili prostředí, kde by se nám scházeli nějaký Ukrajinci a povaleči, kteří na den mají práci, tady si přijdou pro peníze, který hned zkapalní. A my bychom s tím měli sami problém. A díky tomu, že takový individua i z řad obyvatel třeba těch baráků našich tří vchodů umožňují třeba nekontrolovatelný vstup do baráku. V zimě bezdomovci. Chodí si tady po baráku cizí. Někdo tady dokonce pronajímal... dával do sušárny lidi za úplatu a oni tam v noci spali. Pozdě večer přišli, tam si ustlali, na záchod chodili po chodbách a do sklepa a tak dále.

A.K.: Ty jo, tak to vůbec ani nevím.

NI: No, to všechno tady funguje, existuje, to je právě úskalí a nebezpečí právě těch paneláků, kde si nedovedou zřídit pořádek. Protože lidi jsou laxní k tomu, bojí se někomu říct, protože komu se to řekne, tak začne být agresivní. Pan O.¹⁵¹ taky, předseda revizní komise, šel za rodičema jednoho z těch mladíků, kteří tady dělají binec, ať si ho srovnají a on ho chytil pod krkem, že to není pravda, že jestli ještě jednou přijde, tak že ho zmlátí. Tak jak chceš dodržet pořádek tady, když ty rodiče mají k tomu takovýhle přístup. A nebo rodiče si na sebe napíšu byt, odstěhují se pryč a daj si tady někoho. Dokud jsou to děti, je to v pořádku, ale když tam

---

¹⁴⁵ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení dotyčné rodiny z důvodu anonymity.

¹⁴⁶ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde jméno dotyčné obyvatelky domu z důvodu anonymity.

¹⁴⁷ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení obyvatelky domu z důvodu anonymity.

¹⁴⁸ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení dotyčné rodiny z důvodu anonymity.

¹⁴⁹ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení obyvatelky domu z důvodu anonymity.

¹⁵⁰ Realitní kancelář.

¹⁵¹ Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení dotyčného obyvatele domu z důvodu anonymity.

daj bůhví koho, představenstvo o tom ani neví, s kým komunikovat, s kým jednat, jak ho upozorňovat a tak dále. Takže toto se nestane v rodinném domku – rozdíl panelák, rodinný domek. Ale čím víc těch lidí je, my jsme devadesát tři partají náš technologický celek, tak vždycky se najde někdo, kdo bude nějakým způsobem vybočovat z řady.

A.K.: A čím víc, tím je větší ta šance.

NI: Tak. Takže o to je to jako takové útrpnější bydlet spolu s těmato lidma. Snášet jejich manýry, neschopnost se přizpůsobit a nejsou to jenom černí, jsou to i bílí, říkám. To jsou bílí, protože jsou od základů nepřizpůsobiví, mají takovouhle mentalitu a chtějí jako žít jenom sami. Vůbec je nezajímá okolí, já jsem ve svém, vy mi všichni můžete skočit na hrb. A to je to, co není dosud překonáno, neexistuje taková vnitřní odpovědnost, že já bych měl být garantem toho, že ty vztahy jsou tak narovnané, že neumožní jakékoliv narušování pořádku, vstupu. Vždyť mi nemáme na schodištích, jak jsou ty zábradlí, tak všechno je to na mnoha místech sundáno. Ty kryty, to je ve sběru všechno. Dole pomalováno a tak dále a to přitom jsme ještě jakž takž. Já chodím hodně po Praze, po venkově, vidím, jak které byty, které baráky, jak jsou zachovalé. Jak si to udržují, jaká dělají opatření k tomu, aby nikdo cizí jim to tam nenarušoval. Dokonce mají i kamery, čipy, všechno možný. Hlídnou si to, jestli se chodí otvírat, nechodí se otvírat, jo, dá se to uhlídat, ale musí bejt snaha. A musí tam bejt lidi, který se jsou schopni podřídit. To je o podřízení se nějakým zásadám. Nemusí se s nimi ztotožňovat, ale měl by je plnit. Se mi to nelíbí, ale vím, že mám zamykat, tak budu zamykat. Musím se s tím ztotožnit nějakým způsobem.

A.K.: A myslíte, že třeba lidi bydlej taky v centru v činžákách, že mají ty samý problémy? Nebo že tady je to horší tím, že je asi víc bytů vždycky?

NI: Tyto obecné věci, jako je dodržování pořádku, vstupu, vzájemné vztahy, jsou obdobné. Čím víc lidí, to není problém činžák a panelák, ty vztahy se tam vyvíjejí obdobně. Nekreslí se po vymalované zdi, ale kreslí se po nějakých jiných.

A.K.: Jasné, takže se nedá říct, že tohle je problém paneláků nebo sídliště?

NI: Ne, ne, to není problém paneláků, to je problém koncentrace osob a koncentrace osob různé úrovně. I estetické, názorové, fyzické, těch úrovní je prostě několik, které já zahrnuju, a stačí když někdo z toho normálu vybočuje, tak už je rušivý element a zahrne tím i větší skupinu lidí. Jedno patro, dvě patra nebo celej barák.

A.K.: A měl byste něco, teda co je vyloženě nevýhoda toho paneláku nebo sídliště? Co se týče jenom toho sídliště a panelákového bydlení? Nebo vám tady prostě nic nevádí?

NI: Neříkám, že nevádí, ale co to projekt panelák je? Tenkrát se říkalo, že jsou to králíkárný, kurníky a všechno, že to je vyloženě na přespání. Takže jsem říkal, že já jsem se nastěhoval i za cenu toho, že jdu z paneláku do paneláku, že jsem si nemoh vybírat. Ale když to chci těm lidem zpříjemnit to bydlení, tak jim umožním, aby si dělali úpravy, to je možno, aby pracovali na tom, aby ten barák trošku vypadal, to se umožňuje, aby měli okolí zachovalé. Je pár lidí, který prostě chtěj to mít. Paní vedle udělala záhonek, má tam kytičky. Má to ráda, dbá o to. Paní R.¹⁵² řekla, ano, já chci mít to, tak si udělala takovou šňůrkou a má tam svoje kytičky. Horší je, když někdo chce mít kytičky, dá si na balkon nějaký kytky, které opadávají a všichni to mají na balkonech. Už nechápou, že tím všechny ty ostatní nějakým způsobem... se jich to dotýká. To samé jako sousedka nad náma si dá budku pro ptáky a oni ti ptáci jak zobají, tak my máme od toho balkon. A oni tam choděj i ty holubi a někdo dokonce ve své neznalosti dokonce ty holuby chodí krmit. A jsou tady a co to jsou holubi, to víme, co způsobují, to víme, že se s tím město nemůže vypořádat, že dneska jakákoliv památka v centru města je ošacována těma sítěma proti holubům. Že v metru, když půjdeš, jed' někdy na Černej Most, vyjdeš z metra a všechny a všechny přístupné nějaké desky nebo cokoliv anebo světla, kde by si moh holub sednout, tak jsou ty kovové nástroje. Aby tam nemohli skutečně tihleti holubi

---

¹⁵² Narátor přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení dotyčné obyvatelky domu z důvodu anonymity.

ničit těmi svými výkaly vlastně to prostředí. Je to agresivní, škodlivé, nebezpečné, nakažlivé, infekční. A naproti tomu jsou lidi, říkám, kteří je krmí. Což je absurdní. A to všechno se musí snášet v tom paneláku, že takoví lidi jsou a já to nezlepším. Zlepší se to jenom díky tomu, že se udělá nějaká osvěta a řekne se na tý schůzi, dívejte se, vždyť je to škodlivé, vy to nedělejte. A buď to pochopí nebo nepochopí. A je to zase na tom, s kým budu hovořit a jak on mě pochopí, jak se mu to podá a jestli se s tím ztotožní. Pokud se s tím neztotožní, tak budeme trpět nadále všichni. Já budu svým pánem na své chalupě a budu si tam dělat to, co já uznám za vhodné a nikdo mi do toho mluvit nebude. Tady já se musím něčemu podřídit. Tudíž panelák je určitý způsob kolektivního bydlení. A v kolektivu platí nějaké zásady. A pokud se ten kolektiv, když se na tom dohodne... jsou nějaké formální zásady - domovní řád - formální zásada. Jsou neformální zásady, že se budeme zdravit a někdo třeba o to nestojí a už vybočuje. Takže ano, panelák je nějaká forma bydlení, je možná i nepříjemná pro někoho a když pojeděš do Německa, pojeděš do Drážďan, tak uvidíš, že tam lidi díky tomu, že tam byli nastěhováni s prominutím jako dobytek, a že nechtěli, ale museli, tak se z toho vystěhovali a dneska jsou neobydlené ty paneláky. A oni je bourají. A bourání těch paneláků stojí víc peněz než jejich rekonstrukce. A to u nás zatím nehrozí, ale hrozí to, že ta výstavba bude pokračovat dál a tady v té práci nemáš možná uvedeno a zkus se nějak zaměřit na to, že nemělo tenkrát vzniknout Jihozápadní Město, ale Západní Město. To se oklestilo s tím, že přišel rok osmdesát devět a řeklo se... když se podíváš na metro Stodůlky, tak je výstup někam, tam jsou dva výstupy z metra. A to mělo být do toho Západního Města.

A.K.: A to se staví až teď.

NI: A to se teďka staví. A tudíž to Západní Město vlastně a to Jihozápadní Město se spojí s tou částí, jak je teďka ta Britská čtvrť. Dojde ke sloučení až k Ikea¹⁵³, tam byly tři čtvrtě – Britská, Švédská a ještě nějaká a všude jsou nějaké ty komerční budovy a pak jsou ostatní domy pro bydlení, to všechno spojí. Dneska už je nový výstup udělaný z toho metra, tam lidi budou do těch podniků a do těch bytů chodit. Já jsem to všechno projel, já to všechno vím a sleduju to. A to byl projekt Západního Města. Takže ze Západního Města se stalo Jihozápadní, se to zmenšilo. A to proto, že se uvažovalo, že ta výstavba těch paneláků půjde vlastně až do Zličína. Dneska tam pokračuje výstavba, ale nejsou to paneláky, jsou to zase nějaké byty, baráky vícepodlažní, ale není to typický panel, je to normální klasická nějaká ty Itongy¹⁵⁴ a podobně. Takže to k těm panelákům.

A.K.: No tak ještě kdybychom teda měli, když jsme říkali ty nevýhody, tak ještě co byste považoval za výhody bydlení na sídlišti, když jste bydleli vlastně i v těch činžákách, jak jste říkal. Tak dá se něco říct, že by tady vyloženě bylo výhodný?

NI: Tady je výhodná poloha, že je to na západě Prahy. Při úvaze když je převládající směr větru v České republice obecně, tudíž to platí i pro Prahu, jsou západní větry, tak nám sem jde v podstatě stále čerstvý vzduch. Ano, tím, že jsme na kopečku, tak jsou někdy ty větry silnější, proto jsou tady postavené rondely¹⁵⁵. A ty jsou vytvořeny proto, aby ten vítr, který je k nám unášen, tak aby se roztříštil právě o ty rondely. To je architektonické řešení proti větrům.

A.K.: Já myslela, že bylo kvůli... aby to bylo zajímavý.

NI: Ne, to není kvůli zajímavosti. Je účelově, já jsem o tom něco četl právě, že aby bylo někde jako závětrí, tak se vytvořily rondely. A všimni si, že ten vítr skoro nikdy v tom rondelu vevnitř není, všechno to dostane tady [ukazuje ven z okna na rondel]. A vevnitř ve jsou děti a opalují se a je tam pohoda. Tudíž je to vytváření takového nějakého mikro klimatického územíčka k tomu, aby to ohrožení těmi větry nějakým způsobem eliminovalo. Aby vytvořilo příjemnější mikroklima. A to jsou ty rondely. Takže to je jedna výhoda oproti

¹⁵³ Obchod s nábytkem na Zličíně.

¹⁵⁴ Stavební materiál.

¹⁵⁵ Termín vysvětlen v bakalářské práci.

ostatním sídlištím. Za druhé není tady nějaká průmyslová výroba, která by znečišťovala ovzduší – teplárna, elektrárna, nějaké závody, jako je tomu třeba na východě města, Vysočany a podobně, kde byly podniky a kdyžtak se nějak rekonstruovaly a stále tam jsou. Nebezpečí, že tam je nějaký špatný vzduch a podobně. Tady je čistý vzduch, to je výhoda. Takže pokud bych to měl jako pozitivisticky hodnotit, negativní je to, že jsem v paneláku, ale pozitivní je to, že je to na výhodném místě, že tady je čistý vzduch, že není tady žádná průmyslová výroba, která by ohrožovala čistotu vzduchu. Tudiž je to i z hlediska životního prostředí velice dobrá lokalita. Tudiž já když hodnotím panelákové sídliště, tak musím říct, ano, panelákové sídliště ve Vysočanech a na Lužinách je sto a jedna. Musím z těch faktorů vyjít. Takže musím sám si hledat někdy ta pozitiva, abych řekl, vybral jsem si dobře nebo mám možnost bydlet na dobrém sídlišti. A když bych byl někde v jiné lokalitě v Praze, tak řeknu, nemohu s tím nic dělat a dodneska jsem se s tím nesmířil. Protože je tady špatný vzduch, špatní lidi, špatné spojení a tak dále. Tady je dobré spojení, je tady metro, je tady dobrý vzduch, není žádná výroba, dělá se tady park, je tady kluziště, vybavenost občanská, plno obchodů, maximálně jednu dvě stanici metrem nákupní střediska, takže občanská vybavenost, k doktorům kousek. Takže já to hodnotím pozitivisticky, že bydlíme na dobrém místě v Praze.
A.K.: Tak to jsem ráda.

Přepis rozhovoru - narátor č. 6 a 7 - manželé D. a M. R. (14. 7. 2010, Praha)

A.K.: Takže na začátku bych se vás chtěla zeptat, jestli byste byla tak hodná a řekla mi něco málo o sobě, abychom měli nějaký začátek.

N6D: O sobě, no...stačí jméno? No jmenuju se Dana Raganová, je mi dvašedesát let, v Praze jsme asi dvaadvacet let, jsme se přestěhovali do Prahy, no. Ještě dělám v důchodu, dělám tady na Úradě městský části jako vedoucí oddělení zdaňování činnosti. Máme syna, jednoho syna, třicet pět let, bydlí taky tady v Praze.

A.K.: Ještě jestli se můžu zeptat na místo narození?

N6D: Devátého ledna čtyřicet osm, Křešice, jo je okres Litoměřice, no menší vesnička. Byla tam sice fabrika velká tkalcovskejch stavů nebo tam ještě je, no.

N6M: Tkalcovskejch stavů ne, česali tam přízi. Můžu?

A.K.: Určitě, není problém.

N6M: No tak ale ne fabrika na výrobu strojů, že jo, to jsi řekla špatně.

A.K.: Tak teďka bysme se teda už dostali přímo k našemu tématu, chtěla jsem se zeptat, kdy jste se sem na sídliště přistěhovali a ty okolnosti si potom řekneme.

N6D: My se synem jsme se sem přistěhovali v březnu osmdesát devět, manžel už tady asi dva roky nebo jak dlouho byl předtím na Ministerstvu...

N6M: Všeobecného strojírenství.

N6D: Všeobecného strojírenství. A my jsme přišli až to jaro osmdesát devět.

A.K.: A vlastně pan manžel teda bydlel přímo tady už?

N6D: Na kolejích, ne, někde?

N6M: Ne, na ubytovně jsem bydlel.

A.K.: Hm, protože ty byty vlastně byly až...

N6M: Až v březnu osmdesát devět.

N6D: No, takhle.

A.K.: A přistěhovali jste se odkud?

N6D: Je to z Týniště nad Orlicí, to je u Hradce Králového, to byla velká vojenská posádka.

N6M: No tak Týniště nad Orlicí.

N6D: No, Týniště nad Orlicí.

A.K.: A jestli se můžu zeptat na typ vlastně bydlení, to byl jaký typ domu nebo...

N6M: To byl, byly to cihlový, byly to prostě cihlový baráky

N6D: Ale na louce tak nějak postavený, no. Plyn tam byl, někde ještě než jsme se nastěhovali, tak topili uhlím. Jo, takže takový ty...

N6M: Baráky z padesátých let asi.

N6D: Ano.

N6M: Ale byly cihlový.

N6D: A to bylo všechno vlastně udělaný pro ty vojáky, to bylo takový sídliště, kde byl vlastně, tak jako tady, je každej barák stejnej, tak tam byly, byly to asi tří- nebo čtyřpatrový byty nebo baráky, jo asi se třema vchodama.

N6M: V padesátých letech baráky, který se tehdy stavěly.

A.K.: Hm a velikostně ten byt?

N6M: Jedna, dva a půl

N6D: No takový jedna dva a půl a pak jsme měli jedna tři.

N6M: Ne! Jedna, dva a půl.

N6D: Jo, vlastně to byl, no taková nudle tam byla.

N6M: Kdysi to byly byty jedna plus tři a aby mohli vyhovět i těm vedlejším bytům ve vchodě, tak ten třetí pokoj jaksi rozpůlili na půlku, byla to dlouhá nudle, metr byla široká, metr a půl, to se tenkrát tak blblo, aby se vyhovělo, že jo.

A.K.: Jasně a jaké byly ty důvody toho přestěhování se sem nebo okolnosti?

N6M: Okolnosti byly ty, že jsme dostali nebo že jsem já dostal prostě nabídku pracovat na Federálním ministerstvu strojírenství. No a byla to Praha, tak samozřejmě proč ne, že jo a říkám, že jsme odešli v pravý čas prostě.

N6D: Protože pak byla revoluce v osmdesátým devátým.

N6M: Čili to byl důvod přemístění jako...

N6D: Do Prahy.

A.K.: Jasně, rozumím. Tak, teď bych se chtěl zeptat, jak na vás tady to sídliště působilo?

N6D: Když jsme přišli...

N6M: No, jestli můžu já radši, manželka má trošku jinej názor. Protože máme možnost to porovnávat s těma sídlištěma v minulosti, tak to my můžem...

N6D: Jsme bydleli akorát na jednom.

N6M: Dobře, dobře, ale ty léta..., tak tvrdím, že určitě tohle bylo z nejhezčích sídlišť, který jsme viděl už v tý době před dvaadvaceti lety. Je pravdou, že nemělo ještě dodělanou úplnou infrastrukturu, ale bylo krásné okolí. Už bylo víceméně zařízeno to prostranství mezi barákami, což jako běžně, jak se říká, nebejvalo. Což bylo důležitý, už byl vyřešen systém škol, nebyl problém tady chodit do školy.

N6D: Vlastně kluk začal rovnou chodit tady do Bronzovky¹⁵⁶.

N6M: Takže byli jsme, jak se říká, mile překvapeni, jak tím prostředím, že jo, pokud pomínu tu hromadu samozřejmě tady ještě tý skládky, která se časem vyčistila. Ale mezi barákama už to bylo hezky upravený, byli jsme spokojený a mile překvapený. Měli jsme spíš takové negativní prostě zkušenosti z minula z těch sídlišť.

A.K.: Aha.

N6M: A nakonec se říká, že je to jedno z nejhezčích pražských sídlišť.

A.K.: No to určitě, v současnosti rozhodně.

N6M: Takže určitě jsme byli mile překvapeni. Samozřejmě všechno ještě nemohlo fungovat

N6D: Metro tady nebylo, že jo...

N6M: Ale už jenom ta perspektiva, že tady bude za pár let metro, to prostě bylo úžasný, to je ta představa, jo.

A.K.: A vy jste teda říkali, že jste měli trochu jiný názor, tak jestli můžu...

---

¹⁵⁶ Narátorka má na mysli ZŠ Bronzová.

N6D: A tak já třeba nadávala na to, že třeba Paprsek¹⁵⁷ byl jenom támhle jeden, kam jsme museli chodit, že tady nebyly krámy.

N6M: Ženská. Typicky, klasicky, ale už se na to nepodívá nějak trošku z toho širšího pohledu, ale řekne, že nemá tady prodejnu na boty, tak by byla celá nespokojená, jo? Takže z toho důvodu jí do toho občas zaskakuji, protože má trošku jiný názory, schází takový širší pohled.

A.K.: No ale tady v té práci vlastně jde o ty subjektivní názory, takže jsme za ně ráda, určitě. Takže kromě těch obchodů, že chyběly, tak já nevím, ty chodníky tady, cesty, bahno?

N6M: No, nebylo to, nepamatuju. To nepamatuju tady, že by bylo. Já pamatuju v minulosti jindy jinde, ale tady ne. Kde tady bylo bahno, mi řekni?

N6D: M.¹⁵⁸, Já když jsem přišla v tom březnu, tak jsem se šla předvíst do Vodičkovy ulice do práce a já tady tudy musela k autobusu a takhle kozačky úplně od bahna.

N6M: To není pravda

N6D: To je.

N6M: Pamatuji ještě když asfaltovali tento chodník, ale tady kolem baráku to bylo upravený.

N6D: Kolem baráku jo, ale k metru to nebylo

N6M: No dobře, tak to sídliště, říkám, nebylo dodělaný, jasný, ale kolem baráku už to bylo upravený.

N6D: Víím, že jsem tenkrát ve Vodičkovy musela nejdřív na záchod a umejt si kozačky.

N6M: No dobře.

N6D: No ale jinak jako v pohodě.

A.K.: Jinak dobrý?

N6D: No. Pak začalo, jsme jezdili vlastně do Butovic¹⁵⁹, že jo a metro pak prodloužili.

N6M: Ona to vlastně nemůže pamatovat, vy jste ještě byla malá holka tenkrát.

A.K.: Ale pamatuju si, když jsme jezdili na Butovice. Ještě docela dobře si to pamatuju.

N6D: No a pak z Butovic autobusem sem tady, na jak jsou Luka¹⁶⁰ dneska, že jo.

N6M: V podstatě to sídliště, když už se předávalo, bylo v jiným stavu, než jsme byli zvyklý v minulosti na to. Už to bylo upravený. Nebylo to, jak se říká, všechno nej nej, ale už se nechodilo o prknech, už se nechodilo v holínkách prostě a podobně, že jo.

N6D: Tady jsme chodili, přeci, když se ty schody tady stavěli, tak tam jsme chodili na autobus a to taky byly prkna.

N6M: No protože to jsme jezdili přes stavbu, když stavěli metro, no to se nedá nic dělat, že jo.

A.K.: Jasně. No a třeba co se týče těch obchodů, jak jste vnímala, jak se to začalo měnit a kdy a tak dále, kdy jste...

N6D: Tak já ty obchody nějak tady jsem nevnímala, já jsem dělala ve Vysočanech, takže já jsem vždycky ráno odjela a večer jsem se vrátila.

N6M: Chodil jsem nakupovat já, tak vám to spíš můžu říct, jak já jsem to jako vnímal, protože skutečně o to se nezajímala, proto ji jako v tomto supluji. Je pravda, že když jsme sem přišli, tak v podstatě obchod tady byl, byl vlastně na Lukách, půlka toho obchoďáku.

N6D: Na Lukách ne, ve Stodůlkách.

N6M: Na Luka jsme chodili, co povídáš, zeptej se Anči.

N6D: Ale to jsou Stodůlky.

N6M: Ale Stodůlky jsou dál, o stanici dál, vidíte, jak si to plete. Další stanice za Luka, tam byla samča samozřejmě v provozu, půlka baráku ještě nebyla otevřená a tam jsem chodil

---

¹⁵⁷ Obchodní centrum u v ul. Hábova, cca 2 km od Bronzové ulice.

¹⁵⁸ Narátorka uvádí jméno manžela, neuvádím zde z důvodu anonymity.

¹⁵⁹ Narátorka má na mysli stanici metra Nové Butovice.

¹⁶⁰ Neoficiální název části Stodůlek, oficiálně se tak nazývá zastávka metra a autobusu, dále obchodní centrum Luka.

nakupovat. A pak jsem chodil k takovému malému stánku tady k tomu sídlišti, jak je ten rondel před náma. Takže muselo se chodit s taškou někam, je pravdou, že ta sídliště nebyla dodělaná, ale velice rychle se to, myslím, potom postupně ty obchůdky...

N6D: Víím, že jsme ještě neměli ani auto, ale..

N6M: Ale ano, ale tam byl obchod, to ona neví.

N6D: Ale na Lukách ne, my jsme jezdili do Stodůlek na Paprsek.

N6M: Ale taky, ale vždyť na Lukách. Protože nechodila nakupovat.

N6D: No, je fakt, že tady ty věci, co se týče zásobování domácnosti, to vždycky bylo. [ukazuje na manžela]

N6M: No a je i pravda, že v té době začaly frčet, protože ta vybavenost ta obchodní nebyla ještě na takový úrovni, že začaly v těch barácích vznikat ty malinký obchůdky soukromý, že jo v těch kočárkárnách tyhle ty naše večerky.

N6D: No, Lato¹⁶¹ tady zůstalo. Tady v baráku taky bylo, zelenina tady bejvala.

A.K.: To je pravda.

N6M: Takže ta doba poznamenaná... takovejch malejch obchůdků, které vlastně suplovaly jako nedostatek těch krámů. Tak to je jakýsi takový vývoj, že jo, toho obchodu no a postupně, jak vznikaly ty velký krámy, tak prakticky zanikly a zůstalo teda to Lato nebo jak se to jmenovalo, tady to jedno, to přečkalo prakticky celou dobu, že jo. Z toho důvodu, že to funguje jako večerka a lidi tím pádem využívaj jeho jako další.

N6D: Ještě bych chtěla říct, že třeba ty doktory jsem si tady našla hned po osmdesátým devátým, jak obvodní tady doktorku Němejcovou, tak gynekologa Kovana. Jo, takže vlastně s nima tady jsem od začátku.

A.K.: Takže vlastně to bylo jakž takž v pořádku s tou vybaveností?

N6M: Určitě jo. Nebylo to jako všechno, ale ty základní věci tady byly, takže jsme museli bejt určitě spokojený.

A.K.: A to, co nebylo, tak se prostě postupně doplnilo.

N6M: Jasně, postupně doplnilo.

A.K.: Hm, jasně. A celkově, jestli se můžu zeptat, panelák jakoby, vy jste věděli, že jdete do paneláku, neměli jste z toho strach?

N6D: Já s tím nemám problém.

N6M: Taky ne, my jsme nakonec panelákovitý lidi prostě, který jsou prostě zvyklý žít, jak se říká panelákovým systémem.

N6D: V paneláku, tamto byl cihlovej, ale kdyby ho nahodili, tak to bylo to samý. Fůra lidí, všechno jste slyšela, nahoře zapomněla zavřít vodu, tak nás vytopili durch, jo, prostě v tom Týništi. Tady to samý, ta [ukazuje rukou nad sebe] taky si někam šla a vytopili to.

N6M: No prostě byli jsme zvyklý na to, tak nám to nevadilo. Určitě, kdybychom šli třeba z rodinnýho domku třeba, tak bychom asi byli nespokojený. My jsme od začátku bydleli jako v činžáku, takže nevadilo nám to, navíc to bylovej...

N6D: Byli jsme po podnájmech, když jsme studovali, že jo, no.

N6M: Navíc, byl toovej barák, že jo, my jsme se stěhovali poprvý do novýho, takže to byl určitě velký přínos tady to stěhování.

N6D: A když jsem poprvé přijela a vlezla jsem na ten balkon, jsem nemohla se podívat dolů.

A.K.: Vejška.

N6D: Jaká to byla vejška.

N6M: Vejška, no. Takže, prostě byli jsme spokojený si je nutno říci, jako jo. Navíc je to pěkný prostředí, člověk si to obešel, rybníky kolem a podobně, takže spokojený, určitě.

A.K.: Tak to jsem ráda. A teď se zeptám konkrétně na byt, vy jste se asi byli i možná předem podívat na něj nebo...

---

¹⁶¹ Obchod z potravinami v nebytovém prostoru domu v ul. Sezemínská, cca 200 m od Bronzové ulice.

N6D: Manžel tady byl, byl se podívat v tý Praze.

N6M: No, to jsem se byl podívat.

N6D: Mě akorát mrzí, že jsme nedostali tamten byt¹⁶².

A.K.: Mě taky.

N6M: Ale co by jsi s ním dělala, prosím tě? Tam máš navíc tu chodbu a ten holubí balkonek, co tam je, ten by ti jenom dělal problémy.

N6D: No tak, chtěla jsem tam ten, no.

N6M: Kdo by to uklízel po tobě, proboha?

N6D: No právě.

N6M: To bych ještě uklízel, to je jako hloupost. No dobře, no tak, ptala jste se na co?

A.K.: No na ten, jako na ten pocit z toho bytu, asi možná ta velikost, že jste si polepšili.

N6M: Já si pamatuju, když jsem jsme přišli, to bylo nějak v roce... a přišel jsem se podívat...

N6D: Osmdesát sedm.

N6M: Osmdesát sedm těsně před Vánocema, venku byla zima, jak jsem sem přišel, samozřejmě proud tady nebyl zapojenej, že jsme museli jít někde na ty elektrárny, tak tady bylo nádherně teplo. To mě úplně uchvátilo, venku bylo tak vlezlo a všechny ty místnosti bylo teplo. A protože to bylo prázdný bez nábytku, tak ten byt vypadal velice velice, veliký jako. Takovej ten první dojem byl, jak se říká, dobrý. Dalo to hodně práce, že jo, pak než jsme se nastěhovali v zimě, tu podlahu vyčistit od těch lepidel z těch tapet, protože to byli dobytkové ty tapetáři, že jo, to jsem škrabal několik večerů tady prostě to lino, abych ty tapety...

A.K.: Možná by udělali líp, kdyby ty tapety vůbec nedávali, že jo, stejně si je každě sundal.

N6M: Ale tak, prostě to se dalo všechno, jak se říká, do cajku a postupně jsme se přestěhovali, že jo a vozili to postupně. Takže ten první dojem byl jako příjemný.

N6D: No, byla jsem ráda, že jsem v Praze.

N6M: Teplo, že jo, poměrně velký, ten byt se zdál, když byl prázdný. Navíc, ona je tady tak nezapomene, ty naše sklípky¹⁶³ na patře, který jsou úžasný, že jo,

N6D: To máme akorát my, no.

N6M: To máme akorát my tady, že jo, v tom našem vchodě. Takže je to taková blbost a hloupost, ale udělá to radost.

A.K.: A kromě toho teda lepidla na těch podlahách nic vás tady třeba, něco, co by tady, já nevím, nějaký nedodělavky?

N6M: Ne.

N6D: My pak dělali koupelnu, kuchyň, ne?

N6M: Ale D., to až o deset let později. Ona se slečna ptá, když jsme přišli, jestli jsme měli nějaký problémy s kvalitou. Ne, nenašli jsme žádný problém, že by něco kapalo, zatékalo, pouze akorát, jak to odflákli ty tapetáři, odešli, lepidlo, odešli, ale skutečně nebyl s ničím jako problém. Ani s okna, žádný problém s dveřma jako nebylo.

A.K.: Tak to je výborný. Tak pak jsme se chtěla zeptat samozřejmě na ty změny v bytě, co si lidé v paneláku dělají. Asi hlavně kuchyně, koupelna.

N6M: No, to jsme věděli, že, když jsme sem přišli, že nás to určitě jako čeká, že jo, my jsme ten byt prakticky přestavovali už před dvanácti lety. Prakticky vyměnili všechno, že jo. Všechno se vyházelo, v kuchyni nezůstalo nic, že jo, jádro se celé předělávalo, podlahy se dělaly, štuky se dělaly, nějaký rozvody vody se dělaly horizontální. Prakticky... a postupem času jsme nakonec vyměnili veškerý nábytek. Vlastně my tady v bytě nemáme nic, s čím jsme přišli jako. Absolutně nic.

N6D: Jak to, že ne?

---

¹⁶² Paní Raganová má na mysli druhý byt na patře, který má oproti jejímu bytu druhou předsíňku a druhou (rohovou) ložnici.

¹⁶³ Na každém patře je mezi oběma byty sklípek. Je to společná poměrně dlouhá úzká místnost, ze které se ještěvchází do dvou samostatných sklepních kójí. Velice praktické, v paneláku poměrně výjimečné.

N6M: A co?

N6D: Tebe, probůh.

N6M: No tak jo, dobře teda.

N6D: [smích]

N6M: Takže tady se to začalo dělat tím... prakticky přestavbou jádra, že jo, ale hned se současně pak dělala komplet kuchyň, nově vybavený, podlahy.

N6D: Koupelna, zdění.

N6M: No tak to je jasný. Takže v podstatě se všechno předělávalo.

N6D: A to jsme vlastně dělali, aniž bysme věděli, že se bude někdy prodávat, že to bude naše nakonec.

N6M: No tak samozřejmě, ta filosofie byla taková, že my se stěhovat nebudeme, že jo a když jsou nějaké peníze, tak to vrazíme do toho, abychom se cejtili dobře. A co bude po nás třeba, to už nebude, jak se říká. Než aby někdo čekal dalších dvacet roků, co a v takových, já nevím, už podmínkách, aby se mu to jako nelíbilo, že jo a...

A.K.: No to je pravda.

N6M: Takže prostě říkám, před dvanácti lety jsme to vlastně všechno tady otočili a předělali.

A.K.: A já jsem se chtěla zeptat na to původní vybavení, vy jste si sem přišli asi s vybavením z původního bytu, že jo?

N6D: Ano, ano.

A.K.: A můžu se zeptat, v té době jakým způsobem se shánělo vybavení vůbec do bytu? To asi nebylo úplně jednoduchý.

N6D: My jsme si nechávali dělat nábytek.

N6M: Nenechávali dělat.

N6D: Nenechávali?

N6M: No tak jistě, ale vybrali jsme si ho a oni ho vyrobili.

N6D: No dobře, ale na veletrhu v Brně jsme si ho vybrali.

N6M: Na veletrhu v Brně jsme byli prostě. Jak se to jmenovalo, ty veletrhy spotřebního zboží. Tam jsme si objednali ložnici, tam jsme si objednali nábytek. Prakticky kompletně nábytek jsme si objednali na veletrhu, byla to dodací lhůta asi rok a protože my jsme věděli, že se za rok budeme z toho Brna stěhovat do toho Týniště, tak když jsme tam přišli, tak během asi...

N6D: Ještě jsme neměli ani byt.

N6M: No, takže asi do roka, jak jsme dostali byt, tak ten nábytek přišel. Takže víceméně všechno jsme objednali na veletrhu. Jedním vrzem ten nábytek. A ten můžu říci, že my jsme loni nebo předloni tu stěnu, tenkrát ten nábytek byl bytelnej, to byl dubovej, my jsme ho rozmontovali šestkrát a držel jako jo, mně ho bylo až líto, se s ním jako loučit vydržel pětatřicet let. A byl takovej nadčasovej, to byl dubovej prostě z materiálu, byl skutečně nádhernej. No a pak jsme dali pak tady dolů tomu knihovníkovi, on si ho tam dal někde do kanceláře, prostě. Takže to je velikánská stěna, takže si ho vzal velice rád i s těma komodama, co u toho byly.

N6D: No a v ložnici spí moje švagrová v Kadani.

N6M: No, ty už to vyhodili

N6D: Taky?

N6M: No jasně, tak to už je nějakých pětatřicet let, takže... Takže my jsme to koupili na veletrhu, neměli jsme s tím problémem se sháněním, ukázali jsme, co chceme a věděli jsme, že to přijde za rok a bude. Tenkrát samozřejmě to nešlo koupit tak, že si to objednáte a zejtra vám to přivezou, ale byla na to dlouhá čekací doba. A byl to nábytek...

N6D: Nebyl ten výběr nikde. To bejvaly takový ty sektory a tohle.

N6M: Tohle to nebyl sektor.

N6D: To ne.

N6M: Tohle byl krásnej nábytek.

N6D: On byl drahej teda taky na tu dobu

N6M: Na tu dobu byl drahej, no. A čekatel taky věděl, že... Byl to Jablonec nad Orlicí, dodnes tam dělaj takový zakázkový nábytky.

A.K.: A do pokojíčku? My jsme měli takovej ten Universal¹⁶⁴.

N6M: Tak to bylo, ano, to jsme měli taky.

N6D: To jsme L.¹⁶⁵ taky dali, no.

N6M: Ten jsme měli, ještě ho měl tady chvíli, no a pak jsme ho vyhodili.

A.K.: A to jsem se chtěla zeptat, dělali jste si v bytě nějaké kutilské práce, něco prostě, jak se říká, udělej si sám?

N6M: Ne, v tomto smyslu asi ne, že bych si udělal nějaký poličky, ale co je třeba z elektriky a těchhle věcí, to si udělám samozřejmě. Ale že bych vytvářel něco jako, poličky...

N6D: A nebo zaváděl elektřinu nebo vysekával...

N6M: To ne. Maximálně to, co je třeba... jako. Nebyl důvod, protože to, víceméně ten nábytek jsme koupili podle přání, byl dodán vlastně, jak se říká, až na místo, takže nebyl důvod něco si kutit. Ani já k tomu nemám ani vlohy, abych řekl pravdu, že bych někde v kutlochu...

N6D: To je to podstatný.

N6M: No jasný, no. Si kupovat náradí a otravovat tady spolubydlící v sobotu, neděli vrčením brusky a tak, to...

A.K.: Jasně. No, tak to je k tomu bytu a pak jsem se ještě chtěla zeptat na vlastnické vztahy, jak to bylo úplně zpočátku?

N6M: Já myslím, že my jsme na tom stejně jako vy. To myslím, že je zbytečný říkat. Až tři roky nazpátek, kdy se vytvořilo družstvo, jsme byli na tom jako vy, prostě, že jo. Takže prakticky to vám řekne každý v tomto baráku stejně, co vy víte nebo co ví vaše maminka.

A.K.: To jo, ale potřebuju to od všech vědět.

N6M: Ale je to to samý, že jo.

A.K.: No, třeba si to někdo pamatuje jinak a tam jde fakt o ty subjektivní pocity.

N6D: No tady poprvé byla ta privatizace, jak třeba byla tahle ta Sezemínská¹⁶⁶, jo, tak ty to měli v rámci privatizace už roku devadesát tři.

N6M: Počkej, slečna se ptá na naše...

A.K.: To nevádí.

N6D: No ne, no tak že tady tenkrát taky bylo, chodili a měli zájem, kdo by to prostě privatizoval. Ale nedošlo to do takového stádia, aby...

N6M: Nebyl ten, kterej by se toho ujmul a dotáhl. To teda klobouk dolů před tím naším vedením, že víceméně jsme ani nevěděli, až to položili na stůl, že nás pozvali a řekli, pánové je možnost na poslední chvíli, ještě abychom se dali do nějakého toho seznamu na ten Městský úřad Prahy třináct o vlastně odkoupení bytu. Kdyby to oni neudělali, tak prostě...

N6D: Tenkrát kdyby to oni dotáhli do konce, tak jsme ten byt mohli...

N6M: Ano, za osmdesát tisíc. A my ho měli za šest set tisíc. No, vedlejší ty vchody, když se to stalo... To byla takzvaná privatizace. Teď už to je, to už nebyla privatizace, ale komerční odprodej bytů. Oni ho koupili za osmdesát tisíc stejný byt. Ale to už bylo před deseti lety. Je fakt, že před deseti lety osmdesát tisíc bylo našich dvě stě padesát aspoň teďka, že jo.

A.K.: To jo, ale stejně.

N6M: Ale stejně je to rozdíl jako, jo

N6D: No.

---

¹⁶⁴ Značka nábytku, více v bakalářské práci.

¹⁶⁵ Narátorka uvádí jméno syna, neuvádím zde z důvodu anonymity.

¹⁶⁶ Ulice v okolí.

N6M: To vychází ze zákona. Takže v podstatě až ty tři nebo kolik, čtyři roky nazpátek, když to agilních pár členů toho už řekneme bytovýho družstva se do toho dalo. Nás všechny navnadili, že jo a pak to dostalo rychlý spád. Do té doby v podstatě to byly byty státní, že jo, pak se to převedlo všechno na obec z hlediska toho a pak jsme po celé léta měli vlastně obecný byty, že jo, no a až pak, když teda se to začalo snažit odprodávat, tak se... Samozřejmě, že jsme to velice přivítali, protože si člověk uvědomil, že když už do toho bytu vrazil peníze, tak ví, že to je jeho byt. I když jsme říkali, že nám to tenkrát vůbec nevadilo, že vrážíme do bytu, který náš není, ale chtěli jsme nějak slušně bydlet, že jo.

A.K.: Ano, rozumím. Takže jste, já se ještě zeptám na to bytový družstvo, to už jste asi tímto řekli, asi jste spokojený.

N6M: Klobouk dolů před nima.

N6D: No, to jo.

N6M: Spokojený. Že tam došlo prostě k nějakým nedorozuměním asi, to asi byly všude, když se někde pohybuje nějaký větší množství částek peněz a někdo možná má jiný názor na věc, ale tady já hodnotím jejich agilnost, vyhecovat ty lidi. A navíc já jsem byl třeba úplně překvapenější, že těchhle sto bytů v tom našem technologickém celku a oni ukecali všechny lidi, prostě. Tady bylo nebezpečí, že když to nebude, já nevím, sedmdesát procent, že půjdeme do háje.

N6D: Tak to koupili všichni, ne?

N6M: Všichni, no, samozřejmě.

N6D: Aha.

N6M: Takže to klobouk dolů před nimi, že to dokázali, protože mám celou řadu kamarádů, který tady někde bydlej a vždycky to ztroskotalo, že třicet procent lidí... Třebas neměli peníze, tady taky řada lidí peníze neměli v hotovosti, brali si půjčky, ale tady se jim nepodařilo přesvědčit. A teďka zjistili, že mají čtyřnásobnej nájem, než měli před třema lety. Takže v tomto smyslu klobouk dolů před tím družstvem a co bychom si povídali, co se teď děje¹⁶⁷, to je vlastně výsledkem jejich práce. Určitě to zateplení, nové vstupy, prostě, systém toho nějakého zamykání bezpečnýho, přece to už by bylo hezký bydlení, doufejme. Než nám to nějaký blbec zase nepočmárá, mě z toho asi někdy klepne.

A.K.: To jo, ale ještě si myslím, ve srovnání s jinýma vchodama, že ještě je to dobrý docela.

N6D: No tam vedle ten výtah...

N6M: Ten vedlejší vchod byl hroznej, no. Tam pořád někdo asi bydlel, já nevím, v pronájmu a to byli přímo ty, co tam bydleli. Tam když člověk vešel, to bylo jako ve chlívě.

N6D: Ta devítka poslední dobou, jak tady ta naše slečna z toho patra, že jo, tak si sem tahala ty kluky a tohle. Pomalovaný oni mají okna z bytu, jo, oni se naklonili a na tu malbu z toho. Tam dělali nějaký ty ornamenty, to, co dělali dole, jo, no hrůza, hrůza.

N6M: Já jsem ho tady viděl, on měl vždycky od baráku klíč.

N6D: Že jo? Zase. To vím, když má předat klíče.

A.K.: Teďka teprve předávali klíče?

N6D: Ne, už jsou odstěhovaný asi tři měsíce.

N6M: No tak klíče, předat klíče...

N6D: Nedala, no.

N6M: To dal tři, je jich pět, takže...

N6D: Se tady scházej s partou a...

N6M: Tak teď už našťestí se ta parta tady neschází, že jo, no. Ale spíš aby to pak někdo nepočmárál z té strany, když se to udělá, jako vedle v tom baráku.

A.K.: Hm, to je hrozný, no. A když už jsme u toho, tak co vztahy tady v domě kromě toho, co jsme teďka říkali.

---

¹⁶⁷ V době rozhovoru začínala rekonstrukce celého domu (výměna oken, zasklení lodžii, zateplení, nová fasáda, nový vchod, zabezpečení vchodových dveří atd.).

N6M: No, já to řeknu takhle. Tak mluv ty.

N6D: Pustíš mě ke slovu?

N6M: Tak povídej.

N6D: Jo. No, tím že jsme vlastně od rána do večera v práci, tak dalo by se říci, já třeba jdu dneska, nevím kde ktorej člověk bydlí. Já je znám podle vidění

N6M: Až na těch pár.

N6D: No říkám, podle vidění. Já jsem se tady znala s V., s Č.¹⁶⁸, to jsme kamarádi, i když se odstěhovali, jo. Tady nahoře taky pár lidí, ale jinak prostě my fakt jsme pořád byli v práci nebo jsme ještě i dotedka, že jo, děláme, takže když přijdu v pátek domů, tak jsem ráda nebo... Žádný takový nějaký já jsem si nikdy nevytvářela nějaký takový ty kamarádšofty v baráku, půjč mi tohle nebo tohle, to už mám dávno za sebou z toho Týniště, takže... Jinak jo, když přijde sousedka, že jí chybí brambor nebo něco, no tak jí ho pochopitelně dám, že jo, nebo já nevím... Tolik, no, tak...

N6M: Ale myslím si, že tady v baráku...

N6D: Ale tady jsou samý, tady nejsou žádný problémový lidi.

N6M: Já neznám problémový.

N6D: Neznám.

N6M: Problém byly snad tady ty dvě děti, ani ti rodiče nebyli takový, to my jsme se s nima bavili. Jsem se bavil s nima, oni byli z nich nešťastní jako, jo. Já se pamatuju, ta holka kouřila vždycky tady na chodbě, přišel jsem, bylo nahulíno. A ještě, co mě naštvalo, kdyby tam byl aspoň popelník, ty vajgly típala pod oknem tam na tu omítku, zvenčí to bylo krásně vidět.

N6D: Ale i na ten parapet.

N6M: I na tom parapetu připálený.

N6M: A nikdy jsem ji nenachytil, věděl jsem, že to tady dělá. Jednou večer jsem, já nevím, šel vyhodit něco, byla tma a ejhle, ona tam kouřila. Byl jsem k ní slušnej, vždycky jsem jí udělal přednášku o škodlivosti kouření a nic prostě. Zdůraznil jsem jí, že, sice oni nechodili, protože nebyli majiteli toho bytu, tak nechodili na ty schůze, tak jsem jí zdůraznil, že teda to společenstvo a ten byt'ák se domluvily, že v prostorech, společných prostorech je zakázáno kouřit, aby to respektovala. A odešel jsem. Za chvíli zvoní sousedka, že přišla její dcera domů úplně celá rozdivočelá, že jsem ji nařknul, že tam kouřila. Já říkám, no ale poslouchej, no přece jsem tě tam načapal, žes tam kouřila. A ona před tou maminkou neřekla ani slovo, tak ta máma se jí ptá, tak co, kouřilas tam nebo nekouřila? A ona neřekla ani slovo, koukala na mě jako hloupá, prostě, ale přesto ještě šla za tou mámou, aby mi šla vynadat, prostě, tak jsem jí říkal ty sousedce, víte, to je váš problém, jestli ta vaše holka kouří nebo nekouří, mně to je úplně samozřejmé...

N6D: Ale oni pořád plivali na zem do toho výtahu, jo, ten jejich syn taky. A já ráno, on přijel a já vlezu do výtahu a plivance. Já to kolikrát umyla. Tak jsem šla i na starýho i na starou, těm dětem jsem to říkala. Já říkám, do prdele, to nemůžete si to odpustit? No...

N6M: Ale jinak nic, prostě v tom baráku já jsem se nesetkal s problémama. To byly spíš ty děcka, prostě, klasika.

N6D: Nikdy žádněj kravál, aby někde pozdě večer, nic.

N6M: A potom že dotáhla tu partičku do toho baráku jako, jo. Ale jinak vždycky jsem jim to řekl, když jsem si myslel, já jsem jim nenadával, já jsem jim to slušně řekl, že jo a pak pozvala na mě maminku, tak to je věci jiná. Ale s těma jsme se rozumně domluvili, já jako se starejma neměl problém jako, jo. Takže to bylo snad takový jediný, což je banalita proti tomu, kde jinde...

A.K.: Hm, navíc to vlastně ani nejsou jakoby majitelé bytů, ale...

N6M: No, jasný, no. Zase vlastně museli asi kvůli tomu odejít, že jo, kvůli těm děckám

---

¹⁶⁸ Narátorka přímo jmenuje, neuvádím zde příjmení dotyčných rodin z důvodu anonymity.

A.K.: No jasně. Takže je to tady v pohodě.

N6M: Já myslím, že to je úplně bezvadný proti tomu vedlejšímu, ale pokud se jedná o...

N6D: Ale možná, že už taky ten kluk šel někam do školy nebo internátu.

A.K.: Tam byl nějaký přímo v tom domě někdo, kdo...

N6D: V tom domě je on takovej trošku, nevím, no, vždycky už odmala. Tak já tady bydlím dvaadvacet let, tak ty děti, že jo, trochu znám. Nebo třeba vedle v tom vchodě tam je nějaký osmý nebo devátý patro a tam jsou pořád samý cikáni. Táta, jo, pak tam zase bydlí někdo ještě, nevím. Ta s tím pejskem malým černým s tím, tak ta tady je čtrnáct dní, čtrnáct dní není. Ale nevím, jestli oni dělaj problém tam, jo, to nevím, to jako já ani je neznám, no tak.

A.K.: Máme ještě štěstí tady.

N6M: Určitě.

N6D: No, to jo, to opravdu.

N6M: Určitě jo, je to prostě krásný, teďka. Teď ten Centrální park¹⁶⁹, když člověk může se psem se takhle projít.

N6D: No ještě že ten Centrální park je, jinak by tam bylo sídliště.

A.K.: Hm, to je pravda.

N6D: Že tady se dohadujou nad tím stadionem¹⁷⁰.

A.K.: To jsem slyšela. Ale mně to přijde nesmysl, jak tam budou základy, když je tam metro?

N6M: Tak na to je nějaká norma, která stanoví určitou vzdálenost a oni ji dodrží a je to soukromý pozemek, to je těžký teďka, že jo.

A.K.: Ale už jsem nějak slyšela, že to teda nakonec nebude, ale kdo ví.

N6D: No, pořád je to...

A.K.: Je to ještě v jednání? Tak snad ne.

N6M.: Je to lokalita na metru, tudíž ty byty by se dobře prodávaly, že jo, už jenom kvůli tomu metru, no.

NKD.: Ježíš, tam je na Hůrce¹⁷¹, jak dělám na úřadě, tam u toho postavili šest baráků a ty jsou úplně prázdný.

N6M: To je taky pravda, no.

N6D: Všechno prázdný.

A.K.: Fakt? No to se divím.

N6D: Ty dva veškovy to je taky prázdný, nikde nikdo.

A.K.: To se docela divím, tak nejsou nějaký předražený?

N6M: Je to předražený určitě, no.

A.K.: Protože to je Hůrka, mně se taky teďka dost líbí.

N6D: No, dva a půl milionu je jedna káká.

A.K.: Tak to je docela asi hodně, teda. To je přehnaný, no, určitě. Tak, už jsme to taky zase nakousli. Ještě jsem se chtěla zeptat vlastně, co považujete za výhody? Tak bych se třeba zeptala každého zvlášť. Bydlení na sídlišti přímo, co se tak...

N6D: Tak já výhody mám to, že sednu do metra a dostanu... Já nejsem řidič, já nemám řidičák, takže pro mě je velice výhodný, když já tady nastoupím a za chvíli jsem na Černém Mostě nebo na Zličíně. Nebo, prostě tím metrem se dopravím kamkoliv. Do Motolský nemocnice, jo, prostě takhle. To jako, to je optimální.

A.K.: Takže ta doprava.

N6D: Určitě radši, než mít nějaký domek za Prahou a čekat na autobus, jo nebo tak, když neřídím, tak já jsem spokojená tady s tím, s tím metrem.

---

¹⁶⁹ O Centrálním parku více v bakalářské práci.

¹⁷⁰ Zimní stadion, který patří k ZŠ Bronzová.

¹⁷¹ Neoficiální název části Stodůlek, oficiálně se tak nazývá zastávka metra.

N6M: Tak sídliště jako sídliště, samozřejmě pokud budeme mluvit o našem sídlišti, tak výhoda ta, že víceméně pomalu jako v přírodě, přece jenom ty zeleně je tady hodně, je tady hodně vodních ploch, někde se, jak se říká, projít

N6D: Prokopský, Dalejský údolí.

N6M: Takže spíš je to jako na vesnici, kdybychom bydleli. Proti tomu městu samozřejmě nejsou takový ty problémy s přehrátejnma silnicema, sálání toho obrovského tepla, přece jenom jsou ty baráky poměrně daleko od sebe. Takže je tady čistější vzduch, že jo, než někde v tom samozřejmě v tom centru. A navíc, jak se vybuďovala ta infrastruktura, ty nákupní centra kolem, takže když člověk chce něco koupit, tak buď skočí na metro a jednu, dvě stanice popojede a nakoupí tam všechno a prostě všude autem. Což ve městě tak možné jako není samozřejmě.

N6D: Akorát mi vadí, že nemáme garáž tady, že ji máme támhle někde v Bellušce¹⁷².

N6M: Takže navíc my jsme, jak jsme říkali v úvodu, panelákový typ jako lidí, že nikdy jsme nebyli nějaký závislí na těchhle rodinných vilkách. Takže nám to sídliště jako vyhovuje. A kór když byla vyřešena ta doprava tím metrem přímo senzačně, takže všechny prostě ty tady přebíjejí nějaké negativa, pokud jsou. Určitě negativum nějaký je na sídlišti, že jo..

N6D: Ta kriminalita taky, jo.

N6M: Ale hlavně to dojíždění. Kdybychom snad uvažovali, kolik lidí tady opouští ráno to sídliště, to je určitě devadesát procent lidí, jede přes celou Prahu někam jinam a potom, jak se říká, mimo Prahu, že jo. Takže to je, myslím, takový jediný negativum, ale třeba říkám, manželka dělá tady na úřadě, tak má to kousek, takže si nemusí, jak se říká, stěžovat ona, ale většina lidí to musí vidět jako negativum, že jo. A negativum zatím ještě nevyřešené ty parkovací místa, protože těch aut je prostě tolik. A dovedu si představit, jak každý se večer rozčiluje, když nemůže zaparkovat a podobně. Takže to je další negativum, ale to není negativum vůči centru města, protože tam to parkování je ještě komplikovanější.

A.K.: To je ještě horší.

N6M: To je negativum vůči třeba rodinnému domku, kde má každý to auto na zahradě. Říkám, my jsme tady spokojení, určitě, i prostředím, prostě vším, no.

A.K.: Hm. A vás by ještě napadlo něco, co... Nějaký nevýhody?

N6D: Ne, ne, ne.

A.K.: Jste tady spokojený.

N6D: Jsem. Já jsem fakt spokojená. A říkám, z tohoto bytu jediné nohama napřed.[smích]

A.K.: Tak to jsem ráda. Já jsem taky, no. Nám někdy někdo říká, no jako králíkárna. To jste se taky třeba setkali s takovýma názoroma?

N6M: Určitě.

N6D: To pak Havel vykládal po revoluci.

N6M: Ano, po revoluci.

N6D: Taková králíkárna a co se staví dneska?

N6M: On to řek v souvislosti s tím, že se staví jenom paneláky ve smyslu jako samozřejmě králíkárny. No a to už mu mnoho lidí omlátilo samozřejmě o hlavu, že jo, to je zbytečný o tom diskutovat, to byla, jak se říká, jiná doba. Ale je pravdou, že teď se stavějí jiný baráky.

N6D: Jo, tady třeba teďka na tom ta Britská čtvrť, to už je...

N6M: Každý barák je jinej. Ale já myslím, že i tady tou revitalizací to sídliště se hodně změní. Hlavně v tý barevnosti a podobně.

A.K.: To si taky myslím, no.

N6M: Takže to sídliště bude skutečně zase vypadat úplně jináč a když se ještě dodělaj tady ty parkovací, ne parkovací, ale parkové plochy, tak to bude supr určitě.

A.K.: Hm. Už to nebude takový to, jak se říká, jako šedivý sídliště.

---

¹⁷² Narátorka má na mysli ul. Běloušova, která je v blízkosti ulice Bronzová.

N6M: Taky to už pomalu ztrácí tu šedivost a... Panelák zůstane panelákem, jasný, to se nedá nic dělat, no ale hodně se skutečně tím zateplením na tom baráku, hodně toho změní.

A.K.: Hm. A znáte třeba, já nevím, přes známý nějaký jiný sídliště pražský?

N6D: My jsme byli u těch na Barrandově.

N6M: Na barrandovským sídlišti.

N6D: No ale, to tady to je nádhera. To tam z tramvaje hned do paneláku, vid'?

N6M: Tady je to hezky dělané formou těch rondelů¹⁷³.

N6D: Rozumíš, tady je ta zeleň, jo. Najednou jsem byla teda v tom paneláku, jo, sice dvougenerační. No ale že bych tam byla nějaká uchvácená tím...

N6M: Nalepený tam jsou ty baráky.

N6D: Ty baráky šíleně. No a to tady jakákoliv návštěva nebo něco se psema ven, jo. A to ať půjdete třeba na támhleto stranu na ten Prokopák¹⁷⁴ nebo to Dalejský¹⁷⁵, jak je Ohrada¹⁷⁶, údolí a tady, prostě.

N6M: Je kam chodit, když člověk chce, že jo.

N6D: Prosim?

N6M: Že je kam chodit, když se chce, Prokopský údolí, Dalejský údolí, když támhle někde...

N6D: A teďka než já tady odsad' seběhnu do toho Centrálního parku, že jo a než to obejdu všechno, no fakt dobrý.

A.K.: A vy nějaký třeba ještě jiný sídliště pražský, já nevím, jak jsou ty, nejznámější je asi Jižní Město.

N6M: No tak samozřejmě byl jsem někdy na Jižním Městu, tak to je betonová džungle, tam bych asi bydlet asi jako nechtěl. Tam si vidí každej z okna, jak se říká, do okna, ty baráky jsou takovým způsobem tam nastavený, že kolikrát roh baráku... a pak ty lidi z kuchyně si viděj do kuchyně. Ale to je poplatný době prostě, když se sídliště Jižní Město začalo stavět, to bylo vlastně první to panelové velké sídliště snad i v republice a je to poplatný době. Bylo třeba vyvalit spousty bytů, že jo a nikdo nebral ohled na urbanistiku. Tady se už říká, že skutečně tady se ty urbanisti už vyřádili. Když se člověk podívá na plánek toho našeho města, tak už jenom ty rondely jak jsou hezky prostě dělaný, mezi tím protéká potůček, že jo, nějaký ty nádrže. Takže už je to dělané s citem. A tvrdím, že je to asi jedno z nejhezčích sídlišť, těch velkých. Neříkám, jestli jsou nějaké mini sídlišťátka.

N6D: Zahradní Město nebo takovýhle, že jo.

N6M: Ale jo, ale z těch velkých sídlišť bezpochyby.

A.K.: Hm, tohle už je vlastně asi to poslední pražský, že jo? To se vlastně asi...

N6M: Asi to takový to velký, že jo.

A.K.: Stejně to bylo teda stavěný ještě před revolucí a stejně to teda už dělali hezčejc.

N6M: Už prostě někdo to ovlivnil.

N6D: No, už to bylo takový. To to Jižní Město ne, to ještě bylo takový...

N6M: To byla betonová džungle, doslova betonová džungle.

N6D: No, ale tady to už ty lidi zřejmě věděli, co bude nebo já nevím.

N6M: No, tak někdo se prosadil, ti architekti to chtěli dělat jinak už i v minulosti, ale to byla záležitost peněz. Chtěli hodně bytů za málo peněz samozřejmě, všude se šetřilo, nemohli se nikde nějak rozvádět, vid', v tý urbanistice, prostě lepili jeden barák vedle druhého podle stejného projektu a... Bylo vidět, že ta situace se i v tomto uvolňovala, že ty urbanisti už měli možnost prostě prosadit si myšlenky, o kterejch určitě dávno věděli, že to chce dělat jinak, ale

---

¹⁷³ Termín vysvětlen v bakalářské práci.

¹⁷⁴ Narátorka má na mysli Prokopské údolí.

¹⁷⁵ Dalejské má na mysli údolí.

¹⁷⁶ Narátorka má na mysli Velkou Ohradu, což je jedno ze sídlišť spadající pod Stodůlky, více v bakalářské práci.

bohužel jim to nikdo neumožnil, že jo. Vždyť to bylo prakticky těsně před revolucí, takže už i v tý urbanistice se projevovalo to volnomyšlenkářství a prostě a podobně, jo.

A.K.: Dobře, já myslím, že jsme to pokryli. Nebo jestli máte ještě něco, co vás třeba v průběhu napadlo, co nebylo řečeno.

N6M: Říkám, jsme určitě spokojeni.

A.K.: Tak to mě těší.

N6M: Já myslím, že většina lidí tady jako.

A.K.: No, zatím, co jsem měla kromě mého táty.

N6D: Jo?

A.K.: Ten řek, že chce bydlet na vesnici. Ale tomu bysme se, nijak bysme se mu nezavděčili.

N6D: Ale vy máte někde nějakou chalupu?

A.K.: My máme chalupu a táta by tam nejradši furt.

N6D: No jo, tak to je typ, jasně.

N6M: Jistě, jistě, prostě typ. Prosto říkám, že my jsme panelákový typ jako. My nikdy jsme takhle nebydleli, manželka bydlela jako za mlada v nějakým baráčku, že jo, ale potom už...

N6D: To byla vila.

N6M: Která nebyla vaše.

N6D: No. [smích] To je jedno. No já taky ne, já abych třeba zahrádka nebo něco, to vůbec.

N6M: Kdo je kutil, jak jste se ptala, tak toho zákonitě musí tahat baráček. Protože, jak se říká, nejsem kutil, ani z toho důvodu bych to nechtěl. Ale zase na druhou stranu od rána do večera furt někde bejt ohnutej, něco spravovat, prořezávat. Takže se raději toulám po tý naší vlasti a obdivuju ty krásy, než abych se...

N6D: A manžel je takovej turista, ten si vyjede do Prahy a támhleto všechno.

N6M: Než abych furt někde kutil, to mě skutečně nebaví. A na nějakých záhoncích ohnutej to už teprve ne.

A.K.: Takže ideální úplně.

N6M: Přesně, v tomto smyslu je to ideální prostě. My jsme taky vždycky odmítali chatu.

N6D: Ano. Mohli bysme.

N6M: Kdo by tam jezdil, kdy by tam jezdil? Dávno, ale my jsme to odmítali. Abychom tam furt dřeli, tak to jsme razili prostě rekreace, furt jezdili k moři a my jsme si takhle užívali, než někde bejt ohnutej na chatě a furt jsem vymejšlel co.

N6D: A vlastně vyjdete odsad', tak tady vám stojí práce nebo tady není uklizeno, že jo, na tý chalupě honem, honem, pak se v neděli večer vrátíte a to by mě šlak trefil, kdybych neměla zas něco uděláno, jo tady doma, tak jako prostě...

N6M: Jsme jinej typ lidí, prostě.

A.K.: Jste velký výjimky v Praze, asi.

N6D: No, my máme známý, my jezdíme na chalupu.

A.K.: Jo, to je nejlepší k někomu asi.

N6M: Jo, to je nejlepší.

N6D: A brácha má barák s bazénem, tak jezdíme tam, když jako... No, teď máme srub na Šumavě k dispozici, jo, takže jako prostě takhle. Ale abych měla někde nějakou chalupu...

A.K.: Takže vlastně jenom ty výhody, který to skýtá tady to, tak vlastně jenom si sednout a známí obsluhujou

N6M: Přesně tak.

N6D: No.

A.K.: A žádná práce. To je úplně nejlepší asi, co si může člověk přát.

N6M: To říkal její kdysi, ještě když dělala u Klimenta kdysi dělala mu tu účetní, tak ten taky říkal, vyprnděte se na nějaké chalupaření.

N6D: Můj zaměstnanec, ne zaměstnavatel.

N6M: To je dřina. Když už máte ty peníze, podívejte se, jak je ta naše republika krásná. Stačí si vzít mapu Středočeského kraje a podívat se. Šedesát kilometrů od Prahy je teď krásně postavený hotýlek někde u soutoku nějakých to. Vyražte tam v pátek, sobotu, neděli tam si hezky pobýdte a projděte se tou přírodou, Kozlov, budete nadšeni, jak je ta krajina. Za čtrnáct dní pojedte na opačnou stranu prostě Prahy třicet kilometrů. Tam utrácíte ty peníze. A ne furt tahat nějakou lepenku na chatu, prostě a kopat. A taky to neděláme, prostě. Žádné prostě ohnutí, ale vyjedeme a těch míst je spousta a jsou kouzelný. Takže my jsme nikdy nechtěli chalupu.

N6D: Ani barák, kdyby mně někdo dal na klíč barák, mě by to...

N6M: Ne, nechci. Starost nekonečná a proč?

N6D: Ne, opravdu.

A.K.: Hm, tak to je fajn, že se takhle shodnete, to taky není automatický.

N6D: No, no, no, no. Ne, fakt bych nechtěla.

N6M: Je fakt, že když je někdo kutil a má představu mít chalupu, barák, do toho malou dílničku a pak si kutí, co ho zajímá, ale mně to takhle prostě vyhovuje. A pak musí mít člověk několik přátel, který ty chalupy mají, jak jsme říkali, kam se nachomýtnete, a kde vás rádi vítají, že jo, nejlepší, je to tak, no.

N6D: Syn má na Ohradě byt, jo, to je, dalo by se říct, má to sto metrů terasu, vid', sto dvacet byt, tak to už se, to už se dá říct, že to je teda nóbl byt, jo. Maj tam bazén a tak. No, ale že bych nějak mu to tam nějak záviděla nebo že bych pořád musela bejt na tý terase, jo, vysluněná, tak ne.

N6M: Taky ne.

N6D: To se mně víc líbí můj, on sice tvrdí, že tam to je, je to fakt krásnej byt se vším všudy, ale já jsem radši spokojená tady. Já fakt jsem spokojená.

A.K.: Takže vy jste typický jakoby spokojení panelákoví obyvatelé.

N6M: Ano.

N6D: Ano, ano, to jsme. Říkám, že jsme klasičtí obyvatelé paneláku, prostě.

N6D: Až nebudeme moct, tak nám budou támhle z toho Juklíka¹⁷⁷ vozit obědy, jo a... No, tak.

A.K.: Jasně, ale žádný odstěhování se na venkov na starý kolena nehrozí.

N6M: Ne, ne, vůbec ne, ne, ne. Rádi tam budeme na návštěvu, to říkám, jako na ty chalupy.

A.K.: Jo, rozumím.

N6M: Ne, jako, my máme, myslím ty známý, který mají chalupu na venkově teda, ne jako že bydlej. A na tý chalupě je tam krásně samozřejmě, když se povede počasí

A.K.: Dobře, tak jo, tak já myslím, že jsme to hezky pokryli.

---

¹⁷⁷ Baby Club Juklík, spol. s r. o., péče o rodinu a dítě v ul. U Jezera, cca 300 m od Bronzové ulice.

8.3. Obrázky

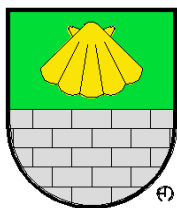
Městská část Praha 13 v rámci hlavního města¹⁷⁸

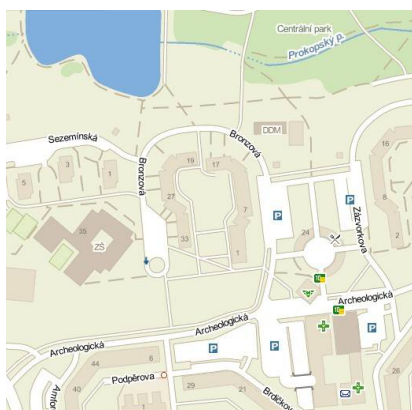
Správní obvod Praha 13 v rámci hlavního města¹⁷⁹

Znak městské části Praha 13¹⁸⁰

Bronzová ulice a její bezprostřední okolí¹⁸¹

¹⁷⁸ Mapa převzata z http://www.praha13.cz/212_Poloha-a-cleneni [staženo dne 19.7.2010].

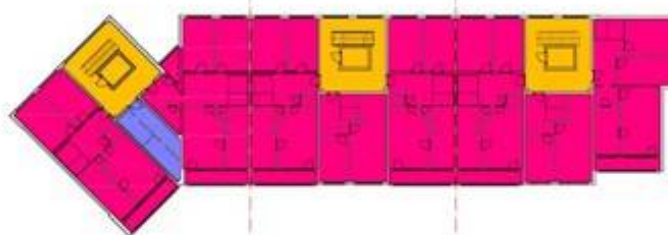
¹⁷⁹ Tamtéž.

¹⁸⁰ Obrázek znaku převzat z <http://heraldika.drozd.info/hag/praha13/praha13.png> [staženo dne 19.7.2010].

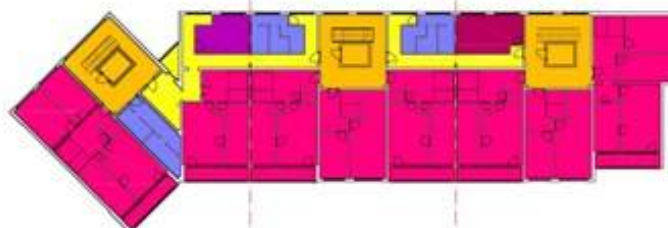
¹⁸¹ Mapy.cz.

Půdorysy prostorů v ulici Bronzová, vchody A, B, C¹⁸²

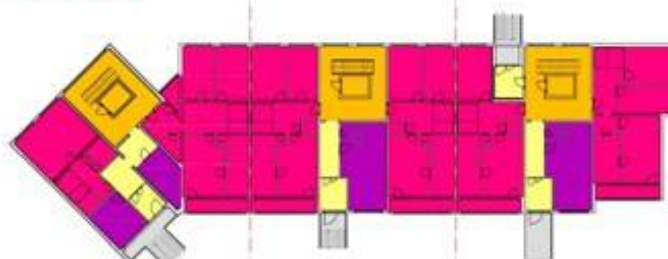
BĚŽNÉ PATRO - půdorys

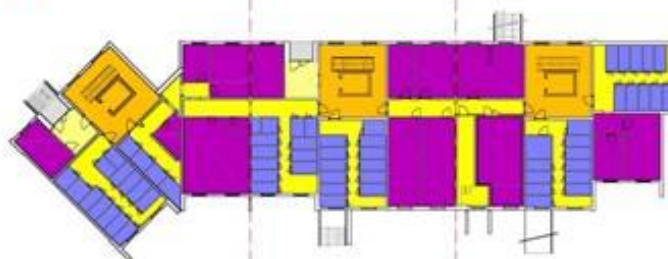
CHODBOVÉ PATRO - půdorys

VSTUPNÍ PATRO - půdorys

SUTERÉN - půdorys

- byty
- nebyty
- sklepy
- schodiště
- chodby
- vstupní chodby
- vstup

vchod A   vchod B   vchod C

¹⁸² Zdroj – plány společnosti Homostudio, s. r. o.